

Teemu Vähä

YHTEISTYÖLLÄ YHDESSÄ TEKEMISEEN

Näkökulmia opetustoimen kanssa tehtävään kehittämistyöhön

Oulun kaupungin nuorisoasiainkeskuksessa

YHTEISTYÖLLÄ YHDESSÄ TEKEMISEEN -
Näkökulmia opetustoimen kanssa tehtävään kehittämistyöhön
Oulun kaupungin nuorisoasiainkeskuksessa

Teemu Vähä
Opinnäytetyö
Kevät 2011
Sosiaali- ja terveysalan kehittämisen ja
johtamisen koulutusohjelma
Oulun seudun ammattikorkeakoulu

TIIVISTELMÄ

Oulun seudun ammattikorkeakoulu

Sosiaali- ja terveystieteiden ylempi ammattikorkeakoulututkinto,
sosiaali- ja terveystieteiden kehittämisen ja johtamisen koulutusohjelma

---

Tekijä: Vähä Teemu

Opinnäytetyön nimi: Yhteistyöllä yhdessä tekemiseen – Näkökulmia opetustoimen kanssa tehtävään kehittämistyöhön Oulun kaupungin nuorisosiainkeskuksessa

Työn ohjaajat: Yliopettaja YTT, Helena Siira, yliopettaja TtT, Helena Heikka

Työn valmistumislukukausi ja -vuosi: kevät 2011

Sivumäärä: 96+4

Yhteiskunnallisia palveluja, kuten nuorisotyötä, toteutetaan yhä lisääntyvässä määrin moniammatillisena yhteistyönä. Julkishallinnossa on samanaikaisesti otettu käyttöön uusia sopimusohjausmalleja. Näiden lisäksi projektimainen työtapo on yleistynyt. Moniammatillinen yhteistyö, sopimusohjaus ja projektityö näkyvät palvelutuotannossa, käytännön työssä, osaamisessa ja asiantuntijuudessa sekä ammatti-identiteetissä tapahtuneina muutoksina. Tarkastelin tutkimuksessani nuorisotyöntekijöiden kokemuksia ja kehittämistyön ohjausryhmissä annettua tukea neljän näkökulman kautta.

Oulun kaupungin nuorisosiainkeskuksen ja opetustoimen välillä on tehty kehittämistyötä erilaisissa yhteistyömuodoissa. Opinnäytetyön tavoitteena oli kehittää nuorisotyötä. Opinnäytetyön tarkoituksena oli tuottaa tietoa nuorisosiainkeskuksen tekemästä yhteistyöstä opetustoimen kanssa ja löytää kehittämiskohteet yhteistyön edelleen kehittämiseksi. Oletuksena oli, että nuorisotyön kehittäminen lisää sen merkitystä lapsille, nuorille ja lapsiperheille.

Opinnäytetyössäni tarvittava tieto tuotettiin tapaustutkimuksen avulla. Käytin aineistoina teemahaastatteluja ja ohjausryhmien muistioita. Haastattelin neljää yhteistyömuodoissa mukana ollutta nuorisotyöntekijää ja analysoin neljäätoista kehittämistyön ohjausryhmien kokouksista tehtyä muistiota.

Tutkimustulosten mukaan palvelutuotannossa tapahtuneet muutokset edistivät yhteistyötä, mutta edellyttivät valmistelutyön lisäämistä. Johtamisella tuettiin yhteistyön tekemistä. Yhteistyön koettiin olevan toimivaa, mutta siinä nähtiin eroja kaupunginosien välillä. Yhteiset koulutukset ja tapaamiset edistivät osaamisen hyödyntämistä. Opettajien koettiin arvostavan nuorisotyötä enemmän yhteistyön lisääntyttyä ja yhteisten toimintamallien koettiin edistävän tasavertaisina ammatillisina toimimista.

Oulun kaupungin nuorisosiainkeskuksen ja opetustoimen yhteistyön kehittämiseksi nousi esille arviointi- ja seurantamenetelmien käyttöön ottaminen, yhteistyön jatkuvuus, toiminnan levittäminen, keskinäinen sopiminen, osaamisen hyödyntäminen ja toimintamallien luominen.

Asiasanat: kehittäminen, moniammatillisuus, nuorisotyö, sosiaalinen pääoma, vaikuttaminen

ABSTRACT

Oulu University of Applied Sciences
Degree Programme in Social and Health Care
Development and Management

Author: Vähä Teemu

Title of thesis: Co-operating Towards Working Together - Aspects to Develop the Work in the Centre of Youth Affairs with the Department of Education in the City of Oulu.

Supervisors: Principal Lecturer PhD, Helena Siira, Principal Lecturer PhD, Helena Heikka

Term and year when the thesis was submitted: spring 2011

Number of pages: 96+4

Public services, such as youth work, are done increasingly in multi-professional co-operations. At the same time new contract controls are introduced in public administration. In addition, a project like working methods has become more general. The multi-professional co-operation, contract controls and project work cause changes in generating services, practice, knowledge, expertise and occupational identity. In my study I consider the experiences of youth workers and the support given in the administrative groups of development through the four above mentioned points of view.

Development has been done in different forms of co-operations between the Centre of Youth Affairs and the Department of Education in the city of Oulu. The goal of the thesis was to develop youth work. The purpose of the thesis was to produce information of the co-operation done with the Department of Education. Another purpose of the thesis was to find goals to further develop the co-operation. As a hypothesis, the development of the youth work increases its significance among children, youth and families with children.

Information needed for this thesis was produced by a case study. I collected the material for the study using theme interviews and memos of the administrative teams. Four youth workers involved in the co-operation were interviewed and fourteen memos of the administrative teams of development were analyzed.

According to the results of the thesis, changes in generating services improved the co-operation, but caused an increase in preparation. Leading supported the co-operation. The co-operation was fluent, but there were regional differences between the districts of Oulu. Common trainings and meetings increased the usage of know-how. Teacher's appreciation towards the youth work increased in co-operation and the common models improved the working as equal professionals.

To develop the co-operation the Centre of Youth Affairs and the Department of Education in the city of Oulu should focus to introducing the follow-up- and evaluation systems, the continuing of the co-operation and bringing the practice in action. Moreover, they should focus to mutual contracting, the utilization of know-how and to the creation of common models.

Keywords: development, influencing, multi-professionality, social capital, youth work

SISÄLTÖ

TIIVISTELMÄ	3
ABSTRACT	4
1 JOHDANTO	8
2 LASTEN, NUORTEN JA LAPSIPERHEIDEN HYVINVOINNIN TUKEMINEN	11
2.1 Lapsi- ja nuorisopoliittiset linjaukset ja kehittämisohjelmat	11
2.2 Osallisuuden ja vaikuttamisen edistäminen	13
2.3 Sosiaalisen pääoman vahvistaminen	15
3 NUORISOASIAINKESKUKSEN JA OPETUSTOIMEN VÄLINEN KEHITTÄMISTYÖ OULUSSA	18
3.1 Kehittämistyön taustaa	18
3.2 Porukalla -hanke	20
3.2.1 Hankkeen tausta, tarkoitus ja tavoitteet	20
3.2.2 Toiminnan sisältö	21
3.2.3 Hankkeen tuloksia ja johtopäätöksiä	23
3.3 Lasten ja nuorten osallisuustoiminta	26
3.3.1 Toiminnan käynnistäminen	27
3.3.2 Oulun osallisuusmallin tavoitteita	28
3.3.3 Alueellisten vaikuttajaryhmien toiminta	28
3.4 Joustava perusopetus (JOPO®)	32
3.4.1 Toiminnan lähtökohtia	32
3.4.2 JOPO -hankkeen arviointi	34
3.4.3 Joustavan perusopetuksen toteuttaminen Oulussa	37

4 MONIAMMATILLINEN YHTEISTYÖ NUORISOTYÖSSÄ	40
4.1 Moniammatillisen yhteistyön määrittelyä	40
4.2. Yhteistyöhön vaikuttavia tekijöitä nuorisotyössä	42
4.2.1 Palvelutuotannon järjestelyt	43
4.2.2 Nuorisotyön käytännöt	46
4.2.3 Ammatillinen osaaminen ja asiantuntijuus	48
4.2.4 Nuorisotyöntekijän ammatti-identiteetti	52
5 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTTAMINEN	54
5.1 Tutkimuskohteen määrittely	54
5.2 Tutkimuksen aineistonkeruu	56
5.3 Aineiston käsittely ja analysointi	57
6 HAASTATTELUAINEISTON TUTKIMUSTULOKSET	60
6.1 Yhteistyö palvelutuotannon näkökulmasta	60
6.2 Yhteistyö käytännön järjestelyiden näkökulmasta	62
6.3 Yhteistyö yhteisen osaamisen ja asiantuntijuuden näkökulmasta	65
6.4 Yhteistyö jaetun ammatti-identiteetin näkökulmasta	67
7 DOKUMENTTIAINEISTON TUTKIMUSTULOKSET	70
7.1 Yhteistyö palvelutuotannon näkökulmasta	70
7.2 Yhteistyö käytännön järjestelyiden näkökulmasta	71
7.3 Yhteistyö yhteisen osaamisen ja asiantuntijuuden näkökulmasta	73
7.4 Yhteistyö jaetun ammatti-identiteetin näkökulmasta	74
8 JOHTOPÄÄTÖKSET JA KEHITTÄMISEHDOTUKSET	76
9 TUTKIMUKSEN LUOTETTAVUUS JA EETTISYYS	81
10 POHDINTA	85
LÄHTEET	89

TAULUKOT

TAULUKKO 1. Moniammatillisuuden laadun portaat

TAULUKKO 2. Opinnäytetyön vaiheet ja tavoitteet

KAAVIOT

KAAVIO 1. Porukalla -hankkeen toiminnot

KAAVIO 2. Oululaisen osallisuuden ensimmäinen vaihe

KAAVIO 3. Oululaisen osallisuuden toinen vaihe

KAAVIO 4. Oulun JOPO -malli

LIITTEET

LIITE 1. Kehittämistoiminnan ja opinnäytetyön aikataulut

LIITE 2. Suostumus tutkimukseen osallistumisesta

LIITE 3. Teemahaastattelurunko

LIITE 4. Luettelo ohjausryhmien muistioista

1 JOHDANTO

Kunnan tuottamat palvelut lapsille ja nuorille jakautuvat pääosin opetus-, sosiaali- ja terveys- sekä kulttuuri-, liikunta- ja nuorisotoimen palveluihin. Näitä palveluja tuottavat viranhaltijat ja toimihenkilöt ovat perinteisesti nähneet yksittäisen lapsen tai nuoren elämäntilanteen omasta sektoroituneesta lähtökohdastaan, jolloin seurauksena on voinut olla, että kenellekään ei ole muodostunut kokonaiskuvaa lapsen tai nuoren elämästä. Lapsi voi viettää päivän koulussa ja siirtyä sen jälkeen vapaa-ajallaan esimerkiksi nuorisotalolle. Opettajille on muodostunut hänestä tietynlainen käsitys koululaisena ja nuorisohjaajalle puolestaan vapaa-ajan toimijana. Nämä eivät läheskään aina ole vastanneet toisiaan. Lapsen tai nuoren kokonaiselämäntilanteen kartoittaminen on kuitenkin nähty jo pitkään hyvin keskeiseksi asiaksi palveluiden tuottamisessa. Sen toteuttaminen on kuitenkin jäänyt usein puolitiehen työntekijöiden ajan ja mahdollisuuksien puutteen tai nuoren palveluja kohtaan tunteman epäluuloisuuden vuoksi. (Vehviläinen 2002, 76.)

Nuorisotyötä, kuten muitakin edellä mainittuja palveluja, on toteutettu myös hyvin tilasidonnaisesti, mikä on estänyt kuntien eri toimijoiden välistä yhteistyötä. Kukin toimija on odottanut, että lapset ja nuoret tulevat heidän palveluidensa piiriin ja siten jopa kilpailleet samoista asiakkaista. Koulu on tosin tässä suhteessa eri asemassa, koska lasten ja nuorten on tultava kouluun suorittaakseen oppivelvollisuutensa. Samasta syystä koulu myös tavoittaa kaikki saman ikäluokan lapset ja nuoret, mikä ei muille toimijoille ole mahdollista. Niinpä koulujen kanssa tehtävä yhteistyö onkin nähty etenkin nuorisotyössä erinomaiseksi keinoksi tavoittaa mahdollisimman suuri joukko lapsia ja nuoria. Nuorisotyöntekijän tehtävän laajentuminen lasten ja nuorten vapaa-ajasta koulu aikaan on ollut avaamassa uusia mahdollisuuksia nuorisotyöhön, mutta samalla asettamassa myös nuorisotyötä uusien haasteiden eteen. Ammattikuntarajat ylittävä yhteistyö näyttää vaativan uudenlaisia ideoita, avauksia ja jäsenyyksiä (Kiilakoski & Nieminen 2007, 188).

Oulussa on käynnistetty tällä vuosituhannella hyvin suunnitelmallista ja poliittiseen päätöksentekoon nojaavaa alueellista yhteistyötä niin asukkaiden, ammatillisten ja vapaaehtoisten toimijoiden kuin johtavien viranhaltijoidenkin välillä. Yhteistyötä on kehitetty ja vahvistettu muun muassa alueellisissa yhteistyöryhmissä ja palvelujohtotiimeissä. Näiden luotujen yhteistyörakenteiden taustalla on useimmiten ollut ajatus kuntalaisten ak-

tiivisuuden lisäämisestä sekä toisaalta vaatimus palvelutuotannon tehostamisesta lasten, nuorten ja lapsiperheiden hyvinvoinnin edistämiseksi. Samaan aikaan on aloitettu uuteen julkisjohtamisen malliin siirtyminen, jonka oululainen sovellus tilaaja-tuottajamallista on otettu vaiheittain käyttöön eri hallintokunnissa.

Lasten, nuorten ja lapsiperheiden lisääntyneeseen tuen tarpeeseen vastaamiseksi on tarvittu myös kohdennetumpia ja ulkopuolisen rahoituksen turvin toteutettuja kehittämissankkeita, joissa on ollut mahdollista uudistaa nuorisotyötäkin vastaamaan aiempaa kokonaisvaltaisemmin nykypäivän haasteisiin. Tämä on samalla synnyttänyt muutospaineita palvelutuotantoon ja käytännön järjestelyihin sekä työntekijöiden osaamiselle, asiantuntijuudelle ja ammatti-identiteetille. 2000-luvun työelämä onkin koko yhteiskunnan tasolla elänyt jatkuvaa muutosta, jossa kehittämistoiminta, elinikäinen oppiminen, huippuosaaminen, verkostoituminen ja innovaatiotoiminta ovat avainasemassa (Toikko & Rantanen 2009, 7). Näitä muutoksen osa-alueita on haluttu lähteä Oulussakin edistämään.

Oulun kaupungin keskeisinä arvoina ovat luovuus ja rohkeus sekä yhteisöllisyys ja suvaitsevaisuus. Menestyminen muuttuvassa ympäristössä edellyttää muun muassa uutta ajattelua ja rohkeutta luopua vanhoista toimintatavoista. Toiminnan tavoitteena on, että kuntalaiset voivat kokea Oulun turvallisesti asua, viihtyä ja toimia ja kaupungin päätöksillä tuetaan yhteisöllisyyttä ja ihmisläheisyyttä. (Oulun kaupungin visio ja arvot.) Nuorisotoimen strategian mukaan nuorisosiainkeskuksen toiminta-ajatuksena on tukea vanhempien kasvatustyötä sekä nuorten tasapainoista kasvua. Tätä toteutetaan yhteisöllisellä, joustavalla ja verkottuvalla sekä teknologiaa hyödyntävällä tavalla. Toiminnan painopisteenä on ennaltaehkäisevä, pitkäjänteinen kasvatustehtävä, jolla pyritään vahvistamaan nuorten oma-aloitteisuutta, ympäristötietoisuutta ja yhteiskunnallista aktiivisuutta. (Oulun kaupungin nuorisotoimen strategia 2010 – 2015.) Opetustoimen strategiana tavoitteena ovat maan parhaiten voivat oppilaat ja hyvät oppimistulokset. Tähän tavoitteeseen pyritään muun muassa alueellista moniammatillista toimintamallia vahvistamalla. (Oulun kaupungin opetustoimen visio ja strategia.)

Nuorisosiainkeskuksen ja opetustoimen välisen yhteistyön kehittämiseksi on syntynyt selkeä tarve ja sen taustalla on yhteinen tavoite: tuottaa hyvinvointia lapsille, nuorille ja lapsiperheille aiempaa kehittyneemmällä palveluilla. Kehittämistyötä onkin tehty jo

useita vuosia, mutta yhteistyöstä saatuja kokemuksia ei ole vielä tähän mennessä tutkittu. Olen itsekin ollut nuorisotyöntekijänä mukana eri yhteistyömuodoissa, joten omat kokemukseni tehdystä työstä ovat osaltaan vaikuttaneet tämän aihealueen valintaan. Esittelen opinnäytetyössäni nuorisotyöntekijöiden kokemusten sekä eri yhteistyömuotojen ohjausryhmissä käsiteltyjen aihealueiden pohjalta nuorisotyölähtöisen näkemyksen siitä, miten nuorisotyötä on Oulussa tehty aiempaa tiiviimmässä yhteistyössä opetustoimen kanssa. Analysoimalla nuorisotyöntekijöiden kokemuksia ja ohjausryhmien antamaa tukea yhteistyöhön nostan esille kehittämisehdotuksia Oulun kaupungin nuorisoasiainkeskuksen ja opetustoimen yhteistyön kehittämiseksi.

2 LASTEN, NUORTEN JA LAPSIPERHEIDEN HYVINVOINNIN TUKEMINEN

2.1 Lapsi- ja nuorisopoliittiset linjaukset ja kehittämisohjelmat

Lasten ja nuorten hyvinvointia voidaan pitää suomalaisen yhteiskunnan keskeisenä menestystekijänä. Lapsiperheiden kasvatustehtävän tukemista, turvallisten kasvuolojen luomista sekä lasten ja nuorten terveen kasvun ja kehityksen turvaamista pidetään hyvin toimivan ja hyvinvoivan yhteiskunnan tehtävinä. Maassamme on 1 825 000 alle 29 -vuotiasta ja heistä alle 18 -vuotiaita on 1 100 000. Suurella osalla maamme lapsista ja nuorista elämä sujuu hyvin. Lasten ja nuorten maailmaan sisältyy kuitenkin paljon paineita, joista johtuvaan pahoinvointiin ja sen seurauksiin ei pystytä reagoimaan riittävän hyvin. Liikunnan puute, väärät ravintotottumukset, lihavuuden yleistyminen ja vähäinen uni uhkaavat lasten ja nuorten terveyttä. Myös lasten ja nuorten mielenterveyden oireet ja psykososiaaliset ongelmat ovat kasvussa. Ongelmien kasautuminen on aiheuttanut jo nyt lastensuojelun tarpeen lisääntymistä, koulupudokkaiden määrän kasvua ja lasten suhteellisen köyhyyden lisääntymistä. (Lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelma 2007 - 2011, 15–17.)

Valtioneuvoston tulee hyväksyä joka neljäs vuosi nuorisopolitiikan kehittämisohjelma (Nuorisolaki 72/2006, 4§). Tätä ohjelmaa kutsutaan lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelmaksi ja se sisältää nuorisolain mukaisesti tavoitteet alle 29-vuotiaiden kasvun ja elinolojen parantamiseksi. Kehittämisohjelma sisältää myös kuntien ohjelmatyön suuntaviivat, jotka liittyvät koulutukseen, työllisyyteen, toimeentuloon, terveyteen, aktiiviseen kansalaisuuteen, sosiaaliseen vahvistamiseen, asumiseen, yrittäjyyteen, asevelvollisuuteen ja siviilipalveluun sekä muihin lapsia ja nuoria koskeviin ajankohtaisiin asioihin. Ensimmäinen lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelma on laadittu vuosille 2007- 2011 ja se muodostaa perustan lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin politiikkaohjelmalle, joka seuraa ja tukee kehittämisohjelman toteutumista vaalikauden aikana. (Lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelma 2007 - 2011, 6–8.)

Lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelman kuudella painopistealueella vahvistetaan ennaltaehkäisevää työtä korjaavaan nähden. Huomiota kiinnitetään peruspalvelujärjestelmän toimivuuteen, varhaiseen puuttumiseen ja tukeen, moniammatillisuuteen, poik-kihallinnollisuuteen ja monitoimijuuteen, osaamisen turvaamiseen ja asiakaslähtöisyyteen sekä lapsi- ja perhevaikutusten ennakointiin, arviointiin ja seurantaan päätöksenteossa. Laadukkaiden lähi- ja peruspalveluiden saatavuudella sekä palvelujärjestelmän toimivuudella ja vaikuttavuudella voidaan edistää lasten, nuorten sekä heidän perheidensä hyvinvointia. Annettavaa tukea on vahvistettava erityisesti elämän siirtymä-, muutos- ja kriisivaiheissa, kuten kouluasteelta toiselle siirryttäessä. Vahvistamalla moniammatillisia rakenteita ja työmuotoja paikallisella tasolla voidaan tukea lasten ja nuorten ensisijaista kasvupaikkaa eli kotia. Hallituksen tavoitteena on luoda lapsuus- ja nuoruusiässä perusta hyvälle terveydelle ja turvallisuudelle, sosiaaliselle hyvinvoinnille ja kasvamiselle tasapainoiseksi itseään toteuttavaksi yhteisön jäseneksi. Lasten, nuorten ja perheiden politiikkaohjelman tavoitteina on muun muassa lasten ja nuorten kansalaistaitojen, kuulemisen, harrastustoiminnan ja osallistumisen edistäminen sekä vanhemmuuden tukeminen ja yhteisöllisyyden vahvistaminen. (Lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelma 2007 - 2011, 11–12.) Lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelman tavoitteet ovat valtakunnallisia, samoin kuin osin toteuttamistavatkin, mutta tilaa on kuitenkin paljon paikallisille sovelluksille ja sektorirajat ylittävälle toiminnalle. Uudenlaista luovuutta ja iloa tekemiseen voi saada lapsia kuuntelemalla ja heidät on syytä ottaa mukaan toteuttamiseen oman elämänsä asiantuntijoina. (Joensuu 2007, 154.)

Sosiaali- ja terveysministeriön alaisena vuosina 2008 - 2011 toimivan Sosiaali- ja terveydenhuollon kansallisen kehittämisohjelman (Kaste) tavoitteena on lisätä osallisuutta ja vähentää syrjäytymistä, lisätä terveyttä ja hyvinvointia, parantaa palveluiden laatua, vaikuttavuutta ja saatavuutta sekä kaventaa alueellisia eroja. (Sosiaali- ja terveysministeriö, Kaste -hanke, hakupäivä 28.11.2010.) Tähän kehittämisohjelmaan on laadittu alueelliset painopistealueet. Pohjois-Suomen osalta kehittämistyölle on haettu Sosiaali- ja terveysministeriön hankerahoitusta kahdelle hankkeelle vuonna 2008. Näistä vuosina 2008 -2010 toimineen TUKEVA -hankkeen tavoitteena on ollut muun muassa lasten, nuorten ja lapsiperheiden hyvinvoinnin, mielenterveyden ja sosiaalisen turvallisuuden edistäminen, kuntalaisten ja lapsiperhetoimijoiden osallisuuden vahvistaminen ja alueellisen lapsi- ja nuorisopoliittisen ohjelman tuottaminen poliittisen päätöksenteon ja johtamisen tueksi. Hanketta on toteutettu Oulun seudulla, Kainuun maakunnassa ja Oulun-

kaaren seutukunnassa. (Pohjois-Suomen alueellinen kehittämistoiminnan suunnitelma, 51–54.)

Oulun seudulla on toteutettu osallisuuteen liittyviä toimenpiteitä ja perheen/vanhemmuuden vahvistamiseen sekä moniammatillisen työotteiden kehittämiseen liittyviä projekteja, yhtenä esimerkkinä näistä Porukalla -hanke. Oulun seutu on mukana myös valtakunnallisissa lapsiin ja nuoriin liittyvissä kehittämishankkeissa, kuten Oulun, Tampereen ja Jyväskylän välisessä osallisuushankkeessa. (emt. 76–78.)

TUKEVA -hanke on saanut Kaste-ohjelmasta jatkorahoitusta vuosille 2010 - 2012 ja hankkeessa on muun muassa tarkoitus juurruttaa edellisen hankkeen aikana kehitettyjä uusia toimintamalleja ja arvioida niiden vaikuttavuutta. Hankkeelta odotetaan, että kuntien palvelurakenne kehittyy siten, että lasten, nuorten ja perheiden palvelut muodostavat monitoimijaisia kokonaisuuksia lapsiperheiden hyvinvoinnin edistämiseksi ja tukemiseksi. (Oulun seudun kunnat yhteistyössä, tiedote.)

2.2. Osallisuuden ja vaikuttamisen edistäminen

Osallisuudessa on kaksi elementtiä. Toisaalta yksilön on koettava itsensä arvokkaaksi ja toisaalta yhteisön on oltava osallisuutta mahdollistava. Osallisuus voidaan määritellä oikeudeksi omaan identiteettiin ja arvokkuuteen osana perhettä, ryhmää, yhteisöä, yhteiskuntaa tai ekosysteemiä. Osallisuus on samalla todellisen vastuun kantamista ja saamista oman, toisten ja koko yhteisön toimintakyvystä. Se on sitoutumista toimintaan yhteisten asioiden parantamiseksi. Se edellyttää, että yksilölle annetaan mahdollisuus toimia ja riittävästi valtaa sekä vastuuta. (Kiilakoski 2007, 13–14.) Lasten ja nuorten mielipiteillä on merkitystä kunnallisessa päätöksenteossa, mutta toimivan ja osallistuvan demokratian kehittäminen vaatii kuitenkin kasvatusta (emt., 10).

Suomalaisista 15 - 29 vuotiaista nuorista 54 prosenttia toimii erilaisissa järjestöissä. Yleensäkin tavoitteellisen harrastamisen on osoitettu edistävän lasten ja nuorten tervettä kasvua ja kehittymistä. Erityisesti sillä on merkitystä niille lapsille ja nuorille, joiden koulu- tai opintomenestys on heikko sekä sosiaaliset taidot vähäisiä. Vaaleissa nuoret kokevat äänestämisen kansalaisvelvollisuudekseen, mutta todellinen äänestysaktiivisuus

jäi esimerkiksi vuoden 2007 eduskuntavaaleissa 19 - 24 -vuotiaiden osalta alle 60 prosenttiin. Lapset voivat kuitenkin oppia jo hyvin pieninä esittämään ideoitaan ja osallistumaan heitä koskevan toiminnan ja ympäristöjen suunnitteluun, joten lasten arkiselle toimijuudelle on annettava enemmän tilaa. Osallistuminen tarkoittaa muutakin kuin harrastusmahdollisuuksia tai äänestystä, vaikka myös ne ovat tärkeitä osallistumisen ja vaikuttamisen keinoja. Kouluihin ja kuntiin yleisestikin on luotava lisää toiminnallisia menetelmiä, joiden kautta lasten ja nuorten osallistuminen pääsee paremmin toteutumaan. Tämä tarkoittaa lasten ja nuorten vaikuttamis- ja kuulemisjärjestelmien käyttöön ottamista, verkkodemokratian ja oppilaskuntatoiminnan kehittämistä, demokratiakasvatusta sekä toimivien nuoriso-, kulttuuri- ja liikuntapalvelujen järjestämistä harrastustoiminnan edistämiseksi. Nuorisotilojen asemaa nuorten harrastamista, verkottumista ja vaikuttamista mahdollistavana lähiyhteisönä voidaan vahvistaa kiinnittämällä huomiota toiminnan laatuun nuorten aktiivisen kansalaisuuden ja sosiaalisen vahvistamisen näkökulmista. (Lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelma 2007 - 2011, 35–40 ja 107.)

Lasten ja nuorten osallisuutta ja vaikuttamismahdollisuuksia on edistetty useilla kansainvälisillä ja kansallisen tason sopimuksilla ja laeilla. Näistä keskeisimpiä ovat YK:n lapsen oikeuksien sopimus ja muutokset kuntalakiin, perusopetuslakiin, perustuslakiin, nuorisolakiin, lastensuojelulakiin sekä edellä mainittu ensimmäinen lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelma 2007–2011 (Feldmann-Wojtachnia ym. 2010, 20–21). YK:n lapsen oikeuksien sopimus (1989, 12. artikla) korostaa kaikkien alle 18 -vuotiaiden oikeuksia toimijana. Lapsella, joka kykenee muodostamaan omat näkemyksensä, tulee olla mahdollisuus ilmaista vapaasti näkemyksensä kaikissa itseään koskevissa asioissa. Lapsen näkemykset on otettava huomioon hänen ikänsä ja kehitystasonsa mukaisesti. Kuntalaisilla tulee olla mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa kunnan toimintaan (Kuntalaki 365/1995, 27§). Koululla voi olla oppilaskunta, jonka tehtävänä on edistää oppilaiden yhteistoimintaa, vaikutusmahdollisuuksia ja osallistumista oppilasta koskevissa asioissa. Mikäli koululla ei ole oppilaskuntaa, on opetuksen järjestäjä velvollinen takaamaan, että oppilailla on mahdollisuus ilmaista mielipiteensä koulunsa toimintaan liittyvistä, oppilaita yhteisesti koskevista asioista. (Perusopetuslaki 239/2007, 47a§.) Lapsia on kohdeltava tasa-arvoisesti yksilöinä ja heidän on saatava kehitystasonsa mukaan vaikuttaa itseään koskeviin asioihin (Perustuslaki 731/1999, 6§). Nuorille tulee järjestää mahdollisuus osallistua paikallista ja alueellista nuorisotyötä ja – politiikkaa koskevien asioiden käsittelyyn. Lisäksi nuoria on kuultava heitä koskevissa asioissa. (Nuorisolaki

72/2006, 8§.) Lapselle on hänen ikäänsä ja kehitystasoaan vastaavalla tavalla turvattava oikeus saada tietoa häntä koskevassa lastensuojeluasiassa ja mahdollisuus esittää siinä mielipiteensä. Lastensuojelun tarvetta arvioitaessa, lasta tai nuorta koskevaa päätöstä tehtäessä ja lastensuojelua toteutettaessa on kiinnitettävä erityistä huomiota lapsen tai nuoren mielipiteisiin ja toivomuksiin. (Lastensuojelulaki 417/2007, 5§.)

2.3. Sosiaalisen pääoman vahvistaminen

Sosiaalisesta pääomasta on olemassa useita määritelmiä. Colemanin (1990) mukaan sosiaalinen pääoma rakentuu sosiaalisista suhteista ja näkyy niissä tiettyinä yksilöiden tekoina. Burtin (1992) mukaan sosiaalinen pääoma pitää sisällään ystävien, kollegoiden ja yleisempien suhteiden avulla saatuja mahdollisuuksia käyttää taloudellista ja inhimillistä pääomaa. Fukuyama (1995) kuvaa sosiaalista pääomaa ihmisten kyvyksi työskennellä yhdessä yhteisten päämäärien eteen ryhmissä ja organisaatioissa. Inglehart (1997) määrittelee sen luottamuksen ja sietokyvyn kulttuuriksi, jossa vapaaehtoisuuteen perustuvat suhteet voivat voimistua. Portes (1998) puolestaan määrittelee sosiaalisen pääoman toimijoiden kyvyksi turvata osaamisensa sosiaalisissa suhteissaan tai muissa sosiaalisissa rakenteissa. Knoke (1999) määrittelee sen prosessiksi, jossa eri toimijat luovat ja järjestelivät suhteitaan organisaatioiden sisällä ja välillä päästäkseen osallisiksi toisten toimijoiden resursseista. (Adler & Kwon 2002, 20.)

Sosiaalinen pääoma voidaan jakaa yksityiseen, julkiseen ja sisäpiirin pääomaan. Yksityisellä sosiaalisella pääomalla tarkoitetaan Burtin (1992) mukaan rationaalisten yksilöiden välistä kilpailua, jossa on käytettävissä tietty määrä taloudellista, inhimillistä ja sosiaalista pääomaa. Tärkeää on, keitä ihmisiä tunnet ja miten keskeinen on rakenteellinen verkostoasemasi. Julkiseen sosiaaliseen pääomaan liittyy Colemanin (1988) mukaan velvoite toimia vastavuoroisesti, jäsenten välinen keskinäinen luottamus ja informaation kulku. Keskeistä julkisessa sosiaalisessa pääomassa ovat hänen mukaansa myös normit ja sanktiot, jotka ehkäisevät oman edun tavoittelua ja edistävät kollektiivista etua. Sosiaalinen pääoma koostuu myös Putnamin (1993, 2000) mukaan näistä asioista. Hänen mukaansa sosiaalisen pääoman tehtävä on tehostaa kansalaishyveitä, kuten yhdistystoimintaa ja yhteiskunnallista osallistumista sosiaalisissa verkostoissa, joissa vastavuoroisuuden normeja ja luottamusta synnytetään. Kumlinin ja Rothsteinin

(2005) pohjoismainen tulkinta julkisesta sosiaalisesta pääomasta eroaa Putnamin ja Colemanin määrittelyistä universalistisen hyvinvointivaltion kyvyltä ylläpitää käsitystä reilusta kohtelusta, yleisestä oikeudenmukaisuudesta ja yhteisistä pelisäännöistä. Sosiaalisten verkostojen sijaan julkiset instituutiot muodostavat tällöin myös toimivan kansalaisyhteiskunnan perustan. Sisäpiirin sosiaalisella pääomalla tarkoitetaan Bourdieun (1999) mukaan tietyissä sisäpiireissä kuulumisen mukanaan tuomaa arvostusta ja luottoa, jolla on usein jäseniä suosivia taloudellisia seurauksia. Tosin ryhmään kuuluminen ja henkilöiden väliset arvostussuhteet tuotetaan ja ylläpidetään symbolisesti. Samanlaisessa tilassa ja samankaltaisissa asemissa toimivilla on usein tiettyjä yhteisiä tapoja, tottumuksia ja elämäntyyplejä, joiden perusteella he myös tunnistavat toisensa. (Ruuskanen 2007, 11–22.; Ellonen 2008, 32.; Koivumäki 2008, 76–82.)

Sosiaalisen pääoman ilmiökenttä on varsin moniulotteinen ja pitää sisällään eri teoriasuuntausten ulottuvuuksia. Ilmiön moniulotteisuuden hahmottamiseksi onkin pyritty näkökulmien synteisiin. Näistä tunnetuin on jako sitovaan ja yhdistävään sosiaaliseen pääomaan. Sitovalla tarkoitetaan tuttujen, yhteisen identiteetin ja kulttuurista yhteenkuuluvuutta tuntevien ihmisten välisiä siteitä. Yhdistävällä tarkoitetaan aiemmin tuntemattomien tai toisiaan erilaisina pitävien ihmisten ja ryhmien mahdollisuutta olla tekemisissä. Sitova sosiaalinen pääoma helpottaa ryhmien sisäistä ja yhdistävä ryhmien välistä vuorovaikutusta. (Ruuskanen 2007, 25–26.)

Sosiaalista pääomaa on mitattu maassamme erilaisilla rekisteripohjaisilla sekä väestö- ja yrityskyselyihin perustuvilla aineistoilla. Niiden mukaan muihin ihmisiin luottaminen on Suomessa yleistä, yli puolet väestöstä osallistuu jonkin yhdistyksen, seuran, piirin tai ryhmän toimintaan, luottamuksella on yhteyttä koettuun terveyteen ja tietoyhteiskunnallistaminen näyttäisi vahvistavan sosiaalista pääomaa. Sosiaalinen pääoma työyhteisöissä parantaa työn organisointia, lisää työhönsä erittäin tyytyväisten osuutta ja vähentää työttömyyden. (Sosiaalinen pääoma Suomessa – Tilastokatsaus 2006.)

Lasten ja nuorten sosiaalisen pääoman on nähty useissa empiirisissä tutkimuksissa syntyvän paikallisissa yhteisöissä kuten perheessä, koulussa tai asuinalueella. Se on nähty paikallisten yhteisöjen ominaisuutena, joka vaikuttaa myönteisesti yhteisössä eläviin lapsiin ja nuoriin. Sosiaalista pääomaa on arvioitu tarkastelemalla rakenteellisia, toiminnallisia ja asenteellisia tekijöitä. Näitä tekijöitä on arvioitu muun muassa luottamus-

ta, kodin ja koulun ilmapiiriä, sosiaalista tukea ja kontrollia sekä osallisuutta mittaamalla. Sosiaalisen pääoman positiiviset vaikutukset ovat kohdistuneet ennen kaikkea koulumenestykseen, mielenterveyteen, rikollisen ja ei-toivotun käyttäytymisen vähenemiseen, yhteiskunnalliseen kiinnittymiseen sekä hyvinvointiin ja terveeseen kehitykseen. (Ellonen 2008, 39–40.) Ellosen (2008, 96–99) tutkimuksen mukaan esimerkiksi kouluissa toteutetulla ja tasaisesti jakautuneella sosiaalisella kontrollilla on ollut merkittävää vaikutusta poikien rikekäyttäytymisen vähenemiseen, mutta yhteisöllisesti tukevan ja kontrolloivan ilmapiirin luominen edellyttää monia yhteisöllisyyttä vahvistavia muutoksia koulujen kasvuympäristössä. Koulua ei tule kuitenkaan nähdä irrallisena osana muusta kunnasta tai kaupungista, vaan on olennaista huomioida myös kunnan muut ominaisuudet ja palvelut.

Valtioneuvoston laatimat lapsi- ja nuorisopoliittiset linjaukset, kansalliset kehittämissuunnitelmat, lasten ja nuorten osallisuuden ja vaikuttamismahdollisuuksien edistäminen sekä sosiaalisen pääoman vahvistaminen ovat keskeisiä Oulun kaupungin nuorisoasiainkeskuksen ja opetustoimen välistä yhteistyötä määrittäviä tekijöitä ja ohjaavat lapsille, nuorille ja lapsiperheille yhdessä järjestettävien palvelujen kehittämistä.

3 NUORISOASIAINKESKUKSEN JA OPETUSTOIMEN VÄLINEN KEHITTÄMISTYÖ OULUSSA

3.1 Kehittämistyön taustaa

Oulun kaupungin väestönkasvu on ollut kaksikymmentä prosenttia viimeisen kymmenen vuoden aikana. Oulussa ylittyi 140000 asukkaan raja syksyllä 2010. Edellinen kymmentuhatluku ylittyi 2007 ja sitä edellinen 2001 (Oulun kaupungin tilastollinen vuosikirja 2009, 26). Väestönkasvun myötä myös lasten, nuorten ja lapsiperheiden palveluntarve on lisääntynyt. Jotta tähän tilanteeseen on ollut mahdollista vastata, tarvittiin uusia toimintamuotoja nuorisotyöhön. Niinpä nuorisoasiainkeskuksen strategiaa, toiminta-ajatusta ja visiota uudistettiin Oulun kaupungin strategian ja vision pohjalta. Samaan aikaan alueellisen nuorisotyön toimijoita lisättiin ja määräaikaisia työsuhteita vakinaistettiin. Nämä uudistukset loivat osaltaan edellytyksiä kaupungin arvojen mukaisen luovien ja rohkeiden sekä yhteisöllisyyttä lisäävien kehittämismuotojen käynnistämiseksi.

Nuorisoasiainkeskuksen ja opetustoimen välisessä yhteistyössä toteutetuista toimintamuodoista olen valinnut tarkastelun kohteiksi lasten ja nuorten osallisuustoiminnan, Joustavan perusopetuksen ja Porukalla -hankkeen. Näissä yhteistyömuodoissa on ollut omat toteutusaikataulut (liite 1), joiden mukaan kutakin yhteistyömuotoa on kehitetty omina prosesseinaan. Kehittämisprosesseihin on kuulunut Toikon ja Rantasen (2009, 56) määrittelemät viisi tehtävää, jotka ovat perustelu, organisointi, toteutus, arviointi ja levittäminen. Projektiin eli hankkeeseen kuuluvat puolestaan esisuunnittelu, hankesuunnitelman laatiminen, toteutettavuuden arviointi, rahoitus- ja sopimusvaihe, hankkeen toteutus, arviointi ja lopettaminen (Silfverberg 2007, 39–44). Näistä yhteistyömuodoista toimintaa on kehitetty projektimuotoisena ainoastaan Porukalla -hankkeessa.

Kehittämisen perusteluna voidaan kaikissa näissä yhteistyömuodoissa pitää paitsi nuorisoasiainkeskuksen ja opetustoimen strategian ja vision toteuttamista, niin myös taustalla olevaa ongelmaa hallinnollisesta ja ammatillisesta eriytyneisyydestä, joka vaatii erilaisen näkökulmien ja orientaatioiden yhteensovittamista. Yhteinen visio tulevaisuudesta

motivoikin usein ihmisiä toimintaan, mutta ongelmat toimivat usein kehittämistoiminnan sytykkeinä. Dynaaminen kehittäminen rakentuukin näiden molempien osien varaan, kun ristiriidat työntävät ja visiot vetävät kehittäjiä kohti muutosta. (Toikko & Rantanen 2009, 57.)

Kehittämistyön organisointi perustuu tavoitteenasettelun hyväksyntään ja virallistamiseen. Siihen liittyy myös johdon hyväksyntä, työyhteisön yhteinen käsittely ja vähintäänkin yhteistyötahojen informointi. Toimintasuunnitelman laatiminen ja toimijoiden määrittely liittyvät myös tähän tehtävään. Kehittämistoiminnan toteutus pitää sisällään toiminnan ideoinnin, priorisoinnin, kokeilun ja mallintamisen. Toteutus joudutaankin kohdentamaan johonkin tiettyyn osaan työyhteisössä. Kehittämiseen liittyy myös analysoiva ja pohtiva taso, johon kuuluu toiminnan seuranta erilaisissa työryhmissä. (emt., 57–60.) Yhteistyömuodoissa on kehitetty osallisuus- ja vaikuttamiskäytäntöjä, perusopetuksen opetussuunnitelman mukaisia joustavia ratkaisuja koulun käyntiin sekä uudentyyppisiä vanhempainiltoja ja interventioita yläkouluun siirtyville ja sitä käyville oppilaille ja heidän vanhemmilleen. Näiden toteutumista on seurattu asetetuissa ohjausryhmissä. Ohjausryhmän tehtävänä on valvoa hankkeen (tai toiminnan) edistymistä ja arvioida sen tuloksia, syöttää ideoita ja edesauttaa verkostoitumista, hoitaa koordinaatiota ja tiedonkulkua tärkeimpien sidosryhmien ja hankkeen välillä ja tukea projektissa projektipäällikköä strategisessa suunnittelussa ja johtamisessa (Silfverberg 2007, 99).

Yhteistyömuodoista Joustavaan perusopetukseen liittyen on tehty vaikuttavuuden arviointia (Manninen & Luukannel 2008) ulkoisena arviointina ja Porukalla -hankkeeseen on puolestaan kuulunut eri toimintoihin liittyvää sisäistä arviointia. Lasten ja nuorten osallisuustoiminnasta tullaan tekemään asiakasarviointia osana valmisteilla olevaa väitöskirjaa. Kehittämistoiminnan arvioinnin tarkoituksena on suunnata kehittämistoiminnan prosessia tuottamalla sen ohjaukseen soveltuvaa tietoa. Arvioinnin yhteydessä voidaan myös analysoida sitä, missä on onnistuttu ja missä ei. Arvioinnilla pyritään luomaan yhteisiä merkityksiä ja yhteistä ymmärrystä muutoksen aikaansaamiseksi. Toisinaan tämä vaatii neuvottelutaitoa ristiriitaisten näkemysten yhteensovittamiseksi. (Toikko & Rantanen 2009, 61–62.)

Kehittämisen prosessin viidennestä tehtävästä, tulosten levittämisestä käytetään myös nimitystä juurruttaminen tai valtavirtaistaminen ja sitä voidaan toteuttaa esimerkiksi tuoteistamisen avulla. Palvelu tai tuote voidaan paketoita tarinan mukaiseen formaattiin ja kuvata myönteisesti mutta uskottavasti. Levittäminen edellyttää kuitenkin aina loppukäyttäjien sitoutumista pidempiin sosiaalisiin prosesseihin, joten siihen liittyy myös tuotteen jatkokehittämistä. Levittämisestä tulee helposti yhtä osallistavaa kuin kehittämisestäkin. (Toikko & Rantanen 2009, 62–63.) Tässä työssäni käsittelemistäni yhteistyömuodoista saatuja tuloksia on levitetty valtakunnan tasolla opetusministeriön rahoittamassa Joustavan perusopetuksen toimintamallissa. Lasten ja nuorten osallisuustoiminnasta saatuja tuloksia on levitetty puolestaan opetusministeriön myöntämän toiminta-avustuksen turvin käynnistetyssä kolmen kaupungin kehittämishankkeessa, jonka pohjalta kirjoitettiin osallisuustoimintaa esittelevä käsikirja. Porukalla -hankkeessa saatuja tuloksia on levitetty lähinnä Oulussa niille kouluille ja alueille, jotka eivät olleet hankkeessa mukana.

3.2 Porukalla -hanke

Porukalla -hanke sai alkunsa syksyllä 2004 ideariihestä, jonka pidin työkaverini kanssa bussissa palatessamme Kuusamossa järjestetystä työseminaarista Ouluun. Esittelimme alustavan suunnitelman esimiehellemme ja hän kertoi myös ajatelleensa, että tämän tyyppiselle hankkeelle olisi tarvetta. Niinpä aloimme suunnitella hanketta eteenpäin ja laatia hankehakemusta rahoituksen järjestämiseksi.

3.2.1 Hankkeen tausta, tarkoitus ja tavoitteet

Oppilaiden siirtyminen alakoulusta yläkouluun tapahtuu sellaisessa elämänvaiheessa, jossa heidän elämäänsä vaikuttavat monet asiat. Oppilaista on alkavan murrosiän myötä tulossa nuoria, joissa suhteellisen lyhyessä ajassa tapahtuvan fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen kehityksen myötä tapahtuu kokonaisvaltaisia muutoksia. Nämä muutokset pakottavat heitä muodostamaan suhteensa ympäristöön, toisiin ihmisiin ja itseensä yhä uudelleen ja uudelleen. Tämä luo suuria paineita heille itselleen ja läheisille. Ilman riittävää tukea paineet voivat kasvaa kohtuuttoman suuriksi ja heijastua erilaisina ongelmina elämän eri alueilla kotona, koulussa ja vapaa-ajalla. Tässä koulun ja elämän nivel-

vaiheessa olevien nuorten ja heidän perheiden tuen tarpeeseen haluttiin vastata aiempaa laaja-alaisemman ja pitkäjänteisemmän työmuodon avulla.

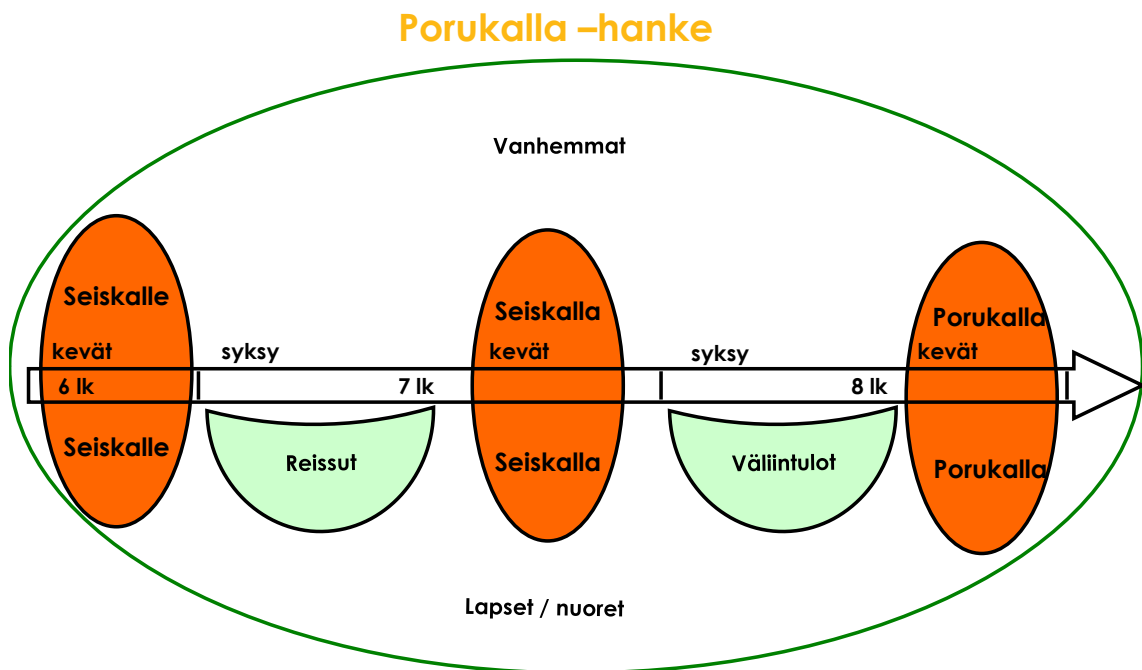
Porukalla -hanke on toiminut vuosina 2005 – 2008 Oulun kaupungin nuorisoasiainkeskuksen, opetustoimen ja Oulun poliisin yhteistyönä. Opetusministeriö on rahoittanut hanketta osittain koko sen toiminnan ajan. Hanke on ollut moniammatillinen, suunnitelmallinen ja pitkäjänteinen ja siinä on koottu yhteen uusia ja jo olemassa olevia toimintoja kokonaisuudeksi. Viranomaiset ovat toimineet hankkeessa yhteistoiminnallisesti ja verkostomaisesti yhdessä lasten ja heidän vanhempiansa kanssa. Vanhempien vastuun korostaminen lapsestaan on havaittu erityisen merkitykselliseksi 13 - 15 - vuotiaiden lasten kohdalla. (Ojala 2008, 3.)

Hankkeen tavoitteina on ollut perheen arvojen esiin nostaminen sekä perheiden emotionaalinen ja sosiaalinen tukeminen ja vahvistaminen. Luokan oppimismyönteisyyden ylläpitäminen ja vahvistaminen, jotta opetustyössä on mahdollista keskittyä opetussuunnitelman mukaisiin tavoitteisiin sosiaalisten ongelmien vähentyessä, on nähty myös yhdeksi keskeiseksi tavoitteeksi. Tavoitteena on ollut kehittää hankkeen päätyttyä opetustoimen ja nuorisotyön välille yhteistyömalli, joka on helposti siirrettävissä perustyöhön myös muissa kunnissa. (Ojala 2008, 6.) Hankkeen ohjauksesta vastasi ohjausryhmä, johon kuului edustajia Oulun kaupungin nuorisoasiainkeskuksesta, opetustoimesta ja Oulun poliisista. Ryhmän puheenjohtajana toimi nuorisotoimenjohtaja Kaisu Haapala ja sen jäsenenä oli kaksi päällikköä ja rehtoria, poliisin edustaja sekä hankkeen projekti-päällikkö.

3.2.2 Toiminnan sisältö

Porukalla -hanke toimi neljässä koulussa, mutta hankkeeseen liitettyjä Seiskalle -iltoja toteutettiin hankkeen aikana noin parissakymmenessä koulussa vuosittain. Hankkeessa on ollut kaikkiaan viisi päätoimintoa: Seiskalle -illat, Reissut, Seiskalla -illat, Väliintulot ja Porukalla -illat (kaavio 1), jotka on suunnattu 6.-8. -luokkien oppilaille ja heidän vanhemmilleen. Opetustoimen ja nuorisoasiainkeskuksen ammattilaiset ovat toimineet hankkeessa yhdessä projektihenkilöstön kanssa. Lisäksi hankkeessa on käytetty ulko-

puolisia konsultteja tarpeen mukaan. Oppilaat ovat osallistuneet hankkeen toimintoihin kouluaikana erilaisissa ympäristöissä. (Ojala 2008, 6.)

KAAVIO 1 Porukalla -hankkeen toiminnot

Kuudennen luokan kevätlukukaudella oppilaille ja heidän vanhemmilleen järjestetyillä Seiskalle -illoilla on pidempi historia kuin Porukalla -hankkeen muilla toiminnoilla. Illat ovat vakiintuneet osaksi opetustoimen, nuorisoasiainkeskuksen ja Oulun poliisin perustyötä. Seiskalle -illoissa lapset ovat voineet ryhmissä pohtia muun muassa yläasteelle siirtymiseen ja murrosikään liittyviä asioita sekä millaisia sääntöjä he tarvitsevat. He ovat illan päätteeksi kertoneet vanhemmilleen pohdintansa tulokset. Vanhemmille nuorisotyöntekijät ja poliisi ovat puhuneet lasten kasvamiseen liittyvistä kysymyksistä ja oman vastuun ymmärtämisestä. (Ojala 2008, 8.)

Seiskalle -iltojen sisältöjä ja toimintatapoja on kehitetty hankkeen aikana kahden seminaaripäivän avulla. Seminaareissa käsiteltyjä aiheita ovat olleet media, murrosikäinen nuori, vanhemmuuden haasteet ja nuoret rikosentekijät. Seiskalle -illoista on saatu väestöliiton Tirkistys tulevaisuuteen -tunnustuspalkinto urauurtavasta työstä vanhemmuuden tukemiseksi.

Seitsemännellä luokalla oleville oppilaille on järjestetty syksyn aikana koko luokan yhteinen Reissu yhteistyössä koulun ja alueen nuorisotyöntekijöiden kanssa. Reissut ovat kestäneet joko päivän tai vuorokauden ja niissä on siirrytty tavallisen oppimisympäristön ulkopuolelle leirikeskukseen tai luontoon. Oppilaat ovat saaneet valita yhdessä opettajan kanssa haluamansa toimintakokonaisuuden etukäteen neljästä eri osiosta, jotka ovat olleet luonto, draama, leikit ja seikkailu. Reissuilla on vietetty toimintojen lomassa myös vapaa-aikaa, jolloin oppilailla, opettajilla ja nuorisotyöntekijöillä on ollut mahdollisuus tutustua toisiinsa. Reissuja on reflektoitu koulussa esimerkiksi ainekirjoituksen ja kuvaamataidon avulla. Reissuja on muisteltu alueen nuorisotalolla ennen joulua pidetyssä tuokiossa valokuvia katsellen. Lisäksi reissuilta on kerätty kirjallista palautetta mukana olleilta opettajilta, nuorisotyöntekijöiltä ja oppilailta. (Ojala 2008, 9.)

Seitsemännen luokan kevätlukukaudella on järjestetty oppilaiden ja vanhempien yhteisiä Seiskalla -iltoja. Näiden iltojen teemoja ovat olleet kaverit, terveys, murrosikäinen perheen arjessa ja perheen arvot. Illoissa on ollut mukana koulun terveydenhoitaja kertomassa uusimmasta kouluterveyskyselystä ja sen koulukohtaisista tuloksista. Illoissa on katseltu teemoihin liittyviä oppilaiden tekemiä lyhytelokuvia, minkä jälkeen on herätetty keskustelua lasten ja vanhempien välille. Illan ohjelmassa on ollut myös toiminnallinen Seiskalla -trivia ja alueellisen nuorisotyön edustajien osuus, jossa he ovat kertoneet kokemuksiaan nuorten voinnista ja arvomaailmasta. (Ojala 2008, 10.)

Luokissa havaittua huonoa ryhmähenkeä, koulukiusaamista, levottomuutta ja muuta oireilua lievittämään on hankkeessa mukana olevilla kouluilla voitu järjestää lyhytaikaisia interventioita eli Väliintuloja. Niiden tavoitteena on ollut ryhmän tilan kartoittaminen ja oppilaiden tukeminen ratkaisujen löytämisessä mahdollisiin ongelmiin. Toteutetut väliintulot sisälsivät toiminnallisia tuokioita, kuten mäenlaskua, pilkkimistä, suunnistusta GPS -paikantimien avulla ja tapahtuneen purkamista luokan kanssa. Väliintuloja voitiin tarvittaessa toteuttaa useampia saman luokan kanssa, kunnes saavutettiin haluttuja tuloksia. Useassa Väliintulossa sitoutettiin myös oppilaiden vanhemmat mukaan toimintaan. (Ojala 2008, 11.)

Kahdeksannella luokalla oleville oppilaille ja heidän vanhemmille on järjestetty Porukalla -iltoja. Illoissa on keskusteltu ja jaettu kokemuksia nuorten vapaa-ajasta ja siihen

mahdollisesti liittyvistä ongelmista sekä pohdittu niihin ratkaisuja. Iltoihin on liittynyt vanhempien havahdutus Myllyhoitoyhdistyksen Selvää® -systeemin avulla. Oppilaat ovat tehneet illan aikana heidän vapaa-aikaansa liittyviä sarjakuvia, jotka on esitelty ja joista on keskusteltu esittelyiden välissä. Sarjakuvien lisäksi on illoissa käytetty tunteita kuvaavia kasvokuvia. Näiden avulla nuorten vanhemmat on saatu pohtimaan omaa päihteidenkäyttöään ja sen vaikutuksia lapsiinsa. (Ojala 2008, 14.)

3.2.3 Hankkeen tuloksia ja johtopäätöksiä

Porukalla -hanketta arvioitiin ja kehitettiin erilaisten materiaalien avulla. Reissuista kerättiin kokemuksia hankkeen loppuvaiheessa kyselyiden avulla alueen nuorisotyöntekijöiltä, koulujen yhteyshenkilöiltä ja luokanvalvojlta. Myös oppilaat antoivat palautetta reissuista. Seiskalla ja Porukalla -illoista kerättiin iltojen päätteeksi palautetta oppilaiden vanhemmilta. Hankkeen loppuseminaarissa esitettiin mukana olleille opetustoimen ja nuorisoasiainkeskuksen työntekijöille yhteistyöhön liittyviä kysymyksiä, joihin heidän tuli määrittää vastaukset ja asettaa ne tärkeysjärjestykseen.

Reissut koettiin kyselyiden perusteella hyödyllisiksi ja lähes poikkeuksetta osaksi perustyötä. Toimintaa haluttiin jatkaa myös hankkeen jälkeen. Opettajat toivoivat jatkossa tiiviimpää yhteistyötä reissujen suunnittelussa sekä oman roolinsa selkiytymistä. Kaksi kolmasosaa kyselyyn vastanneista totesi opetustoimen ja nuorisoasiainkeskuksen välisen yhteistyön parantuneen hankkeen aikana. Lähes kaikki vastaajat olivat sitä mieltä, että reissut pystytään hoitamaan hankkeen jälkeen osana alueen yhteistyötä ilman ulkopuolista tukea. Muutamit vastaajat tosin toivoivat toimintaan lisää resursseja. Oppilailta saatujen palautteiden perusteella reissut koettiin mukavaksi ja ryhmäyttäväksi toiminnaksi, joka on tarjonnut luokalle yhteisen ja ainutlaatuisen kokemuksen. Toimintaympäristöinä he ovat arvostaneet luontoa, jossa on vietetty aikaa luokan kanssa yön yli kestäväällä reissulla. Kokonaisuutena voidaan todeta, että luokan yhteisillä reissuilla oppilaat ovat tutustuneet paremmin uusiin luokkakavereihinsa ja opettajiinsa kuin aiemmin toteutetuilla reissuilla, joissa on toiminut useampi luokka yhtä aikaa. Pienen ryhmän kanssa toimittaessa ohjaajilla on mahdollisuus havaita yksilöiden käyttäytymistä tarkemmin ja reagoida esimerkiksi pelon ja ahdistuksen tunteisiin nopeammin toimintaa muuttamalla. (Ojala 2008, 16–17.)

Porukalla ja Seiskalla -illat koettiin turhan pitkiksi, mutta niitä pidettiin erittäin tarpeellisina, monipuolisina ja mielenkiintoisina. Tunnelmaltaan ne koettiin erittäin leppoisiksi ja pääosin miellyttäviksi. Vanhempien ja lasten osallistumisen ja ryhmätöiden suhteen jäi kuitenkin kehittämisenvaraa. Seiskalla -illasta ei saatu hankkeen aikana muodostettua eheää kokonaisuutta, vaan se jäi pirstaleiseksi ja hajanaiseksi. Illoista saatiin kuitenkin arvokkaita kokemuksia lasten ja vanhempien yhteistoiminnallisten vanhempainiltojen jatkokehittelyä varten sekä useita erillisiä kokonaisuuksia, joita voidaan hyödyntää osana muita vanhempainiltoja. (Ojala 2008, 17.)

Hankkeen loppuseminaarissa todettiin, että toiminnan tarve ja tavoite ovat tärkeimpiä tekijöitä yhteistyön jatkumisen kannalta. Asiakkaan eli nuoren kannalta parasta on turvallinen ympäristö ja aikuiset. Toiminnan tärkeimpiä painopisteitä ovat suunnitelmallisuus sekä yhteistyön sujuvuus ja jatkuvuus. Yhteistyön jatkumista tulee perustella erityisesti nuorten tukemisella ja moniammatillisuudella. Parhaimmiksi tekijöiksi tähänastisessa yhteistyössä koettiin tyytyväiset ja hyvinvoivat nuoret sekä kasvatusvastuun jakaminen. (Ojala 2008, 18.)

Porukalla -hankkeessa onnistuttiin luomaan toimivia yhteistyökäytäntöjä nuorisoasiainkeskuksen ja opetustoimen välille. Hankkeen jälkeen järjestetyllä koulutuksella on pyritty auttamaan myös pilottikoulujen ulkopuolisia ammattilaisia ottamaan hyväksi koettuja käytänteitä osaksi työtä. Seiskalle -iltoja on jatkettu osana nuorisoasiainkeskuksen, poliisin ja opetustoimen välistä yhteistyötä. Seiskalla ja Porukalla -iltoja ei ole jatkettu. Reissut ovat jatkuneet ja laajentuneet myös osaksi useiden muiden kaupunginosien nuorisotyön ja opetustoimen välistä yhteistyötä. Hankkeesta saadut kokemukset ovat auttaneet ja tukeneet toiminnan laajenemisessa. Väliintulojen osalta opettajia ja nuorisotyöntekijöitä on kannustettu hankkeen jälkeenkin puuttumaan ongelmallisten luokkien tilaan mahdollisimman aikaisessa vaiheessa. (Ojala 2008, 19–20.)

Kokonaisuutena Porukalla -hanke vahvisti pilottikoulujen ja nuorisotalojen välistä yhteistyökulttuuria, vaikka yhdellä pilottialueella yhteistyö jäi määritettyjen yhteyshenkilöiden puuttumisen vuoksi muita alueita pintapuolisemmaksi. Tässäkin koulussa on kuitenkin kerättyjen kokemusten mukaan saatu paljon aikaan ja nuorisotyöntekijöiden asema vankemmaksi koulun yhteistyökumppaneiden joukossa. Hankkeen myötä huo-

mattiin, että pitkäjänteisellä ja suunnitelmallisella yhteistyöllä on mahdollista tukea nuoria ja heidän vanhempiaan sekä kasvattajien tekemää arvokasta työtä entistä paremmin. (Ojala 2008, 21.)

3.3 Lasten ja nuorten osallisuustoiminta

Nuoret ovat perinteisesti toimineet aktiivisesti muun muassa nuorisojärjestöissä, omissa harrastusporukoissaan sekä nuorisotalojen klubeissa ja talotoimikunnissa. Tällä vuosituhannella lasten ja nuorten osallisuus, siinä muodossa kuin sitä on kunnallisessa nuorisotyössä toteutettu ja tuettu, on nähty riittämättömäksi lasten ja nuorten aktiivisiksi kansalaisiksi ja täysivaltaisiksi yhteiskunnan jäseniksi kasvamisessa. Lasten ja nuorten äänen kuuluvaksi saaminen on nähty nyt ehkä tärkeämpänä asiana kuin koskaan aikaisemmin. Tavoitteeksi on asetettu, että vuoden 2010 loppuun mennessä kaikissa kunnissa on aktiivisessa käytössä 5 - 17 -vuotiaiden vaikuttamis- ja kuulemisjärjestelmä, joka toimii eri ikäkausien ja edellytysten mukaisesti (lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelma 2007–2011, 34). Osassa kunnista on käytössä nuorten vaikuttamis- ja kuulemisjärjestelmiä, mutta niiden toimivuus vaihtelee kuntakohtaisesti. Nuorisovaltuustoja onkin Suomen kunnissa syntynyt ja kuollut tasaiseen tahtiin, joten on tärkeää kiinnittää huomiota niiden hengissä pysymiseen (Gretschel 2007, 106).

Nuorten vaikutusmahdollisuuksien lisäämiseen tulee osallisuutta koskevien tutkimusten mukaan kiinnittää huomiota niin nuorisotaloilla tapahtuvassa toiminnassa kuin kunnallisessa päätöksenteossa. Se tarkoittaa nuorten palvelemisen kulttuurista luopumista ja innostavaan valmentamiseen siirtymistä. Nuorille tulee antaa mahdollisuuksia vaikuttaa aina nuorisotalon sisustuksesta ja hankinnoista tärkeiksi kokemiensa asioiden eteenpäin viemiseen esimerkiksi aloitteiden muodossa. Nuorten käyttöön tulee varata myös resursseja, joiden käytöstä aikuiset ovat aikaisemmin päättäneet nuorten puolesta. Kiinnostus yhteisiin asioihin ei synny itsestään, vaan dialogiseen vuorovaikutukseen omassa elinympäristössä ja kunnassa pitää kasvaa. Nuorisovaltuustoja ja nuorten vaikuttajaryhmiä onkin perustettu jo vuoteen 2003 menneessä 186 kuntaan. (Gretschel 2007, 248–257.) Toisaalta nuorten osallisuus nuorisotyössä voi toteutua myös arkisena keskusteluna nuorisotyöntekijän kanssa siten, että nuorten mielipiteet ja tarpeet tulevat huomioituksi. Nuorten omaehtoinen toiminta voi myös liittyä edelleen nuorten osallisuuden to-

teutumiseen. Osallisuuden kokemuksen ja spontaanin osallistumisen edistämisessä tulee varoa liian suunnitelmallista ohjailua ja osallisuuden ylimäärittelyä muiden kuin nuorten itsensä taholta. (Cederlöf 2007, 41 – 43.)

3.3.1 Toiminnan käynnistäminen

Oulun kaupungissa on kehitetty lasten ja nuorten osallisuutta ja vaikuttamismahdollisuuksia systemaattisesti vuodesta 2005 alkaen. Varsinainen aloite toiminnan kehittämiseksi tehtiin nuorisoasiainlautakunnassa jo kesäkuussa 2004, jonka jälkeen asiaa käsiteltiin kaupunginhallituksessa, kulttuuri-, liikunta-, opetus- sekä sosiaali- ja terveyslautakunnissa. Oulusta puuttui tuolloin selkeä malli, jonka avulla lapsia ja nuoria voitaisiin kuulla heitä koskevista asioista. Kaupunginhallitus päätti kokouksessaan (31.1.2005, 79§) hyväksyä oululaisen nuorisovaikuttamisen mallin ohjeellisenä noudatettavaksi siten, että nuorisoasiainlautakunta ja nuorisotoimi koordinoivat mallin rakentamista ja toimeenpanoa yhteistyössä lähidemokratian, opetustoimen, mahdollisesti muiden hallintokuntien ja eri toimijoiden kanssa. Nuorisoasiainkeskukseen palkattiin 7.3.2005 osallisuusvalmentaja suunnittelemaan ja kehittämään oululaista nuorisovaikuttamisen mallia (Nuorisoasiainlautakunta, 17.5.2005, 16§). Oulussa oltiin valmiita toteuttamaan uutta nuorisolakia (72/2006), joka velvoitti kuntia huolehtimaan lasten ja nuorten äänen kuulemisesta kunnallisissa päätöksenteossa. Osallisuustyön kehittämisessä on ollut Tervosen (2009, 27) mukaan keskeisessä asemassa eri hallintokuntien toimijoiden välinen yhteistyö. Niinpä nuoriso- ja opetustoimen edustajat ovatkin tehneet jatkuvaa yhteistyötä, jonka tavoitteena on ollut osallisuuden mahdollisimman kattava toteutuminen.

Opetusministeriössä (nyk. opetus- ja kulttuuriministeriössä) päätettiin edistää osallisuuden kehittämistyötä myöntämällä toiminta-avustusta Jyväskylälle, Oululle ja Tampereelle. Syntyi JOTOS nimen saanut koulutushanke, jonka myötä osallisuudesta saatuja kokemuksia voitiin kokoontua jakamaan yhtenä ryhmänä vuorollaan näissä kaupungeissa. Samalla voitiin oppia jotain uutta toisilta siten, että kehittämistyötä olisi mahdollista tehdä vieläkin tehokkaammin. Sanana JOTOS, paitsi että se tulee sanoista Jyväskylä, Oulu, Tampere ja osallisuus, tarkoittaa myös maastovaellusta. Lasten ja nuorten osallisuudessa onkin oikein toteutettuna paljon jotoksella oloa. Siinä tehdään yhdessä ja pienemmissä ryhmissä erilaisia asioita: ei mitään valtavan erikoista, vaan usein pieni on

kaunista. Samoin olemassa olevilla resursseilla pyritään pärjäämään. Se ei ole kovin kilpailullista eli asioita ei ole tarkoitus tehdä nopeasti vaan pikemminkin hyvin ja niin että toiminnalla on vaikutusta. (Tervonen 2009, 5.)

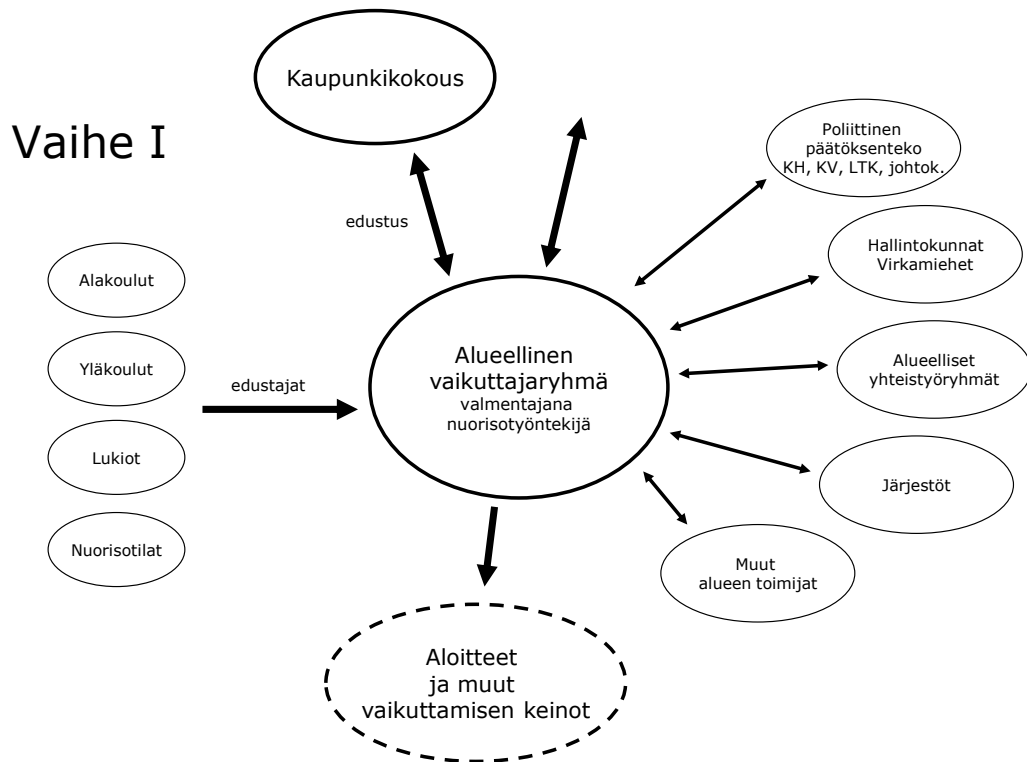
3.3.2 Oulun osallisuusmallin tavoitteita

Oulun osallisuusmallissa keskeistä on, että toiminta lähtee nuorista itsestään ja aikuisten tehtävänä on toimia mahdollistajan ja valmentajan roolissa. Tekemisessä kiinnitetään huomiota prosessityöskentelyn kaikkiin vaiheisiin, jolloin tekeminen viedään alusta tulokselliseen päätökseen asti. Osallisuudessa nähdään tärkeänä korostaa, että jokainen voi vaikuttaa omiin ja yhteisönsä asioihin niin arkisissa kuin laajoissa yhteiskunnallisissa ja jopa globaaleissa asioissa. Keskeisen ajatuksen mukaan nuoret on saatava mahdollisimman varhain tietoisiksi omasta elinympäristöstään eli siitä, mistä turvallinen ja ekologisesti kestävä ympäristö muodostuu. Nuorten tulee oppia, että heidän omilla valinnoillaan ja teoillaan on ympäristöä huonontavaa tai parantavaa merkitystä. Oululainen toimintamalli perustuu yhteisöllisyyteen ja yhteistoiminnallisuuteen, jonka oletetaan kasvattavan myös nuorten sosiaalista pääomaa. Ryhmässä opitut tiedot ja taidot voivat siirtyä pian myös osaksi yksilön omaa osaamista. Toisena asiana on noussut keskeisesti esille pienten arkipäivän tekojen merkitys suurten juhlapuheiden ja julkilausumien sijaan. Toisaalta päättäjiin vaikuttaminen ja tulosten levittäminen mahdollisimman laajalle on myös toiminnassa keskeistä. (Tervonen 2009, 27–29.)

3.3.3 Alueellisten vaikuttajaryhmien toiminta

Lasten ja nuorten osallisuuden edistämiseksi kehitettiin malli (kaavio 2), jossa keskeisenä ajatuksena oli yhdistää kouluissa toteutettava oppilaskuntatoiminta ja nuorisotaloilla lapsia ja nuoria osallistavat työmuodot. Kaupunki jaettiin yhteentoista alueeseen ja tavoitteeksi asetettiin, että jokaisella näistä alueista toimii lasten ja nuorten vaikuttajaryhmä syksyyn 2008 mennessä. Perustettaviin ryhmiin valittiin edustajat jokaisesta alueen peruskoulusta ja lukiosta siten, että ryhmiin tuli n. 20–25 edustajaa. Ryhmien jäsenet olivat iältään 9–19 -vuotiaita. Nuorisotaloilta oli myös mahdollista valita edustajia näihin ryhmiin, mutta käytännössä monet kouluilta valitut edustajat olivat myös nuori-

sotalon kävijöitä. Kunkin ryhmän ohjaajaksi ryhtyi yksi tai kaksi alueen nuorisohjaajaa.

KAAVIO 2 Oululaisen osallisuuden ensimmäinen vaihe

Perustettaville ryhmille järjestettiin aloitusleiri, jossa käytiin läpi toiminnan ideologiaa, opeteltiin yhdessä kokouskäytäntöjä ja tutustuttiin ryhmän jäseniin sekä ohjaajiin. Jäsenet saivat myös keksiä nimen perustettavalle ryhmälle. Kaikki ryhmät ovat päätyneet nimiin, jotka muodostuvat tiettyjen omaa lähialuetta kuvaavien sanojen kirjaimista tyyliin PoVa, Pohojosen Vaikuttajat tai TeKo, Toppilan elinympäristö - Koskelan olosuhteet. Ryhmät ovat perustamisen jälkeen toimineet oman lähialueensa kehittämiseksi. Osa ryhmistä on ollut mukana kehittämässä kirjaston palveluja, osa puolestaan edistämässä asuinalueensa ympäristön siisteyttä. Kaikilta ryhmiltä on pyydetty muun muassa ideoita lähiliikuntapaikkojen kehittämiseksi. Ryhmät ovat kokoontuneet keskimäärin 4-6 viikon välein suunnittelemaan toimintaansa ja ottamaan kantaa tärkeiksi kokemiinsa asioihin. Ryhmiltä on tullut myös useita aloitteita, joita on viety eteenpäin asiaa käsitte-

leviin hallintoelimiin ja lautakuntiin. Lapsilla ja nuorilla on ollut samalla mahdollisuus seurata asioiden valmistelua, käsittelyä ja päätöksentekoa kunnallisessa toiminnassa.

Vaikuttajaryhmien toiminnan koordinoinnista on vastannut osallisuusvalmentaja yhteistyössä opetustoimen ohjaavan opettajan ja koulujen oppilaskuntien yhdysopettajien kanssa. Lisäksi osallisuusryhmien toimintaa kehittämään ja tukemaan on perustettu ohjausryhmä eli niin sanottu OSKU -ryhmä, jossa on ollut edustajia sekä nuorisoasiainkeskuksesta että opetustoimesta. (Tervonen 2009, 31.) Ryhmän puheenjohtajana on toiminut osallisuusvalmentaja Pasi Laukka ja sen jäsenenä on ollut kaksi päällikköä ja rehtoria, opettajia sekä nuoriso-ohjaajia. Ryhmään on kuulunut yhteensä viisitoista jäsentä.

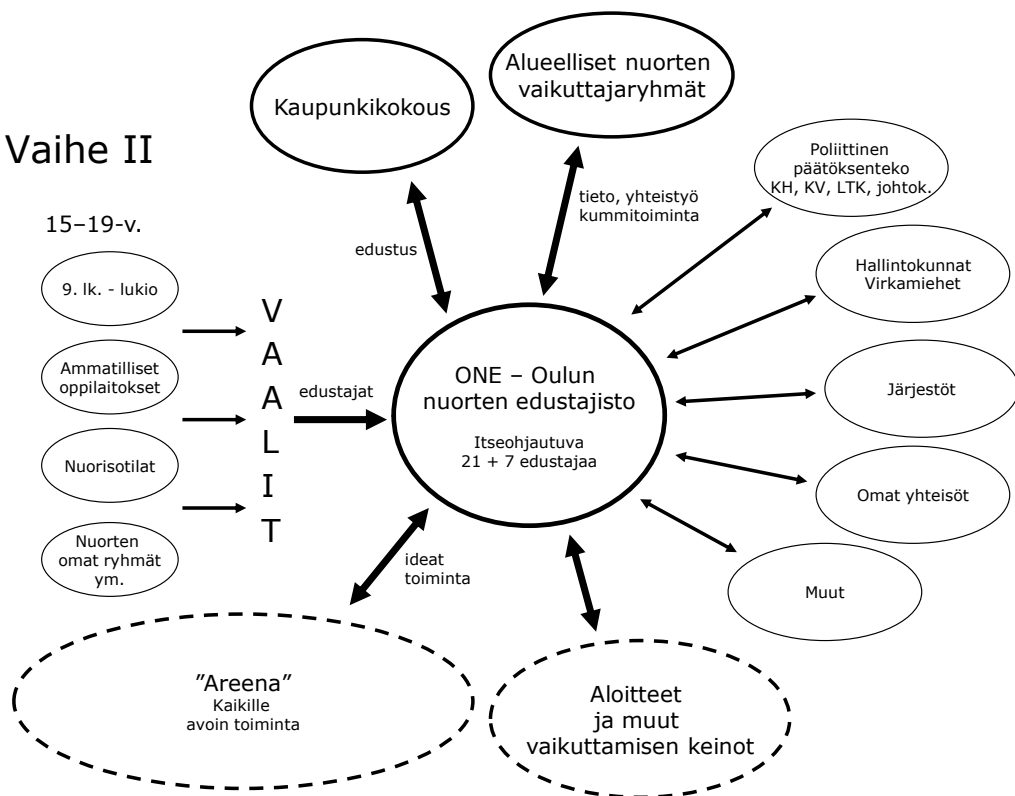
Lasten ja nuorten osallisuustoiminnassa järjestettiin helmikuussa 2009 ensimmäistä kertaa kaupunkikokous, jossa oli edustus jokaisesta alueellisesta vaikuttajaryhmästä. Kokousta oli paikan päällä Oulun kaupunginteatterissa seuraamassa suuri joukko ryhmien jäseniä sekä kouluilta valittuja edustajia. Jokaiselle koululla oli myös mahdollista seurata suoraa lähetystä kokouksesta nettipalvelun kautta. Tekniset ongelmat vaikeuttivat kuitenkin tämän toteutumista. Kaupunkikokousta edelsi jokaisessa Oulun peruskoulun ja lukion luokassa toteutettu ideointitunti, jossa jokaisella oululaisella lapsella ja nuorella oli ainakin periaatteessa mahdollisuus osallistua ja ilmaista mielipiteensä. Ideat koottiin tämän jälkeen luokittain oppilaskuntien käsiteltäväksi. Kunkin koulun oppilaskunta valitsi 2-3 ehdotusta, jotka toimitettiin oman alueen vaikuttajaryhmälle. Kukin vaikuttajaryhmä valitsi puolestaan 2-3 ehdotusta, joista ryhmien puheenjohtajista muodostettu raati valitsi yhden ehdotuksen jokaista ryhmää kohti kaupunkikokoukseen. Ehdotukset olivat joko kannanottoja tai julkilausumia tärkeiksi koettuihin ja kehittämistä vaativiin asioihin tai ehdotuksia kaupunginhallituksen myöntämän 5000 € toimintarahaa käyttölle. Kokouksessa läpi menneet kannanotot käsitelivät kouluruokailua ja nuorten terveydenhuoltoa. Julkilausumassa vaadittiin lasten bussilippujen yläikärajan nostamista 17 vuoteen. Kaupunkikokoukselle myönnetty määräraha päätettiin käyttää koulujen viihteyssyyden parantamiseen. Kaupunkikokous on tarkoitus järjestää tämän toimintatavan mukaisesti vuosittain.

Kaupunkikokous sai opetusministeriön myöntämän Lapsenpäivä-palkinnon marraskuussa 2009. Palkinnon perusteluissa todetaan seuraavaa:

”Järjestetty kaupunkikokous on ainutlaatuinen ja uraauurtava tapa toimia siten, että nuorilla on todellinen mahdollisuus vaikuttaa itseään koskeviin asioihin. Kaupunkikokoukseen sekä sen taustalla oleviin lasten ja nuorten alueellisiin vaikuttajaryhmiin panostaminen on osoitus Oulun kaupungin aktiivisesta ja vakavasta suhtautumisesta lasten ja nuorten asioihin ja heidän vaikutusmahdollisuuksiinsa.” (Opetusministeriö, tiedote. 20.11.2009)

Osallisuuden kehittämisessä siirryttiin vuoden 2009 aikana vaiheeseen, jonka myötä toiminta on laajentunut kaikkiin Oulussa toimiviin toisen asteen oppilaitoksiin. Toiminnan suunnitteluun otettiin heti alkuvaiheessa nuoret mukaan ja heidän toiveenaan oli ajatus koko kaupungin kattavasta 15–19 -vuotiaiden nuorten vaikuttajaryhmästä, joka kokoontuisi itseohjautuvasti ja johon edustajat valittaisiin vaaleilla. Niinpä joulukuussa 2009 järjestettiin ensimmäiset nuorisovaalit Oulussa. Varsinaisia vaaleja edelsi ehdokasasettelu- ja kampanjointiaika. Vaaleilla valittiin 44 ehdokkaan joukosta 21 varsinaista ja seitsemän varaedustajaa vuoden 2010 alussa toimintansa aloittaneeseen nuorten edustajistoon. Tämä ONE – Oulun nuorten edustajisto tuli toimimaan alueellisten ryhmien rinnalla kahdentenatoista ryhmänä ja ryhmien jäsenillä on mahdollisuus olla mukana sekä tässä uudessa ryhmässä, että oman alueensa vaikuttajaryhmässä (kaavio 3). Tämän oletetaan mahdollistavan joustavan tiedonkulun ja vuorovaikutuksen näiden ryhmien välillä. Samalla alueelliset ryhmät toimivat ikään kuin demokratiakasvatuksen lähtötasoina ja mahdollistavat toiminnan jatkumisen tässä uudessa ryhmässä, jos jäsen onnistuu saamaan riittävän määrän kannatusta joka toinen vuosi järjestettävissä nuorisovaaleissa. Niin alueelliset vaikuttajaryhmät kuin nuorten edustajistokin tarvitsevat toimiakseen aikuisten tuen. Aikuisten tehtävänä on kertoa uusille toimintaan tuleville jäsenille, mitä toiminnan ylläpito minimissään vaatii, tarkkailla jäsenten hyvinvointia ja päämäärätietoisuutta sekä puuttua tarvittaessa kehittävällä otteella toimintaan (Gretschel 2007, 115).

Vaihe II

KAAVIO 3 Oululaisen osallisuuden toinen vaihe

3.4 Joustava perusopetus (JOPO®)

Perusopetukseen on tullut uutena opetusmuotona Joustava perusopetus, jossa on nähty tarpeelliseksi hyödyntää nuorisotyön asiantuntemusta osana opetusjärjestelyjä. Kun nuorisotyötä lähdetään tekemään tiiviisti opetukseen liitettynä, tulee väistämättä mieleen, voiko vaarana olla nuorisotyöllisten menetelmien ja ideologioiden jääminen opetussuunnitelmien ja tuntikehysten alle. Joustavassa perusopetuksessa mukanaolossa on kuitenkin kysymys nuorisotyön toteuttamisesta siten, että myös opetussuunnitelmilla on varaa joustaa ja tarjota oppilaille uudentyypisiä tapoja motivoitua koulunkäynnistä ja itsensä kehittämisestä.

3.4.1 Toiminnan lähtökohtia

Suomalainen koulutus on kansainvälisesti arvostettua. Tähän on vaikuttanut erityisesti menestyminen Pisa-tutkimuksissa, joiden mukaan oppilaiden oppimistulokset ovat

huippuluokkaa. Vaikka peruskoulun oppimistulokset ovat yleisesti ottaen hyvät, niin järjestelmässä on myös kehitettävää. Kehittämistarpeet liittyvät erityisesti peruskoulun ylimpiin luokkiin sekä peruskoulun ja toisen asteen koulutuksen nivelvaiheeseen. Ilmenevät ongelmat näkyvät erityisesti nuorten elämässä, koulun arjessa ja tilastoissa. Osa nuorista jättää peruskoulun kesken tai jättäytyy pois toisen asteen koulutuksesta. Nämä nuoret saattavat olla vaarassa syrjäytyä koulutuksesta, työstä ja sitä kautta laajemminkin yhteiskunnan toiminnoista. Tästä syystä opetusministeriö käynnisti vuonna 2006 toiminnan, jonka tarkoituksena on tukea nuoria saamaan peruskoulunsa päätökseen, ehkäistä koulutuksesta pois jäämistä ja toisen asteen koulutuksen keskeyttämistä. Kouluhuvinvointi on opetusministeriön strategisena linjauksena vuosina 2006 - 2011 ja siihen liittyy runsaasti lasten ja nuorten koulunkäyntiä ja oppimista tukevia toimenpiteitä. Valtioneuvosto osoittikin vuoden 2006 budjetissa määrärahaa kaikkein heikoimmassa asemassa olevien tukemiseksi. Tätä määrärahaa osoitettiin puolestaan koulupudokkaiden aktivointi -toimintaan, jota ryhdyttiin kutsumaan nimellä Joustava perusopetus, lyhenteenä JOPO®. (Numminen & Ouakrim-Soivio 2007, 14–18.) Kunta voi järjestää kunnan päättämässä laajuudessa perusopetuksen 7-9 vuosiluokkien yhteydessä annettavaa Joustavaa perusopetusta, josta säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella. (Perusopetuslaki 628/1998, 5§ ja Perusopetusasetus 1768/2009, 9a-b§).

Joustavassa perusopetuksessa on kysymys perusopetuksen toimintatapojen ja opetusmenetelmien kehittämisestä siten, että ne vastaavat nykyistä paremmin nuorten yksilöllisiin tarpeisiin. Opetuksessa käynnistetään perusopetuksen opetussuunnitelman mukaisia opetustilanteita, jotka tukevat nuorten yksilöllisiä elämäntilanteita. Opetuksen painopisteenä ovat toiminnalliset opetus- ja työmuodot, ongelmien varhainen havaitseminen ja niihin puuttuminen sekä yksilölliset kohdennetut tuki- ja neuvontapalvelut. Jokaiselle oppilaalle räätälöidään oma oppimissuunnitelma tai henkilökohtainen opetusjärjestelyitä koskeva suunnitelma HOJKS. Nämä suunnitelmat rakentuvat luokkaopetuksesta ja oppilasta kiinnostavien alojen työpaikkaopinnoista. Toiminnassa painotetaan myös moniammatillista eri organisaatorajat ylittävää yhteistyötä, johon osallistuvat peruskoulu, kuntien nuoriso-, sosiaali- ja terveystoimi sekä ammatilliset oppilaitokset, lukiot ja mahdolliset nuorten työpajat. Nämä yhteistyötahot muodostavat ryhmän opetuksesta ja muusta toiminnasta vastaavan tiimin. Samoin vanhempien kanssa tehtävää yhteistyötä lisätään ja tuetaan vanhempia heidän kasvatustyössään. Vuonna 2005 toiminta käynnis-

tyi 27 paikkakunnalla ja vuonna 2006 opetusministeriö valitsi toimintaan mukaan 31 uutta kuntaa. (Numminen & Ouakrim-Soivio 2007, 18–22.)

Joustavaan perusopetukseen, kuten muuhunkin perusopetukseen, liittyvistä moniammatillisen yhteistyön vaatimuksista keskeisimmät liittyvät opetussuunnitelman perusteissa määriteltyn oppilashuoltoon. Oppilashuollolla tarkoitetaan huolehtimista lapsen ja nuoren oppimisen perusedellytyksistä eli fyysisestä, psyykkisestä ja sosiaalisesta hyvinvoinnista. Opetussuunnitelman perusteissa korostuu oppilashuollon merkitys ongelmien ennaltaehkäisyssä ja varhaisessa havaitsemisessa. Moniammatillisuus ilmenee siinä, että oppilashuoltoryhmiin kuuluu eri alojen asiantuntijoita, jotka tuovat mukanaan erilaisia näkökulmia ja monipuolista osaamista. Joustavassa perusopetuksessa voidaan puhua tehostetusta oppilashuollosta, sillä JOPO -oppilaat tarvitsevat usein toisia oppilaita enemmän, monipuolisempaa ja yksilöllisempää tukea opiskelussaan. Toisena keskeisenä oppilashuoltoon liittyvänä työmuotona on tämän oppilashuoltoryhmän tehostetun toiminnan lisäksi opettajan työparina toimiva nuorisotyöntekijä tai vastaava. Nuorisotyöntekijän tehtävänä on havaita mahdollisia ongelmatilanteita, antaa yksilöllistä tukea, käydä keskusteluja oppilaiden kanssa ja kiinnittää huomiota koko luokkayhteisön toimintaan häiriötilanteissa. Nuorisotyöntekijän toimenkuvan muotoutumiseen voi jossain määrin vaikuttaa henkilöiden koulutus ja osaaminen, mutta olennaisempaa on opettajan kanssa muodostettu tiimi, jossa toiminta tukee saumattomasti oppilaan opiskelua sekä henkilökohtaista kasvua ja kehitystä. (Numminen & Ouakrim-Soivio 2007, 75–76.)

3.4.2 JOPO -hankkeen arviointi

Koulutuksen järjestäjien on vuoden 1998 opetustoimen lainsäädännön mukaisesti arvioitava järjestämäänsä koulutusta ja sen vaikuttavuutta. Arvioinnin tarkoituksena on varmistaa lainsäädännön asettamien tavoitteiden toteutuminen, koulutuksen kehittämisen tukeminen ja oppimisen edellytysten parantaminen. Arviointi voi olla osallistumista viranomaisten suorittamaan tai muuhun ulkoiseen arviointiin tai koulutuksen järjestäjän itsensä tekemää arviointia. Luotettavuuden ja objektiivisuuden takaamiseksi arvioinnin on perustuttava toiminnasta saatavaan näyttöön. (Numminen & Ouakrim-Soivio 2007, 96–97.)

Joustavan perusopetuksen tukena on hankkeen käynnistymisestä asti ollut niin sanottu kehittävä arviointi. Siinä arvioinnin tavoitteena on tuottaa koko arvioitavan hankkeen etenemisen ajan arviointitietoa, jota voidaan hyödyntää välittömästi arvioitavan hankkeen tai kohteen kehittämisessä. Tällainen arviointitieto voi olla hankkeen tavoitteiden ja tarvemäärittelyn ennakoarviointia, käynnistysvaiheen arviointia tai erilaisten ongelmakohtien paikantavaa arviointia. Arviointitiedon tulisi olla välittömästi toimijoiden ulottuvilla ja sellaisessa muodossa, että siitä on hyötyä ja sovellusarvoa käytäntöjen kehittämiseksi. Etenkin laajemmissa hankkeissa toimijoiden mukaanotto arviointiin ja toiminnan kehittämiseen on usein onnistumisen perusehto. (Manninen & Luukannel 2008, 5 - 6.)

Joustavassa perusopetuksessa hankkeen arvioinnin viitekehys pohjautui niin sanottuun sidosryhmäpohjaiseen arviointiin, jossa arviointitietoa pyrittiin keräämään hankkeen vaikutuspiirissä olevista ryhmistä kuten JOPO -ryhmien vetäjiltä, rahoittajilta, rehtoreilta, huoltajilta, oppilailta ja kuntien hallinnon edustajilta. Arviointi perustui myös laadulliseen etnografiseen aineistonhankintaan, mikä tarkoittaa osallistuvaa havainnointia ja tiivistä hankkeeseen osallistumista. Arviointitutkijat ovatkin olleet mukana eri koulutusjaksoilla ja kehittämisseminaareissa sekä vierailleet JOPO -ryhmissä. Aineistonkeruumenetelmiksi on valittu osallistuva havainnointi, keskustelut ja ryhmäarviointit hankkeen koulutusjaksoilla, verkkolomakkeet, sähköinen oppilastietojen koontipohja, teemahaastattelut sekä verkkopohjaisen projektiympäristön käyttö. (Manninen & Luukannel 2008, 6 - 7.)

Joustavaa perusopetusta on arvioitu kehittävän arvioinnin perusluonteen mukaisesti sessiarviointina eli se etenee hankkeen alkuvaiheesta hankkeen loppuun ja vaikuttavuuden arviointiin asti. Tausta- ja aloitusvaiheessa on arvioitu hankkeen lähtökohtaoletuksia, koulutus- ja kehittämisprosessin vaiheessa on seurattu hankkeen etenemistä koulutusjaksoilla ja kunnissa ja tulokset- ja vaikuttavuusvaiheessa on arvioitu hankkeen välittömiä ja viivästettyjä vaikutuksia. Kahteen ensimmäiseen vaiheeseen on tuotettu väliraportti, jonka sisältämä arviointi on antanut kokonaiskuvan JOPO -hankkeen onnistumisesta ja pohjistanut samalla seuraavan aallon vetäjien koulutusta ja toiminnan käynnis-

tämistä. Viimeiseen vaiheeseen sisältyvä vaikuttavuuden arviointi poikkeaa tästä prosessiarvioinnista, sillä se keskittyy yksinomaan lopputulosten ja hankkeen aikaansaamisen muutosten tarkasteluun. (Manninen & Luukannel 2008, 7 - 8.)

Joustavan perusopetuksen hankkeen lähtötilanteen arvioinnissa nostetaan yhdeksi laajaksi tavoitteeksi moniammatillisen hallintokuntien rajat ylittävän yhteistyön systemaattinen edistäminen sekä toimivien mallien poimiminen muista kehittämishankkeista kuten Osallisuushankkeesta ja Osallistuva oppilas–yhteisöllinen koulu -hankkeesta. Yhteistyön kannalta huomion arvoiseksi ongelmakohdaksi mainitaan työnjako ryhmän vetäjien kesken ja sitä kautta kehittämisalueeksi vetäjien valitseminen ja työnjaon selvittäminen mahdollisimman aikaisin sekä heille suunnatun vertaistuen järjestäminen. (Manninen & Luukannel 2007, 11–12.)

Joustavan perusopetuksen vaikuttavuuden arvioinnissa tutkittiin muun muassa hallintokuntien välisen yhteistyön toimimattomuuden vaikutusta toiminnan vakiinnuttamiseen. Tutkimukseen osallistuvien kuntien ja koulujen edustajien mukaan heidän omassa kunnassa tai koulussa yhteistyön toimimattomuudesta johtuvia vaikutuksia on ollut vain hiukan tai ei ole ollut lainkaan yli 80 %:n mukaan vastaajista. (Manninen & Luukannel 2008, 62–63.)

JOPO -toiminnan arvioinnissa nousi esille koulupudokkuuteen, oppilaiden perhetilanteisiin ja muihin elämäntilanteisiin liittyvät psykososiaaliset ongelmat. Nämä ongelmat näyttävät olevan paljon selvemmin peruskoulun loppuun saattamiseen liittyvien ongelmien taustalla kuin oppimis- ja keskittymisvaikeudet ja motivaatio-ongelmat. Yhtenä keskeisenä haasteena JOPO -toiminnassa on ollut vastata tähän laajaan yhteiskunnalliseen perhepoliittiseen ongelmaan lähinnä koulutuspoliittisin ja kasvatustieteellisin keinoin. Kunnissa tulisi panostaa systemaattisesti perheiden psykososiaaliseen tukeen, jossa Joustavassa perusopetuksessa kehitetty moniammatillinen yhteistyö eri toimijatahojen kesken voisi olla toimiva malli. (Manninen & Luukannel 2008, 66.)

3.4.3 Joustavan perusopetuksen toteuttaminen Oulussa

Oulussa toimii lukuvuonna 2010 - 2011 kaksi Joustavan perusopetuksen luokkaa. Molemmissa luokissa työskentelee osa-aikaisesti nuorisoasiainkeskuksen palveluksessa oleva nuoriso-ohjaaja. Joustavaa perusopetusta alettiin ensimmäisenä toteuttaa Oulussa Merikosken koulussa syksyllä 2007. Eräs toinenkin koulu toimitti hankesuunnitelman opetusministeriöön edellisenä syksynä, mutta toiminta käynnistyi ainoastaan Merikosken koululla. Ennen toiminnan käynnistämistä tulevan luokan opettaja, koulun erityisopettaja ja rehtori sekä toimintaan mukaan lähtevä alueen nuoriso-ohjaaja osallistuivat opetushallituksen koulutukseen. Samoin koulun opinto-ohjaaja lähti mukaan koulutukseen, suunnitteli opetuksen ja organisoi aineopettajien kanssa aihekokonaisuuden joustavan opetuksen oppilaille. Koulutuksen jälkeen sovittiin myös vastuujaosta. Tämän jälkeen toteutettiin oppilaiden hakuprosessi, jonka myötä luokassa aloitti ensimmäisenä syksynä opiskelunsa kuudentoista hakijan joukosta kahdeksan oppilasta. Myöhemmin mukaan valittiin vielä kaksi oppilasta.

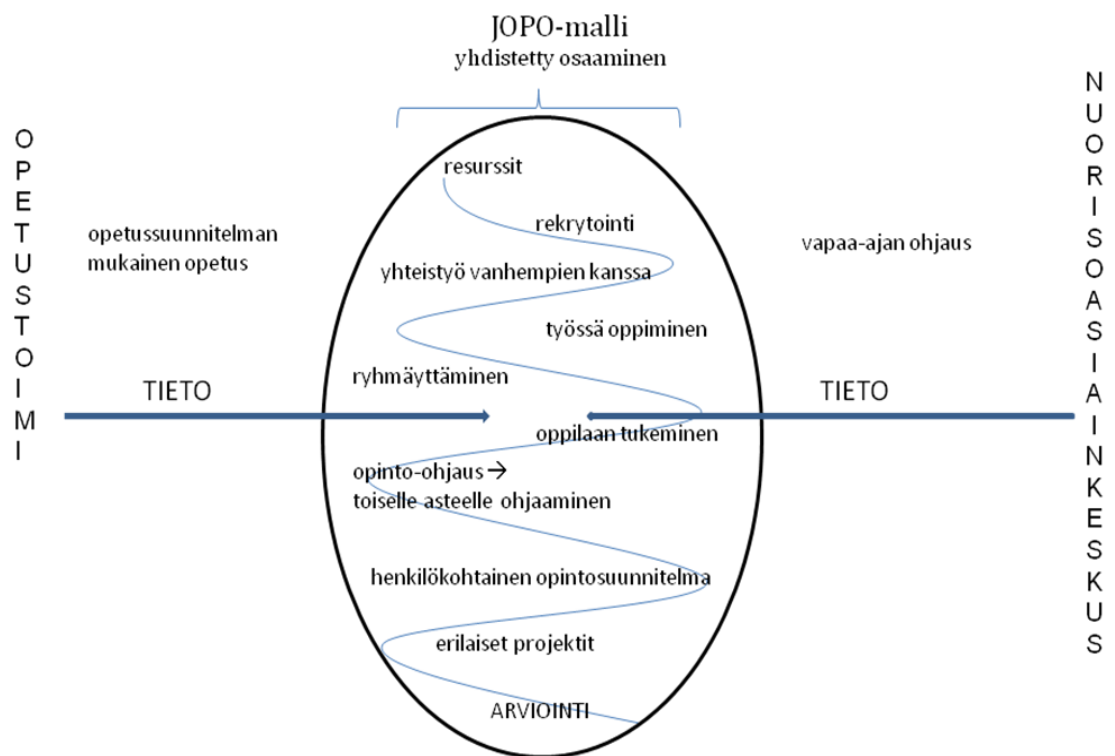
Toiminnan alkuvaiheista lähtien luokan työskentelyssä ovat olleet koko ajan mukana koulunkäyntiavustaja ja erityisopettaja. Alueen nuoriso-ohjaaja on ollut mukana toiminnassa 14 tuntia viikossa. Hänen toimenkuvaansa on kuulunut työpaikkaopiskelujaksoista ja toiminnallisista luokan ulkopuolella toteutettavista retkistä ja leirikouluista vastaaminen, kokonaisvaltaisen luottamussuhteen rakentaminen oppilaisiin ja vanhempien kanssa käytäviin keskusteluihin osallistuminen.

Syksyllä 2009 toimintaan lähdettiin mukaan myös Kastellin koulussa. Toiminnan käynnistyminen eteni samansuuntaisesti kuin Merikosken koulussa, mutta opetushallituksen keskitettyyn koulutukseen osallistuivat aineopettajan ja rehtorin lisäksi nuoriso-ohjaaja ja hänen lähiesimiehensä eli minä itse. Sain näin ollen olla henkilökohtaisesti mukana tässä toiminnan käynnistämisvaiheessa. Koulutusta seurasi luokan oppilaiden haku, opettajan ja nuoriso-ohjaajan vastuualueiden jakaminen sekä toiminnan alun käytännön järjestelyistä sopiminen. Tähän luokkaan valittiin yhteensä kymmenen oppilasta haastattelujen perusteella. Nuoriso-ohjaajan toimenkuvaan on kuulunut Kastellissa luokan ryhmähengen vahvistaminen, koulun ulkopuolisten toimintojen suunnittelu ja toteutta-

minen sekä vanhempien kanssa käytäviin keskusteluihin osallistuminen. Nuorisotyöntekijän työajaksi on määritetty Kastellissakin 14 tuntia viikossa.

Joustavaa perusopetusta ollaan aloittamassa myös Kaakkurin ja Toppilan kouluissa syksyllä 2011. Toimintaan on valittu opetuksesta vastaavat opettajat ja heidän työparinaan toimivat nuoriso-ohjaajat. Oppilaiden hakuprosessi toteutetaan keväällä ja toimintaan sitoutuvat työntekijät pääsevät osallistumaan Joustavaan perusopetuksen käynnistämistä tukeviin koulutustilaisuuksiin.

Joustavan perusopetuksen toteuttamista seuraamaan ja kehittämään on perustettu ohjausryhmä, jonka puheenjohtajana on toiminut opetustoimen erityisen tuen keskuksen johtaja Arto Willman (myöhemmin perusopetuksen johtaja). Ryhmän jäseninä ovat olleet nuorisotoiminnan yksikön palvelupäällikkö, johtava nuorisotyöntekijä, mukana olevien koulujen rehtorit sekä tarvittaessa JOPO -luokkien opettajat ja nuorisotyöntekijät. Toimintaan laadittiin vuonna 2010 Oulun malli (kaavio 4), jotta toiminnan jatkumisen edellytykset voitaisiin turvata myös käynnistymisvaiheen jälkeen ja toiminnasta saatuja kokemuksia voitaisiin levittää muihinkin alueen kouluihin. Mallissa on hahmoteltu yhteisen osaamisen alue, johon kuuluu muun muassa JOPO -luokan ryhmäyttäminen, opilaan tukeminen, yhteistyö vanhempien ja eri sidosryhmien kanssa, henkilökohtaisen opintosuunnitelman laatiminen ja erilaiset projektit. Keskeisenä kohteena mallin kehittämisessä on myös toiminnan arvioinnin toteuttaminen vaikuttavuutta ja tuloksellisuutta kuvaavilla mittareilla. Arvioinnin mittareiksi on suunniteltu esimerkiksi päättötodistusten, poissaolojen ja toiseen asteen koulutukseen siirtyneiden määrää sekä kodin ja koulun yhteistyön, työelämäkontaktien ja vapaa-ajan aktiivisuuden määrällistä sekä elämänhallinnan tukemisen määrällistä ja laadullista todentamista. (Knuutinen, Veijola, Vähä, Väärälä & Willman 2010, 9-10.)

KAAVIO 4 Oulun JOPO –malli (Knuutinen ym. 2010, 9)

4 MONIAMMATILLINEN YHTEISTYÖ NUORISOTYÖSSÄ

Nuorisotyö määritellään nuorten oman ajan käyttöön kohdistuvaksi aktiivisen kansalaisuuden edistämiseksi, nuorten sosiaalisesti vahvistamiseksi, nuoren kasvun ja itsenäisyyden tukemiseksi sekä sukupolvien väliseksi vuorovaikutukseksi (Nuorisolaki 72/2006, 2§). Nuorisotyö ja -politiikka kuuluvat kunnan tehtäviin ja niitä toteutetaan monialaisena yhteistyönä sekä yhteistyönä nuorten, nuorisoyhdistysten ja muiden nuorisotyötä tekevien järjestöjen kanssa. (emt., 7§). Nuorisotyötä toteutetaan pääasiassa nuorten vapaa-ajalla, mutta sen tehtävät vaikuttavat niin kokonaisvaltaisesti nuoren elämään, ettei niiden täyttäminen puhtaasti vapaa-ajan toimin ole käytännössä mahdollista. Niinpä nuorisotyön toteuttamiseen tarvitaan muitakin ammattilaisia kuin nuorisotyöntekijöitä. Nuorisolaissa (693/2010, 5a§) moniammatillinen yhteistyö korvattiin vuoden 2011 alussa voimaan tulevilla muutoksilla monialaisen yhteistyön termillä. Tällä muutoksella halutaan laajentaa toimintaa eri sektoreiden ja toimialojen yhteistyöksi, jolloin kyse ei ole ainoastaan yhteistyöstä eri ammattiryhmien välillä saman sektorin sisällä. Käytän kuitenkin tässä työssäni yhä moniammatillisen yhteistyön käsitettä, sillä tarkastelen yhteistyön toteutumista Oulun kaupungin nuorisosiainkeskuksen ja opetus-toimen eri ammattiryhmien välillä.

4.1 Moniammatillisen yhteistyön määrittelyä

Ihmisen kykyä yhteistyöhön pidetään ihmiskunnan evoluution kannalta tärkeänä ominaisuutena. Yhteistyössä on tärkeää, että yhteinen tavoite tunnistetaan ja saavutetaan mahdollisimman onnistuneesti. Merkittävässä asemassa ovat myös sosiaaliset suhteet ja vuorovaikutus, koska yhteistyön vaatimusten kasvaessa myös sosiaalisen osaamisen tarve kasvaa. Nykyaajan työyhteisöissä tarvitaan näitä yhä kehittyneempiä yhteistyön muotoja. Asiakaslähtöistä, useita eri asiantuntijoita ja organisaatioita sisältävää, yhteistyötä on alettu kutsua moniammatilliseksi yhteistyöksi. (Isoherranen 2008, 26–29.)

Kokonaisuuden ymmärtämiseksi on alettu puhua systeemisestä ajattelusta, jonka mukaan ihminen ja hänen ympäristönsä rakentuu osista, jotka vaikuttavat kaiken aikaa toisiinsa. Tähän liittyy puolestaan läheisesti holismin idea, jossa kokonaisuudella on

määräävä asema näihin yksittäisiin osiin nähden. Systeemisen ajattelun toteutuminen vaatii puolestaan dialogia, jossa eri ammattiryhmät ja tieteenalat voivat avoimesti etsiä yhteistä ymmärrystä kokonaisuudesta. (Isoherranen 2008, 29–31.) Nuorisotyössä tällaisesta dialogista voi mainita esimerkkinä vaikkapa vanhempien, nuoren, opettajan, kuraattorin ja nuoriso-ohjaajan välisen keskustelun nuoren haasteelliseen elämäntilanteeseen liittyvistä asioista. Jokaisella dialogiin osallistuvalla on omasta roolistaan lähteviä näkökulmia ja havaintoja, joiden yhteisvaikutuksella voidaan muodostaa monipuolinen kokonaisnäkemys nuoren ja perheen tukemiseksi. Isoherranen (2008, 33) määrittelee moniammatillisen yhteistyön lyhyesti siten, että siinä on eri asiantuntijoilla yhteinen tehtävä suoritettavanaan, ongelma ratkaistavanaan tai päätös tehtävänä ja heidän tulee yhdistää osaamisensa ja tietonsa, jotta he voisivat päästä tavoitteeseensa. Moniammatillisen yhteistyön rinnalla voidaan puhua moniasiantuntijuudesta, jossa osaaminen, tieto ja valta jaetaan. Siinä asiakas osallistuu aktiivisesti itseään koskevien ohjauksellisten palveluiden hakemiseen ja tuottamiseen. (Arponen, Kihlman & Välimäki 2004, 28.)

Toimijoiden välisen yhteistyön lisääntymistä on kuvattu Päijät-Hämeessä toteutetussa Hyvinvointineuvola-hankkeessa moniammatillisuuden laadun portailla (taulukko 1), jotka havainnollistavat eri osa-alueiden asteittaista muutosta. Nämä osa-alueet ovat yhteistyö, rakenne, vuorovaikutus, suhde asiakkaaseen ja käsitteiden käyttö. (Taajamo, Soine-Rajanummi & Järvinen 2005, 66–72.)

TAULUKKO 1 Moniammatillisuuden laadun portaat (Taajamo ym. 2005, 72)

	1. porras	2. porras	3. porras	4. porras
Yhteistyö	-määrittelemätön -sattumanvarainen -oman intressin ja mielenkiinnon mukaan tapahtuva	-mielenkiinto toisia ammattiryhmiä kohtaan on herännyt -on opittu tuntemaan toisia -on huomattu ettei työssä voi pärjätä ilman toisia	-yhdessä tekeminen -tiedon kulun tehostaminen	-kunnioittaminen ja arvostaminen -yhdessä tekeminen ja jatkuva arviointi
Rakenne	-tapaamiset sattumanvaraisia -tapaamisten järjestäminen ei ole selvästi kenenkään vastuulla	-tapaamiset tarpeen mukaan -jotkut ottavat tapaamisten järjestelyn vastuulleen -puuttuu prosessimaisuus	-säännölliset tapaamiset -suunnitelmallisuus -vastuullisuus -sitoutuminen -prosessimaisuus -uusien käsitteiden ja mallien luominen sekä niiden testaaminen	-säännölliset tapaamiset -yhdessä tekeminen -prosessimaisuus -jatkuva oppiminen -asiakas mukana -suunnitelmallisuus
Vuorovaikutus	-monologit korostuvat	-yrityksiä synnyttää dialogia	-dialogi	-dialogi, johon asiakas otetaan mukaan
Suhde asiakkaaseen	-asiakkaan näkökulma on taustalla -ei aidosti läsnä	-asiakkaan näkökulma muistetaan ottaa esille silloin tällöin -nähdään että yksin ei voida asiakasta auttaa	-asiakas voi olla mukana -tärkeää kuulla asiakkaan ääni	-asiakas aina mukana, kun hänen asioitaan käsitellään
Käsitteiden käyttö	-käsitteitä käytetään jokaisen omista lähtökohdista käsin -ei mietitä sitä, että ne voivat tarkoittaa eri ammattiryhmille eri asioita	-aletaan hahmottaa sitä, että puhutaan eri kieltä -tunnistetaan tarvetta kielikoulutukseen, miten opittaisiin tuntemaan toinen toisiamme?	-dialogisuuden kautta syntyy yhteinen ymmärrys käsitteistä ja näkemys käsitteiden erilaisuudesta -ollaan uteliaita kuulemaan toisten määrittämiä	-ammattiryhmät puhuvat samoista käsitteistä niin, että kaikki ymmärtävät ne, myös asiakas -asiakas on mukana käsitteiden jäsentelyssä

4.2. Yhteistyöhön vaikuttavia tekijöitä nuorisotyössä

Yhteiskunnallisia palveluja järjestetään yhä lisääntyvässä määrin moniammatillisena yhteistyönä. Voidaankin jopa puhua moniammatillisuus- ja verkostobuumista. Asiakkaan elämäntilanteen kokonaisvaltaisen tarkastelun ja yhteiskunnan monimutkaistumiseen liittyvien ongelmien haasteellisuuden lisäksi moniammatillisuuden lisääntymiseen on vaikuttanut myös projektimaisen työtavan yleistymisen. Nuorisotyössäkin tällaisia moniammatillisia verkostoja on muodostettu erilaisten projektien ympärille. (Vehviläinen 2002, 42.) Esittelen seuraavaksi keskeisiä Oulun kaupungin nuorisoasiainkeskuk-

sessä toteutettuja järjestelyjä palvelutuotannon, nuorisotyön käytäntöjen, ammatillisen osaamisen ja asiantuntijuuden sekä nuorisotyöntekijän ammatti-identiteetin näkökulmista. Näihin näkökulmiin sisältyy myös oululaisessa nuorisotyössä erinäisten kehityskulkujen ja toimenpiteiden myötä vuosien saatossa tapahtuneita muutoksia.

4.2.1 Palvelutuotannon järjestelyt

Julkisen sektorin palveluissa on toteutettu viime vuosina yhä enemmän erilaisia sopimusohjauksmalleja. Yksi tällainen on tilaaja-tuottaja malli, jonka voidaan katsoa pohjautuvan New Public Managementiin eli uuteen julkisjohtamiseen. Management on käsitteenä peräisin liikkeenjohdosta, jonka halutaan johtamismalleineen toimivan esikuvana julkiselle sektorille. Sen mukaan julkisella sektorilla tarvitaan määrätietoista ja luovaa johtamista hallinnoimisen sijaan. (Allison 1983, 75.) New Public Management tarkoittaa kärjistäen sitä, että yksityisen sektorin johtamistekniikoita tarvitaan julkisten menojen leikkaamiseen ja byrokratian tehottomuuden karsimiseen. Yksityisen sektorin tekniikoiden ajatellaan ratkaisevan ongelmat, kun taas byrokratia on paha ja sitä on vastustettava. (Pollitt 1990, 159.) Viime vuosina yrittäjämäistä suhtautumista johtamiseen on alettu soveltaa myös julkisessa toiminnassa. Tämän julkisen yrittämisen avulla on alettu hakea taloudellisuutta ja kannattavuutta myös julkisiin organisaatioihin, koska perinteiset hallintomallit on todettu markkinavaltiossa toimimattomiksi (Salminen 2004, 81).

Tilaaja-tuottaja -malli on Jareforsin ja Järderholmin (1998) mukaan eräänlainen oppirakennelma, jonka syntyyn ovat vaikuttaneet julkisen valinnan teoria ja näennäismarkkinateoria sekä toisaalta käytännön tarpeet ja oivallukset. Mallin ensimmäiset sovellukset otettiin Ruotsissa käyttöön 1980-luvun lopulla ja Suomessa 1990-luvulla. Pitkäaikaista ja vakiintunutta tilaaja-tuottaja -mallia ei vielä ole olemassa ja käytössä olevat sovellukset ovat suppeita ja koskevat yhtä tai kahta toimialaa. Mallin periaatteen mukaan kunta-palvelujen tilaaminen ja tuotanto on erotettava toisistaan. Tämän eriyttämisen avulla luodaan edellytykset erikoistuneen osaamisen ja kompetenssin kasvulle ja kuntaorganisaation toimijoiden roolien ja vastualueiden selkiytymiselle. Toisen periaatteen mukaan tämän eriyttämisen jälkeen tilaajan ja tuottajan välille on luotava markkinoita muistuttava ostaja-myyjäsuhte. (Valkama 2004, 202.)

Oululainen sovellus tällaisesta tilaaja-tuottaja -mallista on ydinkunta-palvelukuntamalli, johon päätettiin siirtyä vaiheittain vuoden 1997 huonon tilinpäätöksen ja alijäämäisen talousarvion jälkeen. Tämän palveluiden tuottamisen tavan on ajateltu lisäävän palveluiden tehokkuutta ja taloudellisuutta sekä kykenevän samanaikaisesti vastaamaan kuntalaisten vaatimuksiin palveluiden laadun lisäämisestä. Lisäksi sen tarkoitus on osoittaa kaupungin kilpailukyky yksityisiin palveluntuottajiin nähden. Ajatuksena ei ole ulkoistaa palveluja, vaan säilyttää ne pääosin omassa tuotannossa eli turvata kunnallinen palvelutuotanto. Kunnallisen palvelutuotannon organisoimiseen jo 1980-luvulta asti kohdistuneet uudistuspaineet palvelujen lisääntymisestä johtuen ovat myös perusteluna malliin siirtymisessä. Mallissa palvelutuotanto jaetaan kahteen osaan: tilaajaorganisaatioon ja aiempaa itsenäisempään tuottajaorganisaatioon. Tilaajan tehtävä on vastata kuntapäätäjien määrittämien linjausten mukaisesti palveluiden hankinnasta ja tuottajan tehtävänä on päättää, miten nämä palvelut tuotetaan. Mallia voidaan pitää eräänlaisena perinteisen kunnallisen tuotantomallin ja markkinoiden välimuotona. Sen käyttöönottoa on edistänyt myös 1995 voimaan tullut kuntalain muutos, jonka myötä on ollut mahdollista jakaa valtaa ja vastuuta uudella tavalla, siirtyä nettobudjetointiin ja kohdistaa huomio aiemmasta resurssiohjauksesta tulosohtaukseen. (Martikainen & Meklin 2003, 3 - 4.)

Oulun kaupungin strategisten päämäärien mukaan Oulu on vuonna 2020 elinvoimainen pohjoisen pääkeskus, jossa on muun muassa hyvät palvelut ja tasapainoinen talous (Oulun kaupungin visio ja arvot). Ojalan (2007, 91 - 97) mukaan asetettuihin päämääriin pyritään hyvällä strategisella johtamisella ja tärkeimmäksi välineeksi nähdään tilaaja-tuottaja -malli. Tavoitteena on edistää selkeää ja tehokasta strategista johtamista koko organisaation tasolla. Tämä on tarkoittanut puolestaan johdon ja esimiestason valmennusta henkilö- ja talousjohtamisen valmiuksia kehittämällä. Mallin käyttöönotto on edellyttänyt rakenteiden, osaamisen ja toimintatapojen, kuten johtamiskulttuurin muutosta. Lisäksi on panostettu palveluprosessien uudistamiseen. Tilaaja-tuottaja -mallin myötä muun muassa organisaation kustannustietoisuus ja talouden hallinta ovat parantuneet ja palveluiden tuottavuus on kehittynyt positiivisesti. Tavoitteena on päästä mallin seuraavissa vaiheissa yhä suurempaan tehokkuuden ja palvelutuotannon tuottavuuden kasvuun. Oulun kaupungin nuorisosiainkeskuksessa on tuettu johtamiskulttuurin muutosta siten, että vuonna 2006 siirryttiin palveluiden tuottamisessa kokeiluna alueitiimimalliin, jossa nuorisotoiminnan ja koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminnan palveluksikköihin perustettiin viisi aluetiimiä. Näiden aluetiimien toiminnasta valittiin vas-

taamaan lähiesimiehet. Olen itsekin toiminut mallin käynnistymisestä lähtien yhden tiimin toiminnasta vastaavana johtavana nuorisotyöntekijänä. Vuonna 2009 tiimien aluejakoa muutettiin tehdyn väliarvioinnin perusteella vähentämällä samalla tiimien määrää viidestä neljään.

Tilaaja-tuottaja -mallia on jouduttu arvioimaan kriittisesti osana Oulussa toteutettua talouden tasapainottamispakettia, sillä valtuuston kesäkuussa 2009 hyväksymässä kehittämisohjelmassa edellytetään tuottavuuden parantamista ja käyttömenojen säästämistä 30 prosentilla seuraavien viiden vuoden aikana. Kaupunginjohtajan mukaan kyseessä ei ole kuitenkaan mallin alasajo, vaan sen kehittäminen seuraavaan asteeseen, vastaamaan nykyisiä tarpeita. (Kalevan verkkolehti, 15.12.2009.) Virtasen (2005, 43) mukaan näyttääkin kaikesta päätellen siltä, että tälle uudelle julkisjohtamisen mallille, jota tilaaja-tuottaja -malli edustaa, ei ole nähtävissä kilpailevia johtamisideologioita. Eikä julkishallinnossa ole mitään mieltä edes odottaa tulosjohtamisen korvaavaa johtamisfilosofiaa, koska se ei ole vielä missään mielessä edes kypsynyt parhaimpaan muotoonsa.

Tilaaja-tuottaja -mallien mukaisesti toteutettu palvelutuotanto voi vaihdella pakkokilpailuttamisesta, jossa palvelun tuottajien on lunastettava olemassaolon oikeutuksensa kilpailussa menestymisen kautta, sisäiseen sopimusohjaukseen, jossa palvelut tuotetaan tilaajan ja tuottajan välisen sopimuksen mukaisesti ilman kilpailullista elementtiä. (Martikainen & Meklin 2003, 13.) Oulun kaupungin nuorisoasiainkeskuksessa ydinkunta-palvelukunta -mallin mukaiseen sisäiseen sopimusohjaukseen päätettiin siirtyä vuoden 2007 alussa (Nuorisoasiainlautakunta, 28.2.2006, 9§). Organisaatiorakenteeseen tuli kolme palveluyksikköä, joilta tilaaja hankkii tuotettavat palvelut: nuorisotoiminnan, koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminnan ja sosiaalisen vahvistamisen palveluyksiköt. Keskityn tässä työssäni opetustoimen kanssa tehtävän yhteistyön kehittämiseen nuorisotoiminnan palveluyksikössä.

4.2.2 Nuorisotyön käytännöt

Oulun kaupungin nuorisoasiainkeskuksen nuorisotoiminnan palveluyksikössä oli vuonna 2010 yhteensä kaksitoista nuorisotaloa ja kaksi nuorisohuoneistoa, joissa alueen lapsille ja nuorille järjestetään toimintaa heidän vapaa-ajallaan. Toimintamuotona ovat niin

sanotut avoimet ovet, joihin 7-17 -vuotiaat voivat tulla tiettyinä aikoina tapaamaan kavereitaan, osallistumaan erilaiseen toimintaan tai muuten vain viettämään aikaa turvallisesti nuorisotyöntekijöiden ohjauksessa. Nuorisoasiainkeskuksen ja opetustoimen työtehtävät ovat olleet käytännön tasolla toisistaan erillään, vaikka työn kohteena oleva lapsi, nuori tai perhe ja heidän elämäntilanteensa ovat olleet samoja. Työtä on tehty samojen lasten, nuorten ja lapsiperheiden kanssa samalla asuinalueella ja usein myös vierakkaisissa rakennuksissa. Matkaa nuorisotalolta lähikouluun on ollut yleensä vain joidakin kymmeniä metrejä, mutta opettajat ja nuoriso-ohjaajat ovat ymmärtäneet työtehtävänsä niin erilaisina, että saman pöydän ääreen on kokoonnuttu erittäin harvoin.

Yksittäisen nuoriso-ohjaajan tai opettajan onkin kokemusteni mukaan ollut usein vaikeaa luopua perinteisestä tavasta tehdä työtään, jos siihen ei ole saanut tukea kollegoiltaan, esimiehiltään ja jopa poliittisilta päättäjiltä. Uusien työmuotojen käyttöönotto edellyttää aina ylemmän johdon tukea ja syntyneiden näkemysten ja ideoiden hyväksyntää. Uudet työmuodot vaativat lisäksi valmistelua, suunnittelua ja esittelemistä. Niitä on myös kokeiltava käytännössä, jotta voi tietää mistä puhuu ja nähdä niiden toimivuuden. Kun uusia työmuotoja otetaan käyttöön, on usein järjesteltävä myös aiemmin toteutettuja työmuotoja uudelleen, osattava luopua jostain ja pyrittävä sisällyttämään muutokset kiinteäksi osaksi tehtävää työtä. Nämä muutokset eivät tapahdu hetkessä, vaan vaativat yleensä useiden vuosien pitkäjänteisen työn.

Oulun kaupungin nuorisoasiainkeskuksessa tehtiin vuonna 2004 palvelurakenneselvitys, jossa kuvattiin kunkin suuralueen palvelutarjonta nuorisotyön, koulujen, kirjaston, nuorisojärjestöjen, alueellisten yhteistyöryhmien ja seurakuntien osalta. Lisäksi tarkasteltiin näiden keskinäistä yhteistyötä. Selvityksessä todettiin, että yhteistyö alueen toimijoiden kesken on välttämätöntä tuloksellisen nuorisotyön kannalta. Tuloksellisen yhteistyön perustaksi nähtiin vahva ja tinkimätön sitoutuminen toimintaan sekä yhteiset pelisäännöt toiminnan toteuttamiseksi. Yhteistyö nähtiin vahvana vain, jos siihen osallistuvat tahot näkevät sen tarpeelliseksi ja kokevat taustayhteisönsä ja kohderyhmänsä hyötyvän siitä. Toiminnalle yhteisesti asetettujen tavoitteiden on oltava selviä ja ammatillisesti määriteltyjä, jotta toiminnan kohderyhmälle oleva hyöty olisi mahdollisimman konkreettinen. Yhteistyön intensiteetissä ja tehokkuudessa nähtiin tuolloin suuria alueellisia eroja johtuen henkilö- ja intressitekiöistä. Tuolloin tehdyssä selvityksessä nuorisotyöntekijät näkivät tärkeimmiksi yhteistyökumppaneiksi alueen koulut ja ev.lut. seurakun-

nan, mutta yhteistyön ei nähty olevan sillä tasolla, mihin siinä on mahdollista päästä. Yhteistyön kehittämisessä nähtiin nuorisotyöntekijöiden olevan merkittävässä asemassa.

Niinpä selvityksen pohjalta laadittiin nuorisotyöntekijöille seuraavat toimenpideehdotukset:

- toiminta-alueen tuntemusta on parannettava
- alueen muita toimijoita on tavattava henkilökohtaisesti
- tilojen yhteiskäyttöä on tehostettava
- henkilöstöressurssien yhteiskäyttöä on tehostettava
- yhteistyön tekeminen on vakiinnutettava alueiden keskeisten toimijoiden kesken
- yhteistyön esteet on poistettava
- alueelliset erot ja niiden vaikutukset nuorisotyöhön on selvitettävä

(Rantakokko & Veijola 2004, 7 - 9.)

Palvelurakenneselvityksessä esiin nousseita epäkohtia alettiin vähitellen korjata. Selkeimpänä muutoksena käytännön toiminnan kannalta oli hankkeiden ja uusien toimintamuotojen kehittämisen käynnistyminen. Hankemuotoinen toiminta tai uusien toimintojen kehittäminen voidaankin nähdä konkreettisena toimintana, jolla tähdätään jonkin selkeästi määritellyn tavoitteen tai määriteltyjen tavoitteiden saavuttamiseen. Kehittämistoiminnan kohde, laajuus, organisointitapa ja lähtökohta voivat vaihdella suurestikin. Voidaan puhua toimintatavan tai toimintarakenteen kehittämisestä, yksikkökohtaisista tai laaja-alaisista uudistuksista, ulkoapäin tai toimijoiden itsensä määrittelemistä tavoitteista, hankeperustaisesta tai jatkuvasta kehittämisestä, uuden toimintatavan ideoimisesta tai levittämisestä ja sisäisestä kehittämisestä tai toimitusprojektista. (Toikko & Rantanen 2009, 14 - 15.) Osittain uutta toimintaa, kuten Seiskalle -iltoja, oli kehitetty systemaattisesti jo aiemminkin, mutta nyt haluttiin etsiä aiempaa kokonaisvaltaisempia ja pitkäkestoisempia toimintamalleja. Niinpä kehitettiin Porukalla -hanke, oululainen osallisuuden ja vaikuttamisen malli ja lähdettiin mukaan JOPO -toimintaan. Nämä uudet toimintamuodot ovat tässä työssäni esimerkkejä nuorisoasiainkeskuksen ja opetustoimen yhteistyön kehittämisestä.

Yhtenä keskeisenä haasteena uusien työmuotojen kehittämisessä on juuri niiden kehittäminen ja kokeileminen jossain hankkeessa. Hankkeet toimivat lähes aina ulkopuolisen

rahoituksen turvin, joten ne eivät toimintansa aikana vaikuta juurikaan olemassa oleviin työkäytäntöihin. Hankkeet toimivat oman aikansa ja niiden tuotoksena tulisi syntyä jostain uutta. Hankkeissa kehitetyistä toiminnoista läheskään kaikki eivät voi siirtyä käytäntöön, sillä se vaatisi sellaista lisäresursointia ja toimenkuvien muutosta, joita ei ole lyhyessä ajassa mahdollista toteuttaa. Hankkeet mahdollistavat kuitenkin sellaisten uusien ideoiden ja ajatusten kehittelyn ja kokeilun, mikä ei työn ohessa olisi välttämättä mahdollista. Virtasen (2005, 151) mukaan projekti eli hanke voidaanakin määritellä jonkin tietyn organisaation toteuttamaksi tehtäväksi, joka edellyttää sovitussa aikataulussa pysymistä ja tiettyjen resurssien rajoissa toimimista. Projektityö ja moderni projektinhallinta ovat ajattelutapa, tapa toteuttaa muutos ja uudistaa olemassa olevaa työtä. Uusia toimintamuotoja voidaan kehittää myös suoraan osaksi työtä, jolloin hankemuotoisen kehittämisen sijaan aletaan tehdä työtä jonkin uuden toimintamallin tai -ajatuksen mukaisesti.

Kehitettiinpä uusia toimintamuotoja hankkeessa tai suoraan osana työtä, niin niiden käynnistäminen on jo muuttanut kokemusteni mukaan niin toimintaan osallistuvien nuorisotyöntekijöiden kuin opettajienkin toimenkuvaa ja työn tekemisen käytäntöjä. Palvelurakenneselvityksessä esitetyistä toimenpiteistä ainakin toiminta-alueen tuntemusta, muiden toimijoiden kohtaamista ja henkilöresurssien yhteiskäyttöä niiden voi jo sanoa edistäneen.

4.2.3 Ammatillinen osaaminen ja asiantuntijuus

Nuorisotyöntekijän ydinosaamista on ollut perinteisesti lapsen ja nuoren kohtaaminen heidän vapaa-ajallaan, nuorisokulttuurien tuntemus, erilaisuuden arvostaminen ja sosiaalinen vahvistaminen. Nuorisotyöntekijöillä voidaan nähdä olevan moniammatillisessa yhteistyössä useita rooleja. Ensinnäkin hänellä on mahdollisuus havaita ja tunnistaa nuoren elämässä asioita, jotka eivät tule esille koulussa tai välttämättä edes kotona. Nuorisotyöntekijä voi viedä viestiä näistä asioista toisille ammattilaisille. Nuorisotyöntekijä voi toimia nuoren luottohenkilönä, puhua hänen puolestaan erilaisissa verkostoissa ja rakentaa välittämiseen ja luottamukseen perustuvia henkilökohtaisia suhteita. Vastaanottajan roolissa hän kohtaa usein ensimmäisenä ammattihenkilönä nuoren ja ryhtyy tarvittaviin toimenpiteisiin nuoren asiassa. Nuorisotyöntekijä mielletään usein myös

epäviralliseksi auttajaksi niin yhteistyöverkostoissa kuin nuortenkin silmissä. Tämä aiheuttaa usein sekaannusta kun ajatellaan, ettei nuorisotyöntekijän mielipiteitä tarvitse ottaa kovin vakavasti huomioon. Toisaalta nuorisotyöntekijällä on myös auktoriteetin ja käännyttäjän rooli, jolloin hänen tehtävänä on estää nuorta tai ympäristöä vahingoittava käyttäytymistä ja siirtää nuorille hyväksi koettuja arvoja, normeja ja tapoja. Nuorisotyöntekijää pidetään kumppaneiden silmissä usein myös moniammatillisen yhteistyön koollekutsujana tai koordinaattorina ja perustellaan sillä, että nuorisotyöntekijä tuntee parhaiten nuoren, jonka asioita kulloinkin käsitellään. (Vehviläinen 2002, 85–95; Nieminen 2007, 36.)

Vuonna 2007 voimaan astuneeseen lastensuojelulakiin on tullut maininta nuorisotoimen palveluksessa olevan henkilön ilmoitusvelvollisuudesta. Nuorisotoimen palveluksessa olevat henkilöt ovat velvollisia viipymättä ja salassapitosäännösten estämättä ilmoittamaan kunnan sosiaalihuollosta vastaavalle toimielimelle, jos he ovat tehtävässään saaneet tietää lapsesta, jonka hoidon ja huolenpidon tarve, kehitystä vaarantavat olosuhteet tai oma käyttäytyminen edellyttää lastensuojelun tarpeen selvittämistä (Lastensuojelulaki 417/2007, 25§). Tämän lastensuojelulakiin kirjatun velvoitteen voidaan katsoa lisänneen ja virallistaneen nuorisotyöntekijän roolia nuoren auttajana ja auktoriteettina.

Opettajan ydinosuudesta on puolestaan ollut eri oppiaineisiin sidottu opettaminen ja kouluyhteisön sisällä tapahtuva kasvattaminen mahdollisimman tiiviissä yhteydessä vanhempien kanssa. Nuorisohjaajan työ on ollut enemmän lapsi- ja nuorisopainotuttua, johon vanhempia on tarvittu vain ongelmien ilmetessä. Molemmilla ammattiryhmillä on kuitenkin paljon sellaista osaamista, jota yhdistämällä saadaan aiempaa kokonaisvaltaisempi kuva eri lasten, nuorten ja perheiden tilanteista.

Opettajat viettävät lasten ja nuorten kanssa aikaa heidän koulussa oloaikanaan ja nuorisohjaajat heidän vapaa-ajallaan. Nuorisotyön perusfunktioihin kuuluu liittää nuori kulttuurin, yhteiskunnan ja lähiyhteisön jäseneksi, ohjata nuoren kehittymistä omaksi itsekseen sekä kolmantena tasoittaa ja korjata näissä ilmeneviä puutteita ja vaikeuksia. Samantapaisia funktioita toteuttavat myös muut lasten ja nuorten parissa toimivat instituutiot, kuten koulu. (Nieminen 2007, 23–27.) Koulujen toimintaan on kuitenkin vähitellen liitetty sellaisia työmuotoja, kuten uusien oppilaiden ryhmäytykset, leiri- ja kerhotoiminta sekä demokratiakasvatus, joissa nuorisotyöntekijän osaamiselle on käyttöä.

Nuorisotyöhön perinteisesti kuuluneet ryhmänohjaustehtävät erilaisten toiminnallisten aktiviteettien parissa lisäävät ja vahvistavat kokemukseni mukaan oppilaiden yhteenkuuluvuuden tunnetta ja sitä kautta sosiaalisia suhteita myös kouluaikana. Opettajilla voi olla myös tällaista osaamista, mutta heillä ei ole välttämättä käytössään samanlaisia menetelmiä ja välineitä kuin nuoriso-ohjaajilla. Niinpä nuorisotyöntekijöiden ja opettajien voimavaroja ja osaamista yhdistämällä voidaan saavuttaa jotain enemmän kuin yksin toimimalla.

Hatano ja Inagaki (1992) ovat jakaneet asiantuntijuuden rutiinieksperttiyteen ja adaptiiviseen eksperttiyteen. Näistä rutiiniekspertti suoriutuu menestyksellisesti tehtävistään tutuissa ympäristöissä ja tilanteissa, mutta adaptiiviset ekspertit pystyvät ratkaisemaan ongelmia myös muuttuvissa tilanteissa ja kehittämään uutta ymmärrystä. Adaptiivisilla eksperteillä on työssään ongelmanratkaisuprosesseja, joiden avulla he kehittävät työtään ja ammattitaitoaan, ylittävät omia rajojaan ja oppivat uutta. Tällä tavoin määriteltynä adaptiiviset ekspertit ovat vain todellisia asiantuntijoita. Erilaisissa työyhteisöissä ja työtehtävissä rutiinieksperttiyden ja adaptiivisen eksperttiyden tarve painottuu eri tavoin, mutta nykypäivänä progressiivisen ongelmanratkaisun ja adaptiivisen eksperttiyden malli edistää useimmissa työtehtävissä yksilön ammatillista kehittymistä ja työn kehittämistä. (Tynjälä, Virtanen & Valkonen 2005, 34 – 35.)

Lasten, nuorten ja perheiden elämässä esiin tulevat yhä monimutkaistuvat ja lisääntyneet haasteet sekä yhteiskunnassa tapahtuneet muutokset ovat pakottaneet nuoriso-ohjaajia, opettajia ja muita kasvatustehtävissä toimivia ammatilaisia kehittämään tietämystään ja osaamistaan. Tämä puolestaan on mahdollistanut siirtymisen Launiksen (1997) määrittelemästä yksilökohtaisesta asiantuntijuudesta kohti kollektiivista jaettua asiantuntijuutta. Kollektiiviseen asiantuntijuuteen kuuluu moniammatillisuus, mikä tarkoittaa perinteisten ammattirajojen ylittämistä, jotta voidaan saavuttaa erikoistunutta asiantuntijuutta laajempi näkemys asioista. Tämä edellyttää perinteisten ja tiukkojen ammattireviirien purkamista, jotta voidaan vastata muuttuvan yhteiskunnan haasteisiin. Tähän yhteyteen voidaan liittää myös avoimen asiantuntijuuden määritelmä, jossa asiantuntijuus perustuu kumppaneiden väliseen neuvotteluun ja luottamukseen, jättää kontekstinsa avoimeksi ja kommunikoi kohteensa kanssa. Se on itse osa kohdetta ja ongelmatilaa eikä sulje myöskään pois vastakkaista tai maallikon näkemystä. Olennaista siinä on saada erilaiset tiedot sovitetuksi yhteen ja tärkeämpää on tietää mitä tiedetään, kuin

kuka tietää. Avointa asiantuntijuutta esiintyy muun muassa yhteiskuntatieteissä, koulutuksessa ja kasvatuksessa ja niinpä nuorisotyökin voidaan nähdä tähän piiriin kuuluvaksi työksi. (Hirvonen 2009, 43–44; Toikko & Rantanen 2009, 53.)

Moniammatillisen yhteistyön esteenä on aikaisemmin ollut, että organisaatioilta on puuttunut sellaiset työmenetelmät ja rakenteet, jotka olisivat mahdollistaneet tarpeen mukaisen yhteydenpidon muihin saman alan ammattilaisiin. Lisäksi muiden ammattiryhmien työtapoja ja toimenkuvia ei ole tunnettu riittävästi, jolloin toisten osaamisesta on voinut muodostua jopa vääränlaisia mielikuvia. Yhteistyön mahdollistavien rakenteiden muodostuttua näitä virheellisiä käsityksiä on päästy korjaamaan. Moniammatillisen yhteistyön rakentumiseksi tarvitaankin yhteisöllistä osaamista, teknisiä välineitä ja sovittuja foorumeita, joissa asiantuntijatietoa ja osaamista voidaan yhdistää entistä kokonaisvaltaisemman, laadukkaamman ja asiakaslähtöisemmän tuloksen aikaansaamiseksi (Isoherranen 2008, 47).

Jotta nuorisotyöntekijän ammatillinen osaaminen voisi kehittyä, tarvitsee se tukea myös organisaatiolta. Organisaatiossa tulisikin olla kykyä tunnistaa työntekijöiden työssä oppiminen ja keinoja palkita tätä koko ajan vaativammilla työtehtävillä. Yksi hyvien johtajien keskeisistä tehtävistä on uusien haasteiden tarjoaminen menestyville työntekijöilleen, jotka osoittavat jo hallitsevansa sen hetkisen vaatimustason. (Virtanen 2005, 70–71.) Tällaisena uusien haasteiden tarjoamisena voidaan pitää esimerkiksi mahdollisuutta toimia moniammatillisissa tiimissä, jossa kehitetään työtä. Oppiva organisaatio voi oppia vain oppivien yksilöiden avulla, jolloin työntekijöiden on pystyttävä vaikuttamaan asiantuntemuksensa kasvuun ja oppimiseensa. Keskustelut, koulutukset ja yhteistyö muiden organisaatioiden kanssa voivat tarjota tilaisuuksia muuttaa organisaation sisäistä toimintaa ohjaavia malleja. (Nykänen, Karjalainen, Vuorinen & Pöyliö 2007, 214.)

4.2.4 Nuorisotyöntekijän ammatti-identiteetti

Nuoriso-ohjaajien työnkuissa on tapahtunut suuria muutoksia viimeisten vuosien aikana. Perinteinen niin sanottu perustyö on saanut rinnalleen lukuisia muita työmuotoja, joissa lapsia ja nuoria voidaan kohdata muissakin ympäristöissä kuin nuorisotalolla.

Keskeisin lasten ja nuorten päivittäisistä toimintapaikoista on koulu, jossa oppilas viettää aikaansa neljästä kahdeksaan tuntiin luokka-asteesta riippuen. Koulun keskeisin tehtävä on opettaa elämässä tarvittavia tietoja, taitoja, arvoja ja asenteita. Useinkaan tämä oppiminen ei kuitenkaan pääty kouluajan loputtua, vaan vastaavia tärkeitä asioita opitaan paljon myös vapaa-ajalla muodollisen kasvatus- ja koulutusjärjestelmän ulkopuolella joko tavoitteellisesti tai vertaisoppimisen kautta. Tällöin voidaan puhua formaalin oppimisen sijaan nonformaalista tai informaalisesta oppimisesta. Nuorisotyön rooli on ollut vahva näillä oppimisen areenoilla, mutta toimiminen siellä asettaa aivan erityisiä vaatimuksia työntekijän ammattitaidolle. (Hirvonen 2009, 54.)

Nuorisotyöntekijöiden ammatti-identiteettiin on liitetty niin sanottu moniosaaminen, jolla tarkoitetaan sitä, että nuorisotyöntekijän ammattitaitoon kuuluu hyvin monenlaisista työtehtävistä selviytyminen. Etenkin pienissä kunnissa, joissa kenties yhden nuorisotyöntekijän on pitänyt vastata myös kulttuuri- ja liikuntatoimen alaan kuuluvista asioista, nimitys on siltä osin ollut osuva. Toisaalta se on edellyttänyt yksin tekemistä ja johtanut yksilökeskeiseen tapaan tehdä työtä. Näihin tehtäviin on sitä myöten sijoittunut karismaattisia ja tulisieluisia persoonia, joiden hyveenä on ollut suuri näkyminen ja kuuluminen. Epäilemättä he ovatkin ajaneet aktiivisesti nuorten asioita, mutta yksin toimiessaan myös leimautuneet yhteistyökyvyttömiksi. Viime vuosina moniammatillisuus on kuitenkin nostettu yhdeksi ammatilliseksi hyveeksi muun muassa asiakkaiden moniongelmallisuudesta johtuen ja sitä on mahdollista kehittää toisin kuin esimerkiksi karismaattisuutta. (Vehviläinen 2002, 12–13.) Toisaalta nuorisotyöhön on liittynyt vahva yhteistyön tekemisen perinne esimerkiksi järjestöjen kanssa tehtävässä työssä, joten muutoksen ei pitäisi olla ongelmallista. Verkostomaisen toiminnan avulla on mahdollista keskittyä omaan ydinosaamiseen ja samalla hyödyntää toisten osaamista omaksi ja kaikkien yhteiseksi hyödyksi. Joka tapauksessa yksin tekemisen aika alkaa olla ohitse ja menestyminen tai jopa selviytyminen edellyttää yhdessä tekemisen taitoja. (Soanjärvi 2007, 155.)

Samaan aikaan, kun oppiminen on muuttunut entistä laaja-alaisemmaksi ja eri ympäristöissä tapahtuvan oppimisen arvostus on jatkuvasti lisääntynyt, myös kasvatustehtävissä toimivien ammattilaisten on siirryttävä luontevasti eri ympäristöistä toiseen. Tähän tarvitaan vahvaa ammatti-identiteettiä, jotta ei lähdetä tekemään toisten työtä ja pystytään määrittelemään mikä on esimerkiksi opettajan ja mikä nuoriso-ohjaajan työtä. Molem-

pien työssä on kuitenkin sellaisia kohtia, jotka voivat mennä limittäin ilman, että tarvitsee puhua ammattien sekoittumisesta. Yksi tällainen on lapsen ja nuoren kohtaaminen kunnioittavasti ja arvostavasti hänen mielipiteitään tarkasti kuunnellen. Myös erilaiset työmenetelmät ovat helposti siirrettävissä opettajilta nuoriso-ohjaajille ja päinvastoin. Tällaisia ovat muun muassa lasten ja nuorten kansalaistaitojen edistäminen, ympäristötietoisuuden lisääminen ja ryhmien toiminnan vahvistaminen yksilöitä kehittävän toiminnan avulla. Nuorisotyössä ei ole kattavaa yhtenäistä ammattieettistä säännöstöä ja yhtenäisiä ehtoja ammattikunnan jäsenyydelle johtuen alan moninaisuudesta ja pirstaleisuudesta. Nuorisotyössä käyty keskustelu ammattietiikasta ja ammatti-identiteetistä kertoo kuitenkin ammatin vahvistuneesta professiokehityksestä ja itseymmärryksen lisääntymisestä. (Hirvonen 2009, 49.)

Yksi keskeinen ammatti-identiteettiin vaikuttava asia on koulutustausta. Opettajilla on yliopistotason tiedepohjainen koulutus, kun taas nuorisotyössä on toimittu pitkään opistotasoisella koulutuksella tai jopa vailla minkäänlaista alalle valmistavaa tutkintoa. Vuonna 1972 säädetyllä nuorisotyöasetuksella legitimoitiin pätevyysvaatimukset kunnallisiin nuorisotoimen virkoihin ja tehtiin eroa nuorisojärjestöjen tekemään työhön, mutta 1990-luvun alussa voimaan tulleella nuorisotyölain muutoksella nämä kelpoisuusehdot poistettiin. (Hirvonen 2009, 47 - 49.) Viime vuosina koulutustaso on nuorisotyön kentällä kuitenkin noussut ammattikorkeakoulututkintojen myötä. Oulussa vakinaisen nuoriso-ohjaajan tehtävään on jo muutaman vuoden ajan asetettu kelpoisuusvaatimukseksi tehtävään soveltuva korkeakoulututkinto tai aikaisempi opistoasteinen tutkinto (Nuorisoasiainlautakunta, 23.2.2005 / 29.4.2008). Nuorisotyössä toimitaan pääasiassa nuoriso-, liikunta- ja sosiaali- ja terveystieteiden koulutuksella. Osalla toimijoista on myös ylempi korkeakoulututkinto. Tämä on osaltaan vaikuttanut nuorisotyön ja nuorisotyöntekijöiden osaamisen arvostuksen nousuun. Niinpä nuorisotyöntekijää onkin vähitellen alettu pitää tasavertaisena lasten ja nuorten kasvatukseen osallistuvana ammattilaisena muiden lähiammattien kuten opettajien rinnalla.

5 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTTAMINEN

Opinnäytetyöni aihe varmistui alkuvuodesta 2008, kun nähtiin tarpeelliseksi tehdä koontia Oulun kaupungin nuorisoasiainkeskuksen ja opetustoimen välisistä yhteistyömuodoista ja arvioida niiden merkitystä yhteistyön kehittämisessä. Tämän koonnin ja arvioinnin pohjalta olisi puolestaan mahdollista laatia konkreettisia kehittämis ehdotuksia yhteistyön kehittämiseksi. Niinpä nuorisoasiainkeskuksen nykyisen kasvatuksellisen ohjauksen yksikön palvelupäällikkö Riitta Veijola ehdotti minulle tämän tehtävän tekemistä opinnäytetyönäni.

Laadin kevään 2008 aikana alustavan tutkimussuunnitelman, joka liitettiin työyhteisön kehittämistyön suunnitelmaan. Näiden suunnitelmien mukaisesti tarkoituksena oli käynnistää kehittämisprosessi, johon valittaisiin edustajia sekä nuorisoasiainkeskuksesta että opetustoimesta. Ajatuksena oli, että tämän prosessin myötä olisi mahdollista saada mukana olleiden kokemukset esiin. Perehdyin tässä vaiheessa myös nuorisoasiainkeskuksen ja opetustoimen yhteistyömuotoihin, moniammatillista yhteistyötä käsitteleviin aiempiin tutkimuksiin ja toimintatutkimuksen tekemiseen. Opinnäytetyösuunnitelmani tarkentui ja rajautui kaiken aikaa. Syksyllä 2008 esittelin työni etenemistä osalle nuorisoasiainkeskuksen henkilöstöä järjestämissäni kahdessa tilaisuudessa, joissa yhteistyömuodoissa mukana olleet työntekijät kertoivat myös omista kehittämistyöhön liittyvistä kokemuksistaan ja näkemyksistään. Tämän jälkeen saatoin todeta, että kehittämistyötä on tehty erilaisissa yhteistyömuodoissa useita vuosia eikä tarvetta alun perin suunnitelmassa olleelle uuden kehittämisprosessin käynnistämiseksi ollut. Niinpä päätin muuttaa suunnitelmiani vielä kertaalleen ja syventyä hyödyntämään toteutetuista yhteistyömuodoista saatavaa tietoa ja mukana olleiden työntekijöiden kokemuksia.

5.1 Tutkimuskohteen määrittely

Opinnäytetyöni liittyy Oulun kaupungin nuorisoasiainkeskuksen ja opetustoimen välillä toteutettuun kehittämistyöhön, joten se on työelämälähtöinen kehittämistehtävä. Työssäni kokoan tietoa ja kokemuksia nuorisoasiainkeskuksen ja opetustoimen välisistä yhteistyömuodoista, jotka ovat laadittavien kehittämis ehdotusten perustana. Kokonaisuudessaan kysymys on tutkimuksellisesta kehittämistoiminnasta, jossa käytännön ongel-

mat ja kysymykset ohjaavat tiedontuotantoa. Tiedon tuottaminen on tapahtunut käytännön toimintaympäristöissä ja tutkimukselliset menetelmät toimivat siinä apuna. Tutkimuksellisessa kehittämistoiminnassa tavoitellaan muutosta, mutta pyritään samalla perusteltuun tiedon tuottamiseen. (Toikko & Rantanen 2009, 22–23.)

Opinnäytetyön tavoitteena on kehittää nuorisotyötä. Opinnäytetyön tarkoituksena on tuottaa tietoa nuorisoasiainkeskuksen tekemästä yhteistyöstä opetustoimen kanssa ja löytää kehittämiskohteet yhteistyön edelleen kehittämiseksi. Oletuksena on, että nuorisotyön kehittäminen lisää sen merkitystä lapsille, nuorille ja lapsiperheille.

Opinnäytetyöni on tapaustutkimus, joka Yin (1983) mukaan tutkii monipuolisia ja monilla eri tavoilla hankittuja tietoja käyttäen nykyistä tapahtumaa tai tietyssä ympäristössä toimivaa ihmistä. Tapaustutkimusten lähtökohta on usein toiminnallinen ja niiden tuloksia sovelletaan käytännössä. (Metsämuuronen 2006, 210–211.) Tapaustutkimuksen perustana voidaan pitää yksilöiden kykyä tulkita inhimillisen elämän tapahtumia ja muodostaa merkityksiä siitä maailmasta, jossa he toimivat. Osallistujien ääni kuuluu ja heidän toiminta näkyy esitettyinä suorina lainauksina puheesta ja/tai tuotoksista. Tutkija ja tutkittava ovat vuorovaikutuksessa keskenään, jolloin heidän roolinsa eivät ole selkeästi erotettavissa toisistaan. Tapaustutkimus on usein myös pitkittäistutkimusta sisältäen dokumentteja tapahtumista, lainauksia eri henkilöiden lausumista ja tuotteita, jotka kuvaavat heidän tekemisiään. (Syrjälä, Ahonen, Syrjäläinen & Saari 1994, 13–15.) Opinnäytetyössäni on laadullinen eli kvalitatiivinen tutkimusote, sillä ontologisesti siinä määrittävä todellisuus on subjektiivinen ja moninainen, johon liittyy kokonaisvaltaista tiedon hankintaa (Hirsjärvi & Hurme 2000, 22–24).

Rajasin opinnäytetyöni käsittelemään yhteistyöstä saatuja kokemuksia ainoastaan nuorisotyön näkökulmasta, koska koin että oman oppimisen kannalta on järkevää syventää osaamista sillä tehtäväalueella, jota itsekin työntekijänä edustan ja josta minulle on kertynyt työkokemusta. Alun perin tarkoituksena oli käyttää eri yhteistyömuodoissa kertyneitä muistioita ja pöytäkirjoja sekä kehittämisprosessin aikana tuotettua materiaalia kokemusten kartoittamisessa. Näistä aineisto rajautui yhteistyömuotojen ohjausryhmien kokouksista kertyneisiin muistioihin. Koska varsinaista uutta kehittämistyötä ei opinnäytetyön aikana päätetty käynnistää, vaan keskityttiin hyödyntämään aiemmista yhteis-

työmuodoista saatuja kokemuksia, oli minun valittava tarkoituksenmukainen menetelmä yhteistyössä mukana olleiden työntekijöiden kokemusten kartoittamiseksi.

Tutkimuksen tehtävänä oli kuvailla:

- Millaisia kokemuksia nuorisotyöntekijöillä on Oulun kaupungin nuorisoasiainkeskuksen tekemästä yhteistyöstä opetustoimen kanssa.
- Miten yhteistyömuotoihin kuuluneiden ohjausryhmien toiminta on tukenut Oulun kaupungin nuorisoasiainkeskuksen ja opetustoimen välistä yhteistyötä.
- Miten Oulun kaupungin nuorisoasiainkeskuksen ja opetustoimen välistä yhteistyötä pitäisi kehittää.

5.2 Tutkimuksen aineistonkeruu

Laadullisessa tutkimuksessa keskitytään usein hyvin pieneen määrään tapauksia ja pyritään analysoimaan niitä mahdollisimman tarkasti. Harkinnanvaraisessa näytteessä aineiston hankintaa ohjaavat vahvat teoreettiset perustukset, joiden avulla tutkija pyrkii sijoittamaan tutkimuskohteen yhteiskunnallisiin yhteyksiinsä ja kuvaamaan sitä yksityiskohtaisesti. (Eskola & Suoranta 1998, 18.) Valitsin haastateltaviksi neljä tarkastelun kohteena olevissa yhteistyömuodoissa mukana ollutta nuorisotyöntekijää. Pyysin haastateltavaksi viidettäkin työntekijää, joka ei ole ollut mukana yhteistyömuodoissa, mutta voisi tuoda erilaista näkökulmaa yhteistyön tekemiseen. Lähetin heille suostumuskirjeen (liite 2), odotin vastauksia haastatteluun suostumisesta ja saatuani myöntävän vastauksen neljältä työntekijältä sovin haastattelujen ajankohdista heidän kanssaan.

Päädyn käyttämään haastattelumenetelmänä teemahaastattelua. Teemahaastattelu tuo tutkittavien äänen eli asioiden tulkinnan sekä heidän asioille vuorovaikutuksessa antamansa merkityksen kuuluviin. Teemahaastattelusta puuttuu esitettävien kysymysten tarkka muoto ja järjestys, mutta se sisältää kuitenkin kaikille haastateltaville yhteiset aihepiirit eli teema-alueet. (Hirsjärvi & Hurme 2000, 48.) Halusin nostaa haastattelun

teemoissa esille nuorisotyössä hyvin ajankohtaisia ja yhteistyöhön liittyviä aihekokonaisuuksia kuten tilaaja-tuottajamallin, hanketoiminnan ja osaamisen. Yhteistyön kannalta oli keskeistä tutkia myös haastateltavien näkemyksiä siitä, mikä on opettajan ja mikä nuorisotyöntekijän työtä. Muodostetut aiheet tarkentuivat lopulta neljän teema-alueen alle. Nämä teema-alueet olivat palvelutuotanto, käytännön järjestelyt, yhteinen osaaminen ja asiantuntijuus sekä jaettu ammatti-identiteetti. Sain laadittua teemahaastattelurungon (liite 3) joulukuussa 2009 ja haastattelin nuorisotyöntekijöitä seuraavassa kuussa.

Toteutin haastattelut kunkin työntekijän omassa työpisteessä nuorisotaloilla. Jokainen haastattelu kesti noin tunnin verran. Haastattelutilanteet sujuivat pääosin rauhallisesti, mutta kaikissa haastatteluissa oli pieniä häiriötekijöitä, kun nuorisotaloilla oli samaan aikaan lapsia, jotka sattuiivat välistä käymään samassa tilassa. Sillä ei kuitenkaan ollut mielestäni vaikutusta haastattelujen lopputulokseen. Sain talletettua jokaisen haastattelun kokonaisuudessaan nauhalle ja tuotoksen äänenlaatu oli hyvä.

Pyysin nuorisoasiainkeskuksen ja opetustoimen välisten yhteistyömuotojen ohjausryhmien muistioita kolmelta yhteistyössä mukana olleelta työntekijältä. Sain kerättyä muistioita tarkastelun kohteena olevista kolmesta yhteistyömuodosta yhteensä 14 kappaletta (liite 4). Näitä muistioita sain käyttööni lasten ja nuorten osallisuustoiminnasta kahdeksan ja Joustavasta perusopetuksesta sekä Porukalla -hankkeesta molemmista kolme kappaletta. Ohjausryhmissä on ollut edustajia sekä nuorisoasiainkeskuksesta että opetustoimesta ja Porukalla -hankkeen ohjausryhmässä lisäksi Oulun poliisista.

5.3 Aineiston käsittely ja analysointi

Aloin käsitellä opinnäytetyön tutkimusaineistoa helmikuussa 2010, jolloin litteroin tekemäni teemahaastattelut. Sanasanainen puhtaaksikirjoitus eli litterointi voidaan tehdä koko haastattelusta tai valikoiden vain teema-alueista tai haastateltavan puheesta (Hirsjärvi & Hurme 2000, 138). Päätin litteroida aineiston sanatarkkaan kaikista haastatteluista, koska aineistoa oli vain neljän haastattelun verran ja yksityiskohtaisesta aineistosta oli mahdollista erottaa suoria lainauksia haastateltujen puheesta elävöittämään kokemusten kuvailua. Luin litteroidun aineiston useaan kertaan, jonka jälkeen luokittelin

sitä sijoittaen kunkin haastatellun näkemyksiä teema-alueiden mukaisiin luokkiin palvelutuotannosta, käytännön järjestelyistä, yhteisestä osaamisesta ja asiantuntijuudesta sekä jaetusta ammatti-identiteetistä. Teemahaastattelurunko onkin oivallinen apuväline aineiston koodaukseen, sillä sen rakentamisessa on käytetty aiemmista tutkimuksista kerättyjä teoreettisia näkemyksiä sekä omia kokemuksia (Eskola & Suoranta 1998, 153). Erottelin luokittelussa haastatellut toisistaan erivärisillä teksteillä ja tallensin teema-alueittain muokatut tiedot uuteen tiedostoon. Aineiston luokittelu on Hirsjärven ja Hurmeen (2000, 147) mukaan olennainen osa analyysia, sillä se luo pohjan aineiston myöhemmälle tulkinnalle ja tiivistämiselle. Luokittelussa jäsennetään tutkittavaa ilmiötä vertailemalla aineiston eri osia toisiinsa. Luokittelussa on myös kyse päättelystä, sillä käytännöllistä päättelyä tarvitaan niin arkipäivän toimissa kuin aineiston tarkastelussa (Dey 1993, 40). Löysin luokittelun avulla toistuvuuksia ja poikkeuksia haastateltujen kokemuksista. Aineiston yhdistelyllä tarkoitetaan sitä, että luokkien esiintymisen välille yritetään löytää joitakin säännönmukaisuuksia tai samankaltaisuuksia. Säännönmukaisuuksilla voidaan tarkoittaa vaihtelua ja muista poikkeavia tapauksia. (Hirsjärvi & Hurme 2000, 149.) Tutkimustuloksissa on nähtävissä eri teema-alueisiin sisältyvissä luokissa nämä haastateltujen kokemuksissa ilmenevät säännönmukaisuudet ja samankaltaisuudet. Haastateltujen kokemukset olen pyrkinyt kuvaamaan siten, ettei kenenkään henkilöllisyys, suorista lainauksistakaan, paljastuisi lukijalle.

Tein yhteistyömuotojen ohjausryhmien muistioista teema-alueiden luokkien mukaisen mahdollisimman tarkan jaottelun. Luokittelin ja yhdistelin tätäkin aineistoa sisältöteemojen mukaisesti, jonka jälkeen päätin kirjoittaa saamani tulokset. Tulkitsin molempien aineistojen tuloksia yhdessä ja kirjoitin tehdyn tulkinnan pohjalta johtopäätökset. Tulkinnassa pyrin löytämään tuloksista samankaltaisuuksia ja eroja sijoittamalla molemmista aineistoista saamani tulokset taulukkoon ja vertailemalla niitä keskenään. Tulkinat ohjaavatkin näkemään asioita kokonaisvaltaisemmin ja rikastuttamaan tutkimuskohdeesta saatavaa kuvaa (Hirsjärvi & Hurme 2000, 152). Tekemieni johtopäätösten perusteella laadin kehittämisehdotukset nuorisoasiainkeskuksen ja opetustoimen yhteistyölle. Jätin valmiin opinnäytetyöni Oulun kaupungin nuorisoasiainkeskuksen ja opetustoimen välisessä kehittämistyössä hyödynnettäväksi ja myös muiden asiasta kiinnostuneiden käytettäväksi. Opinnäytetyöprosessi koostui lopulta useista, osin samanaikaisesti toteut-

tavista, vaiheista ja niille asetetuista tavoitteista (taulukko 2). Ajallisesti opinnäytetyöni venyi usean vuoden mittaiseksi kehittämistehtäväksi (liite 1).

TAULUKKO 2 Opinnäytetyön vaiheet ja tavoitteet

	Vaihe:	Tavoite:
1.	Aiheen muotoutuminen työyhteisön tarpeiden pohjalta	Tutkimustyön hyödyllisyyden varmistaminen
2.	Opinnäytetyösuunnitelman esitleminen työyhteisössä	Tietoisuuden lisääminen tutkimustyöstä työyhteisössä
3.	Aiheeseen liittyviin aiempiin tutkimuksiin ja aineistoihin tutustuminen	Oman ymmärryksen lisääminen
4.	Kehittämistyössä mukana olleiden haastattelemine	Haastatteluaineiston kerääminen yhteistyöstä
5.	Kehittämistyössä laadittujen aineistojen kerääminen	Dokumenttiaineiston kerääminen yhteistyöstä
6.	Aineiston analysointi	Tutkimustulosten ja johtopäätösten muodostaminen
7.	Kehittämisehdotusten laatiminen	Yhteistyön edistäminen
8.	Opinnäytetyön raportointi	Kehittämisehdotusten levittäminen

6 HAASTATTELUVAINEISTON TUTKIMUSTULOKSET

6.1 Yhteistyö palvelutuotannon näkökulmasta

Tässä kokonaisuudessa keskityin tarkastelemaan haastateltavien tietämystä ja kokemuksia oululaisesta tilaaja-tuottaja -mallista eli ydinkunta-palvelukuntamallista sekä sen näkymistä yhteistyömuodoissa. Haastatelluista kaksi kertoi tuntevansa mallin hyvin ja toinen heistä oli perehtynyt mallin käyttöönottoon myös muiden Oulun kaupungin hallintokuntien osalta. Toinen oli perehtynyt malliin lähinnä teoreettisella tasolla ja seurannut aktiivisesti hallintorakennemuutosta. Kahden haastatellun tietämys mallista oli puolestaan selvästi vähäisempi.

Tutkimustulosten mukaan **tilaaja-tuottaja -malliin siirtyminen** näkyi työssä hyvin vaihtelevasti. Yhden haastatellun mukaan malli ei näy käytännön työssä juuri mitenkään. Toisessa haastattelussa tuli selvästi esille kokemus hallinnon tasojen lisääntymisestä, asioiden hoitamisesta hieman eri kautta kuin aiemmin ja vastuuhenkilöiden vaihtumisesta. Organisaatiorakenteeseen tulneiden lähiesimiesten hän koki vievän resursseja kentältä, mutta esitti toisaalta, että tämän esimiesmallin kehittämiseen on saatu työntekijätasolla vaikuttaa paljon. Yhdessä haastattelussa tuli esille, että malliin perehtyminen ja sen vaikutus käytäntöön riippuu hyvin paljon työntekijästä itsestään. Hänen oma kokemuksensa oli, että hallintoa ei ole nuorisoasiainkeskuksessa lisätty kuitenkaan niin paljon kuin joissain toisissa hallintokunnissa. Yhdessä haastattelussa nousi myös esille, että tilaaja-tuottaja -mallin toimivuuteen ja jatkuvuuteen suhtaudutaan osittain hieman epäilevästi:

”Mutta että kyllähän kautta kaupungin linjan tää koko ydinkunta-palvelukuntamalli... niin kyllähän se lähinnä herättää hilpeyttä ja että ootellaan että milloin se poisto tulee... nostaa kädet ylös ja antaa periksi.”

Kysyttäessä, **miten tilaaja-tuottaja -malli on vaikuttanut yhteistyöhön**, nousi keskeisesti esille, että sen vaikutus opetustoimen kanssa tehtävään yhteistyöhön on ollut hyvin vähäistä. Sitä ei ole tarvinnut välttämättä edes ajatella tai sitten yhteistyölle on ollut selkeä siunaus ja tilaus jo ennen tällaiseen malliin siirtymistä. Mallin koettiin myös jollain tasolla lisänneen oikeiden asioiden esille nostamista ja kentän näkemysten kuunte-

lemista. Toisaalta malliin siirtyminen on velvoittanut kiinnittämään aiempaa enemmän huomiota aiheutuviin kustannuksiin ja kunkin panokseen jo toimintojen suunnitteluvaiheessa. Yksi haastatelluista koki, että tilaaja-tuottaja -malli on osaltaan vaikeuttanut yhteistyötä kolmannen sektorin kanssa ja toinen koki hyvien yhteistyökumppaneiden kyllästymisen ja toisiin työtehtäviin siirtymisen vaikuttaneen merkittävästi yhteistyön tekemiseen.

Tilaaja-tuottaja -malliin liitettiin myös joitakin uhkia. Sen pelätään vähentävän käytännön työn arvostamista ja painottumista hallinnollisten tehtävien hoitoon. Mahdolliset henkilöstövaihdokset voivat erään haastatellun mukaan johtaa siihen, että työtehtäviä joutuu nykyistä enemmän perustelemaan. Jos eri hallintokuntien tilaajaorganisaatiot yhdistyisivät, olisi pelkona määrärahojen karsiminen pieniltä toimijoilta ja isompien jalkoihin jääminen sekä sitä myötä päätösvalan menettäminen. Lisäksi mallin liiallinen korostaminen voisi yhden henkilön mukaan johtaa kaupungin sisäisten laskutusten lisääntymiseen. Pelkona oli myös yhä useampien yhteistyökumppaneiden siirtyminen toisiin tehtäviin.

Tilaaja-tuottaja -mallin heikkouksiksi nähtiin tilaajapuolen tietämättömyys kentän toiminnasta ja mallin muuttuminen koko ajan raskaammaksi. Työntekijöillä on myös vaarana ajautua vastaamaan pelkästään perustehtävästä, jos muihin työtehtäviin ei tehokkuusvaatimuksista johtuen ole enää mahdollista osallistua. Tämän koettiin olevan etenkin yhteistyökumppaneiden haasteena.

Hyviäkin puolia tilaaja-tuottaja -mallista voitiin löytää. Työntekijät ovat voineet osallistua toimintojen ideoimiseen ja kehittämiseen, jolloin mallin ei koettu ohjailevan toimintaa liikaa. Mallin myötä on ollut myös mahdollista osallistua työnkiertoon, mikä on lisännyt koulutuksen ja osaamisen laajempaa hyödyntämistä. Palvelujen tuottamisen tässä muodossa koettiin myös osaltaan kannustavana ja yhteistyötä edistävänä asiana:

”Voihan sen tietysti sillälailla aatella, että nyt on pakko niinkö tuottaa palveluja, joka vähän niinkö on semmosta työntämistäkin mutta siis, jos positiivisesti ajatellaan, niin on vähän semmosta kannustamistakin sitten, että tehään ja voi vaikka vahingossa syntyäkin hyviä yhteistyöjuttuja ja muuta, että on varmasti siinä sekin positiivinen puoli.”

6.2 Yhteistyö käytännön järjestelyiden näkökulmasta

Käytännön järjestelyiden osalta pyysin haastateltavia kuvailemaan ensin **asiakkaiden parissa tehtävää työtä yhteistyömuodoissa**. Kaikki kokivat sen hyvin luontevaksi, monipuoliseksi sekä tuovan uutta sisältöä lasten ja nuorten parissa tehtävään työhön. Yhden työntekijän mukaan lasten ja nuorten tukeminen ja onnistumisen kokemusten tarjoaminen voidaan nähdä hyvin keskeisinä sekä opettajien että nuorisotyöntekijöiden työhön kuuluvina asioina ja niitä edistävästä yhteistyöstä voivat lisäksi hyötyä molemmat toimijat:

”Mää luulen, että jos aatellaan mejän asiakkaita, niin ne on ne samat lapset, jotka on koulussaki... niin kaikki se mikä on niinkö lapsille ja nuorille etteenpäin, mikä helpottaa niitten niinkö sopeutumista yhteiskuntaan tai sillai niinkö että kaikkia tämmösiä uusia asioita opiskella, niin kyllähän se on sitten mejänki ammatin kannalta hyvä asia, jos ne lapset ja nuoret oppii siitä ku me tehään sitä yhteistyössä opettajien kanssa, niin kummatki hoitaa niinkö sen oman ossuen siitä prosessista. Se että me nuoriso-ohjaajat vejetään sitte niitä ryhmiä, niin sehän on vaan niinkö järkevää, koska opettajilla vois... tai vois in kuvitella, että niillä on vaikeampi muuten järjestellä tunteja ja muita.”

Nuorisotalolla käyvä lapsi ja nuori nähdään yhden työntekijän mukaan edelleen nuorisotyössä niin sanottuna perusasiakkaana, mutta asiakkuutta pitäisi pystyä laajentamaan yhä enemmän kaikkiin alueen lapsiin ja nuoriin sekä heidän vanhempiansa. Hän näki vaarana edelleen sen, että tiettyjä asiakkaita suositaan liikaa ja toiset jäävät siitä syystä palveluiden ulkopuolelle. Tästä syystä tulisi lisätä myös erityislasten mahdollisuuksia osallistua toimintaan. Alueiden erilaisuus on kuitenkin jatkossakin tärkeää ottaa huomioon. Asiakkaiden kohtaamisessa korostettiin ammattitaitoa, persoonallista otetta ja luotettavana aikuisena olemista. Yhteistyön lisääntyminen on yhden työntekijän mukaan mahdollistanut myös aiempaa kokonaisvaltaisemman kohtaamisen nuoren kanssa:

”Se on tuonu tosi paljon lissää jos miettii niinkö tätä ihan talotoimintaa niin sisältöä ihan erilailla, kun on tuolla koulullaki ja pystyy sitte ehkä koululla joittenki kanssa jutteleen tai se kontakti on niinkö tihämpi siellä, jos täällä esimerkiksi jotaki on, niin siellä voi sitte vielä jutella tai kysyä kuulumisia. Tai jotenki siis se semmonen kontakti säilyy niinkö parempana.”

Asiakkaiden parissa tehtävä työ on muuttunut eri ammattilaisten kanssa tehtävän yhteistyön lisääntymisen myötä erityisesti siltä osin, että toiminnan suunnittelu on aloitettava huomattavasti aikaisemmin ja tehtävien sekä roolien jakoon on kiinnitettävä eri-

tyistä huomiota. Työssä tapahtuneita muutoksia ei koeta kuormittavina, vaan työtä helpottavina asioina. Etenkin jos jostain työtehtävistä on mahdollista myös jättäytyä pois. Tämä korostui kahden haastattelun puheissa.

Muutosten myötä on ollut myös mahdollista nähdä lasten ja nuorten ongelmat laajemmin ja saada enemmän tietoa siitä, mistä ongelmiin on mahdollista pyytää apua erilaisissa tilanteissa. Tapahtuneet muutokset ovat johtaneet siihen, että esimerkiksi opettajista on tullut työkavereita samalla tavoin kuin oman hallintokunnan työntekijöistä. Nuorisotyöntekijöiden tietämyksen ja ymmärryksen muita lasten ja nuorten parissa toimivia ammattilaisia kohtaan koettiin myös lisääntyneen. Haastateltavat korostivat toisten ammattilaisten tuntemista, mikä on tehnyt yhteistyöstä helpompaa ja luontevampaa. Yhteistyön nähtiin olevan äärimmäisen tärkeää, jotta voi synnyttää uusia ”juttuja” omaan työhön, muuttaa omaa työnkuvaa ja saada uusia haasteita. Pelkkä nuorisotalolla tehtävä työ voikin yhden työntekijän mukaan käydä nykyään hyvin yksipuoliseksi.

Yksi työntekijä koki työssä tapahtuneiden muutosten lähteneen liikkeelle ennen kaikkea johtamiskulttuurin muutoksesta. Sen myötä yhteistyökuviot ensin lisääntyivät huimasti, mutta sittemmin on tapahtunut tasaantumista ja selkiytymistä:

”Sitten ku nämä ovet aukes ja yhteistyökuviot alko, niin niitähän tehtiin tosi aktiivisesti ja lähti niinkö räjähdysmäisesti kasvuun. Osa ihmisistä tajusi, että nyt saa tehdä. Nythän se on sitten käynyt silleen, että se supernova on lähtenyt pikku hiljaa taas siinä sitten supistuun ja niinkö täsmentyy ja on löytynyt tämmösiä kohtauspintoja, että missä sitä yhteistyötä tehdään ja mikä on heijän ja mikä on meijän työ ja tajuttu se, että mikä siinä on keskiössä eli se nuori ja nythän tää menee ihan jees.”

Positiiviset viestit saavutetuista tuloksista ovat myös osaltaan edistäneet uusia tapoja tehdä työtä. Hallintokunnan sisällä tapahtuneet työntekijävaihdot ovat yhden työntekijän mukaan myös edesauttaneet toiminnan uudistumista ja muuttumista, joskin uuden työntekijän perehdyttäminen esimerkiksi yhteistyökuvioihin on hänen mukaansa monesti kova urakka.

Työntekijöiden muutoshalukkuudella nähtiin myös olevan merkitystä asiassa. Kaikki eivät ole lähteneet yhtä innokkaasti tekemään työtä yhdessä, vaan mieluummin pitäytyvät vanhoissa tavoissa tehdä työtä. Tämä näkyy haastateltujen mukaan sekä nuorisotyöntekijöissä että opettajissa ja asettaa valitettavasti asuinalueet palvelujen suhteen

eriarvoiseen asemaan. Yhden työntekijän mukaan nuorisosiainkeskuksessa toteutettava nuorisokeskusmalli voi osaltaan mahdollistaa alueellisen yhteistyön uudelleen tarkastelun. Hän näki myös, että muuttuneella taloudellisella tilanteella voi olla jälleen painoarvoa tässä asiassa:

”Kiitos lamavuosien. Säästöjen etteen on pakko tehdä muutenki kuin yksinään sitte.”

Haastaviksi tekijöiksi luokiteltiin myös toisinaan korostuva itsensä tyrkyttämisen tarve, jotta yhteistyö voisi käynnistyä. Tämä voi olla yhden työntekijän mukaan todella raskasta, jos sitä joutuu jatkamaan vuodesta toiseen. Yksi haastatelluista koki yhteistyön olevan edelleen huomattavasti vähäisempää alakoulujen kuin yläkoulujen kanssa. Koulujen ja opettajien välillä voi olla huomattavia eroja sen suhteen, miten he suhtautuvat nuorisotyöhön. Toisen työntekijän kokemuksen mukaan toisten ammattikuntien työ-
kulttuurin ymmärtäminen on ollut meillekin haastavaa ja se vaatii edelleen paljon työtä:

”Ja se on niinkö semmonen tosi iso haaste vieläkin mejän hallintokunnassa, että vaikka monessa paikassa niinkö tehääänki sitä, niin ei sitä niinkö tajuta sitä opettajan tai koulun tulokulmaa.”

Varsinaisiksi **esteiksi opetustoimen kanssa tehtävässä yhteistyössä** yksi työntekijä nimesikin kahden ammattikunnan toisiinsa totuttelun, joka vaatii oman aikansa. Erityisesti työntekijöiden roolit, koulun rakenteet, koulun paine toteuttaa opetussuunnitelmaa ja nuorisotyöntekijälle asetetut odotukset ovat hänen mukaansa nousseet esille. Toisen työntekijän mielestä yhteiset suunnittelupalaverit vievät paljon aikaa, mikä on suoraan pois lasten ja nuorten parissa tehtävältä työltä. Hänen mukaansa opettajilla voi olla myös vaikeuksia kohdata nuorisotyöntekijää kouluympäristössä. Yhdessä haastattelussa keskeisin esille noussut este oli ihmisten omat asenteet, mikä näkyy haluttomuutena muuttaa omaa suhtautumista yhteistyöhön. Edistystäkin on silti tapahtunut, kuten tämä kärjistetty lausahdus osoittaa:

”No onhan tää muuttunu ihan älyttömästi. Eihän meitä noteerattu millään tavalla alan ammattilaisina missään vielä kymmenen vuotta sitten.”

Uutta toimintaa kehitetään käytäntöön usein hankkeen avulla ja se ei aina tapahdu täysin ongelmitta. Haastatteluissa esiin nousseet keskeisimmät ongelmat liittyivät resur-

sointiin, toiminnan levittämiseen ja vetovastuuseen. Yhden työntekijän mielestä resurssi irrotetaan usein olemassa olevasta palveluverkosta ja työpanos on jostain aina pois. Näin ollen hanke voi hyödyttää huomattavasti pienempää asiakasjoukkoa kuin keiltä puuttuva resurssi on otettu pois. Rahaa käytetään hänen mukaansa yleensä vain toiminnan järjestämiseen eikä riittävästi palkkaukseen. Kolme haastateltua nostivat toiminnan levittämisen keskeisesti esille. Heidän mukaansa siihen ei käytetä riittävästi aikaa tai anneta tarpeeksi tukea. Työ on myös huomattavasti helpompaa sellaisille työntekijöille, jotka ovat olleet toiminnoissa mukana jo hankkeen aikana. Vetovastuu useissa hankkeissa on ollut yksipuolisesti nuorisosiainkeskuksella ja niinpä tähän seikkaan liittyen yksi työntekijä esittikin kehittämis ehdotuksen, että tulevilla yhteistyöhankkeissa vastuhenkilö(t) nimettäisiin myös esimerkiksi opetustoimen puolelta. Myös tulosten levittäminen hankkeen loppumisen jälkeen koettiin tärkeäksi:

”pittää aatella silleen, ettei ne kehitä pelkästään niinkö meidän hallintokuntaa tai opetustoimen ja meidän yhteistyötä tai... kuitenkin opetusministeriö ja lääninhallitus ja muut kun rahottaa meidän toimintaa niin sekin on, että sitten niistä meidän hankkeista ja kehittämishankkeista ja muusta, niin kyllähän niistä nyt ääntä täytyy pitää ja kertoo ihan oikeesti, että mitä on tehty ja mikä on mennyt hyvin ja mikä huonosti ja antaa sitten muillekin niitä työkaluja.”

Toiminnan kehittämisessä hankemuotoisena kaksi työntekijää näki positiivisena puolelta, että hankkeeseen tulevat henkilöt voivat keskittyä siihen tehtävään ja saada homman toimimaan. Myös ulkopuolinen rahoitus voi mahdollistaa paremmin uuden toiminnan kehittämisen. Yksi haastateltu näki hankkeiden aikana järjestetyt koulutukset myös merkittävänä asioina.

6.3 Yhteistyö yhteisen osaamisen ja asiantuntijuuden näkökulmasta

Nuorisotyöntekijöillä koettiin olevan runsaasti **tietoa lasten ja nuorten vapaa-ajasta ja elämäntavoista**, usein pitkän tuntemuksenkin kautta, jota voi hyödyntää yhteistyössä. Eräs haastatelluista esitti myös, että nuorisotyöntekijää on helpompi lähestyä kuin opettajaa, koska lapset ja nuoret toimivat hänen kanssaan eri roolissa kuin opettajan kanssa. Yksi tärkeistä tehtävistä oli erään haastatellun mielestä myös tiedon välittäminen esimerkiksi oppilashuoltoryhmissä lasten ja nuorten kokemista positiivisista onnistumisista.

Lasten ja nuorten kanssa toimittaessa kontaktin ottamisen ja ryhmän lukemisen taidot koettiin hyvin merkittäviksi. Samoin lasten ja nuorten tahdissa ja jossain määrin myös heidän ehdoillaan elämisen taito nähtiin keskeisenä. Myös työntekijöiden persoonallisten piirteiden merkitystä korostettiin. Ammatillisiin ja vanhempien kanssa käytäviin kasvatuksellisiin keskusteluihin nuorisotyöntekijöiden nähtiin tuovan laaja-alaisuutta, tietoa vapaa-ajasta tai siitä, mistä voi tarvittaessa hankkia lisää tietoa tai tukea mieltä askarruttavissa asioissa. Yksi haastatelluista korosti erityisesti tätä tiedon jakamisen merkitystä:

”Sitte on koulun kans, lähikoulun kans on tiivistä yhteistyötä... elikkä tavataan... meillä on välituntijuttuja, opettajien kans voijaan jutella ja opettajat oppii tunteen meitä. Sitten sosiaalityöntekijöitten kans meillä on kuukausittain palaverit, että missä ollaan käyty meidän asiakaskuntaa lävitte ja sitten he on tuoneet sitte sieltä, että käykö tämä ja mitä se tekkee ja... niinkö viranomaisten kans jaettu sitä tietoa sitten ja sitten on toki viimeinen mitä on... on tähän oppilashuoltoryhmään tuotu sitä, että... on puhuttu opettajien kans... miten sillä mennee siellä ja tulkaapa käymään siellä ja... tai kirjottakaa meille joku teksti, että mitä se tekkee täällä, niin tullee tavallaan sitä hyvää tietoa myös sinne päähän sitte ettäkö eihän ne lapsetkaan välttämättä sitä ossaa sanoa, että heillä mennee hyvin täällä nuokkarin puolella, koska ei ne koe sitä semmoseksi, että mikä vois niinkö vaikuttaa.”

Kysyttäessä **nuorisotyöntekijöiden työssään käyttämistä rooleista** nousivat keskeisimmiksi toisaalta nuorisotyöntekijän tehtävään vahvasti liitetyt roolit ja toisaalta tilanteiden mukaan toimiminen. Nuorisotyöntekijään liitetään yhden haastatellun mukaan sellaisia rooleja kuin valmentaja, puolestapuhuja ja viestin viejä. Yhä lisääntyvässä määrin nuorisotyöntekijä tunnustetaan myös yhteistyössä merkittäväksi toimintojen kehittäjäksi. Yksi haastatelluista oli sitä mieltä, että rooli ei riipu paikasta ja toinen taas näki esimerkiksi sillä olevan merkitystä toimiiko koululla vai nuorisotalolla. Roolien koettiin vaihtelevan myös kohdattavien lasten ja nuorten iän sekä työtehtävän luonteen mukaan. Esimerkiksi koululla tapahtuvissa kohtaamisissa yksittäisten nuorten jututtamisen koettiin olevan virallisempaa kuin nuorisotalolla.

Nuorisotyöntekijän ja opettajan osaamisen yhdistämiselle koettiin olevan jokaisen haastateltavan mielestä selvästi tarvetta. Yksi haastateltavista korosti koulusta vapaa-ajalle ulottuvan lasten ja nuorten tukiverkon merkitystä ja toinen puolestaan kokonaispaketin tarjoamista, jossa molempien toimijoiden osaaminen on mahdollista yhdistää. Yksi kuvasi tätä osaamisen yhdistämistä siten, että opettaja voi tuoda yhteistyöhön teo-

reettisen tiedon ja nuorisotyöntekijä joukkojen hallinnan oppilaiden oppimisen tueksi. Näillä toimilla voidaan oppimisen tukemisen lisäksi vahvistaa kontaktia nuoreen, tuoda esille erilaisia näkökulmia lasten ja nuorten elämästä, oppia uusia käytäntöjä puolin ja toisin sekä jatkaa lasten ja nuorten arkipäivää yhdessä esimerkiksi tietyn teeman mukaisesti.

Nuorisoasiainkeskuksen ja opetustoimen välisestä **yhteistyöstä oli voitu oppia** hyvin monenlaisia asioita. Yksi haastatelluista korosti oppimisen olevan jokapäiväistä. Hän oli oppinut eniten juuri toisten ammattilaisten tekemästä työstä ja koko koulujärjestelmän toiminnasta. Toisen haastatellun mielestä toisten koulussa toimivien ammattilaisten kanssa käydyt keskustelut yksittäisten lasten ja nuorten tilanteista ovat antaneet hänelle kaikista eniten. Kolmas haastateltu kertoi oppineensa toimimaan yhtä sujuvasti niin toisten ammattilaisten kuin nuorisotyöntekijöiden kanssa. Hän koki nykyään jo koulussa toimivat työntekijät samalla tavoin kollegoikseen kuin nuorisotalolla toimivat ohjaajat. Niinpä yhteistyössä tehtäville ratkaisuille ei hänen mielestään tarvitse saada enää välttämättä edes samalla tavoin tukea omasta hallintokunnasta kuin aikaisemmin, vaan riittää että niistä ollaan esimerkiksi opettajan kanssa yhtä mieltä. Yhteistyöstä opittuja asioita on myös, että osataan vaatia jokaisen mukana olevan panostusta yhteistyöhön eikä lähdetä suin päin mukaan kaikkeen mahdolliseen.

Kaikki kokivat **nuorisotyön arvostuksen** lisääntyneen, mikä näkyi siten, että meitä pyydetään entistä helpommin mukaan yhteistyöhön. Nuorisotyöntekijät alkavatkin olla nykyään samanarvoisia toimijoita muiden lasten ja nuorten parissa toimivien ammattilaisten kanssa.

”Että sen oon huomannu, että nuorisotyön asema on ihan selkeesti noussu, että meitä arvostetaan jo niin päivähoitopuolella ku kirjastopuolella ja sosiaalipuolella. Me ollaan ihan oikeasti ammattilaisia lasten ja nuorten arjessa.”

6.4 Yhteistyö jaetun ammatti-identiteetin näkökulmasta

Nuorisotyöntekijän ja opettajan ammatti-identiteetti muodostuu haastateltavien mukaan hyvin erilaisista työtehtävistä. Osa tehtävistä nähtiin heidän mukaansa selkeästi nuoriso-

työntekijän ja osa opettajan tehtäviksi. **Nuorisotyöntekijän työksi** kaikki kuvailivat vapaa-ajan ohjauksen, johon sisältyy turvallisuudesta huolehtimista, yhteiskunnassa tarvittavien asioiden ja taitojen oppimista, erilaisten lasten ja nuorten kohtaamista ja heidän kanssaan keskustelemista sekä sellaisen tekemisen mahdollistamista, joka edistää itsetunnon positiivista vahvistumista ja tarjoaa onnistumisen kokemuksia. Työ nähtiin tukemiseksi, kannustamiseksi ja hieman myös huolehtimiseksi. Nuorisotyöntekijöiden tulee olla luotettavia, mutta ei liian virallisia aikuisia, jotka mahdollistavat pettymysten kokemisen turvallisesti ja jättävät asioita itämään päähän odottamaan päivää jolloin ne on mahdollista oivaltaa. Heidän tulisi myös olla oikeassa paikassa oikeaan aikaan eli toisin sanoen tiukasti määritellyistä ajoista ja paikoista riippumattomia. Tämä mahdollistaa haastateltujen mukaan puolestaan sen, että heidän on mahdollista mennä myös koululle vetämään jotain tapahtumaa tai vaikkapa tietoisuutta. Nuorisotyöntekijöiden koettiin olevan melkoisia moniosaajia, jotka voivat tukea ja ohjata lapsia ja nuoria myös koulussa, mutta eivät kuitenkaan opeta sitä, mitä opetussuunnitelmassa lukee.

Opettajan keskeisimmäksi ja tärkeimmäksi **työksi** nähtiin opettaminen, joka toteutuu opetussuunnitelman mahdollisimman tarkan noudattamisen kautta. Heidät nähtiin myös yhä enemmän kasvattajina, joihin heillä ei kuitenkaan esimerkiksi luokanvalvojan tehtävää hoitaessaan ole riittävästi resursseja. Tätä näkemystä tukee myös Lahelman (2004) tutkimus, jonka mukaan koulun säädellyssä aikajärjestyksessä ei ole tarpeeksi mahdollisuuksia käydä keskusteluja kasvatuksen sisällöistä (Kiilakoski 2009, 38). Opettajien osaamisessa korostuu ammattitaito opetettavaa oppiainetta kohtaan, mutta persoonalliset erot tehtävien hoitamisessa ovat usein suuria. Jotkut opettajat ovat haastateltavien mukaan kiinnostuneita myös yhteistyökuvioista liiallisen oppimistavoitteisuuden ja ainepainotteisuuden sijaan.

Nuorisotyöntekijän ja opettajan välinen yhteistyö koettiin merkittäväksi osittain juuri edellä mainituista syistä ja yhteisen työn alue koettiin helpoksi havaita. Lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistäminen ja motivointi elämässä tarvittavien tietojen ja taitojen omaksumiseen tulee nähdä yhteisenä tehtävänä. Niinpä yksittäisten lasten ja nuorten tilanteista keskustelulle on usein selvää tarvetta. Yhdessä haastattelussa korostettiin erilaisten oppimisympäristöjen hyödyntämisen merkitystä, sillä yhteiskunnassa tarvittavia valmiuksia voidaan oppia koulun ulkopuolellakin ja usein siellä vietetään enemmän aikaa kuin koulussa. Oppilaiden keskinäisen tuntemisen ja toimeen tulemisen edistämisen

voidaan nähdä edistävän myös oppitunneilla työskentelyä. Yhteistä työn aluetta tulisi kuitenkin yhden haastatellun mukaan kehittää edelleen paljon, jotta jossain vaiheessa olisi mahdollista siirtyä yhteisistä teemoista työparityöskentelyn tasolle.

Työntekijöiden ammatti-identiteetin taustalla olevalla **koulutuksella** näkivät kaikki haastatellut olevan merkitystä, mutta toisten mielestä se on tukenut hyvin osaamista ja toisten mielestä sitä korostetaan liikaa. Toisaalta se on tuonut selkeyttä ja antanut valmiuksia yhteistyössä hoidettaviin tehtäviin ja toisaalta taas vähentänyt käytännön osaamiselle annettavaa arvoa. Erityisesti AMK -tutkinto jakoi tältä osin mielipiteitä. Yksi haastatelluista oli sitä mieltä, että elämäkokemusta tulisi arvostaa nykyistä enemmän ja toinenkin korosti persoonallisuuden merkitystä. Heidän mukaansa koulutus on hyvä perusta, joka auttaa eri työmuodoissa, mutta käytännön osaaminen on mahdollista saavuttaa vain tekemisen kautta, ei koulunpenkillä istumalla. Lisäksi vaarana on, että koulutuksessa hankittu tieto on vanhentunutta:

”Et se on varmaan se ongelma joka koulussa tai ainaki meidän alalla se on ongelma se työelämän päivitys vai millä nimellä sitä vois kutsua. Niin ehkä niitä opettajia pitäis käyttää rohkeesti työelämässä sitten, että ne tietäis mitä ne oikeesti opettaa siellä. Koska eihän ne opiskelijat voi tietää sitä, että opettaja vois puhua väärää. Varsinkaan nuoret opiskelijat.”

Kun tiedustelin haastateltavien näkemyksiä sen suhteen, milloin heidän mielestään on päästy **yhteistyöstä yhdessä tekemisen tasolle**, nousi kaikissa haastatteluissa esille, että Oulussa siihen on monen tekijän perusteella jo pitkälti päästy. Ensinnäkin yhteistyössä jompikumpi osapuoli antaa enemmän, mutta yhdessä tekemisessä tarvitaan molempia osapuolia. Toiminnan taustalla on tällöin usein yhdessä tehty toimintamalli, jossa työn sisältö on tarkkaan määritelty. Toimintamallia on kehitetty yhteisten lasten ja nuorten tarpeista käsin, jolloin nekin velvoittavat tekemään asioita yhdessä. Yhdessä tekemisessä työ koetaan luontevaksi, säännölliseksi, jatkuvaksi ja kaikille osapuolille itsestään selväksi työksi, jossa ei tarvitse erikseen kutsua koolle mitään toimijoita. Yhteistyö nähtiin uusien toimintamuotojen kokeiluna, jossa asioita katsotaan omasta hallintokunnasta käsin. Toteutetut hankkeet on koettu tällaisena vaiheena, jolloin on katsottu miten eri toimijat voisivat tehdä aiempaa paremmin työtään. Yhdessä tekemisessä molemmat toimijat kunnioittavat ja täydentävät toisiaan, jolloin lapsen, nuoren ja perheen saama hyöty on myös suurin.

7 DOKUMENTTIAINEISTON TUTKIMUSTULOKSET

7.1 Yhteistyö palvelutuotannon näkökulmasta

Palvelutuotantoon liittyvinä asioina nousi ohjausryhmien muistioista esille muun muassa hankkeiden asettamiseen, arviointiin, sopimukseen, rahoitukseen ja toiminnan organisointiin liittyviä kohtia (muistiot 1-7, 9 ja 13).

Porukalla -hankkeen osalta on esitelty ohjausryhmän kokouksessa ulkopuolisen rahoittajan päätös ja ohjausryhmän asetuspäätös. Joustavan perusopetuksen osalta on kiinnitetty huomiota ulkopuolisen rahoituksen loppumiseen ja toiminnan jatkumiseen sen jälkeen. Osallisuustoiminnassa ulkopuolista rahoitusta on käytetty toiminnan kehittämiseen yhteistyössä Jyväskylän ja Tampereen kaupunkien toimijoiden kanssa. Tätä rahoitusta on voitu käyttää matkakulujen lisäksi opettajien sijaisten palkkaamiseen koulutusten aikana. Porukalla hankkeen ohjausryhmän muistiossa on maininta nuorisosaaiakeskuksen ja opetustoimen välisestä sopimuksesta, jonka pohjalta on keskusteltu toimijoiden rahoitusosuuksissa olevista epäselvyyksistä. Toiminnan arviointiin on myös suunniteltu ulkopuolisen rahoituksen hakemista, mutta myöhemmin on todettu, ettei hakemuksia ole ehditty tekemään. Toimintaan on kuitenkin kaavailtu lääninhallituksen, opetushallituksen ja nuorisotutkimusverkoston sitomista. Arviointi on päätetty toteuttaa omana toimintana, jos ulkopuolista rahoitusta ja arvioijaa ei siihen saada.

Toiminnan laajentumiseen ja siihen liittyvään toimintojen turvaamiseen on myös useaan kertaan kiinnitetty huomiota. Joustavan perusopetuksen ohjausryhmässä tilanteeseen on päätetty valmistautua ennakolta:

Kastellin kouluun on suunniteltu JOPO -ryhmää, rahoitusta on haettu OPM:ltä. Mikäli rahoitus myönnetään, järjestetään yhteinen suunnittelutilaisuus käytännön toimijoiden kesken, jotta osataan jo etukäteen huomioida mm. resursointiin, opetussuunnitelman laatimiseen ja opetuksen järjestämiseen liittyviä haasteita.

Myös Porukalla -hankkeeseen kuuluneisiin Porukalla -iltoihin liittyen on päätetty järjestää suunnittelutuokio mukana olleiden koulujen rehtoreille ja opettajille.

Ohjausryhmissä on keskusteltu myös käytännön resursoinnista ja vastuukysymyksistä (muistiot 3-6, 9, 13). Joustavan perusopetuksen osalta esillä on ollut erityisopetuksen resurssi ja JOPO -opettajan rooli integraatituntien ja työssäoppimisjaksojen aikana, koska JOPO -toiminta on vienyt koululta toisen erityisopettajan resurssin. Toimintaan kohdentuvasta määrärahasta on myös keskusteltu ja siltä osin näkemykset ovat jakautuneet: toimijoiden mukaan etenkin ryhmän retkille ja matkoille tarvitaan kohdennettu määräraha koulun budjetista ja viranhaltijoiden mukaan toiminta tulisi toteuttaa olemassa olevilla resursseilla ilman erillistä määrärahaa. Toiminnassa onkin nähty keskeiseksi hyödyntää nuorisoasiainkeskuksen olemassa olevia aktiviteetteja.

Nuoriso-ohjaajan työpanokseksi on sovittu 14 tuntia viikossa ja on esitetty, että sitä olisi mahdollista käyttää joustavasti. Muutokset työajoissa ja leireistä aiheutuneet lisätunnit ovat kuitenkin kuormittaneet alueellista nuorisotyötä. Porukalla hankkeessa on puolestaan esitetty, että ulkopuolisen rahoituksen lisäksi esimerkiksi syksyllä toteuttaviin reissuihin tulisi löytyä varat koulujen omista budjeteista. Osallisuustoiminnassa käytännön resursoinnista on puhuttu lähinnä vain kaupunkikokouksen käsittelyn yhteydessä, jolloin on esitetty kaupunginhallituksen kokoukselle myöntämän määrärahan suuruus. Osallisuuden kehittämisessä on puhuttu myös vastuukysymyksistä nuorisoasiainkeskuksen ja opetustoimen välillä. Asiaan on päätetty kysyä kaupungin lakimiehen näkemystä. Toiminnan vetovastuu on ollut nuorisoasiainkeskuksella, koska osallisuusvalmentaja toimii nuorisoasiainkeskuksen työntekijänä. Hänen siirrostaan opetustoimeen on tehty aloite, johon on annettu lausunnot molemmista hallintokunnista. Asiaa ei ole ollut tarvetta enää myöhemmin käsitellä, koska siirtoa ei toteutettu.

7.2 Yhteistyö käytännön järjestelyiden näkökulmasta

Käytännön järjestelyiden osalta ohjausryhmien muistioissa korostuivat toiminnan toteutukseen ja siinä ilmenneisiin muutoksiin, lasten ja nuorten aktivoimiseen ja huomioimiseen sekä yhteistyön toimivuuteen liittyvät tekijät. Nämä asiat näkyivät jossain muodossa kaikissa ohjausryhmien muistioissa.

Porukalla -hankkeen osalta on käsitelty reissujen sujumista, Seiskalle ja Seiskalla -iltojen sisältöjä sekä niistä kerättyjä palautteita ja tilastoja. JOPO -toiminnan toteutuk-

sen osalta ryhmien kokoonpanoon ja toimintaan, henkilökohtaisten opintosuunnitelmien tavoitteisiin ja arviointiin sekä oppilaiden muihin opiskeluryhmiin integrointiin liittyvät asiat ovat olleet keskeisiä. Osallisuustoiminnassa ovat olleet eniten esillä ryhmien kokousjärjestelyihin, jäsenten valintakriteereihin, osallisuusleirien ja -retkien sisältöihin, kaupunkikokousjärjestelyihin ja -päätöksiin, yhdysopettajien tapaamiseen sekä nuorten edustajiston vaalien toteuttamiseen liittyvät asiat. Keskeisiksi asioiksi on nähty myös toiminnan näkyväksi tekeminen ja tiedottaminen:

Osallisuushanketta tulee esitellä edelleen myös kouluilla, leirillä olleet oppilaat voivat kertoa oppilaskunnan toiminnasta sekä muista jutuista, mihin oppilaat voivat koululaan osallistua. Koulujen välille tulisi järjestää yhteistyötä, jolloin oppilaat voisivat vierailla toisissa kouluissa ja huomata kuinka osallisuudella voi näkyä ja vaikuttaa. Oppilaille tulee järjestää sähköpostilista, jotta tieto kulkee. Osallisuushankkeesta tulee tietoa myös nuorisotoimen ja opetusviraston nettisivuille.

Alueryhmien kokousten pöytäkirjojen nettiin laittamisesta on myös keskusteltu eräässä ohjausryhmän kokouksessa.

Eri yhteistyömuodoissa mukana olevien lasten ja nuorten aktivoiminen ja huomioiminen on näkynyt Porukalla -hankkeen ohjausryhmien muistioissa siten, että Seiskalla -iltoihin lyhytelokuvia kuvanneiden oppilaiden huomioimiseksi ja palkitsemiseksi järjestettiin tilaisuus, jonne kutsuttiin myös ohjausryhmän jäsenet mukaan. Porukalla -iltoihin päätettiin ohjausryhmässä ottaa myös oppilaat mukaan, vaikka alun perin ajatuksena oli suunnata ilta ainoastaan oppilaiden vanhemmille. JOPO -toiminnan ohjausryhmässä on käsitelty tehostetun opinto-ohjauksen antamista toiminnassa mukana oleville oppilaille. Osallisuustoiminnassa aktivoiminen ja huomioiminen on näkynyt kohdennettujen koulutusten (sanomalehtikoulutus, kokoustekniikka), ruokailujen järjestämisen, bussilippujen hankkimisen, rahastipendien myöntämisen ja kurssisuorituksen saamisen muodossa. Oppilaiden jaksamisesta huolehtimista, joka mainittiin useaan kertaan muistioissa, voidaan pitää myös yhtenä huomioimisen muotona:

Osallisuusryhmissä toimiminen on saattanut kuormittaa joitakin nuoria liikaa ja tätä tulisi ennaltaehkäistä. Myös ryhmien sisäistä työnjakoa voisi parantaa.

Osallisuustoimintaan mukaan tulevien oppilaiden valitsemisen helpottamiseksi ja yhdenmukaistamiseksi on päätetty laatia ohjeistusta kouluille. Ohjausryhmässä on käsitel-

ty myös mahdollisuuksia toimintaan sitoutumattomien lasten ja nuorten erottamiseksi ryhmästä.

Nuorisoasiainkeskuksen ja opetustoimen yhteistyön toimivuutta on käsitelty Porukalla -hankkeen osalta yhteen hankkeessa mukana olevaan pilottikouluun liittyen. Siellä tehtävässä yhteistyössä on ollut ongelmallista oppilaiden ja vanhempien mukaan saaminen Seiskalla -iltoihin, koulun sisäisen tiedotuksen sujuminen ja ylipäättään hankkeeseen sitoutuminen. Ohjausryhmässä on jopa suunniteltu pilottikoulun vaihtamista toiseen kouluun. Yhteistyön toimivuuteen liittyy myös projektihenkilöstön vaihtuminen useaan kertaan Porukalla -hankkeen aikana. JOPO- toiminnassa yhteistyön toimivuuteen liittyviä ohjausryhmässä käsiteltyjä asioita ovat olleet opettajan suunnittelutyöajan ja työnkuvan auki kirjoittamisen puuttuminen. Osallisuustoiminnassa yhteistyön toimivuuteen liittyvinä asioina on käsitelty opettajien suhtautumista ryhmien jäsenten kokouksiin osallistumiseen ja ohjausryhmän jäsenten kokouksista poissaoloja. Molemmissa tapauksissa apukeinoksi on ehdotettu ilmoittamista: ensimmäisessä tapauksessa koulujen rehtoreille ja toisessa pakottavan esteen sattuessa muille ryhmän jäsenille.

7.3 Yhteistyö yhteisen osaamisen ja asiantuntijuuden näkökulmasta

Tarkasteltaessa yhteistyötä opettajien ja nuorisotyöntekijöiden yhteisen osaamisen ja asiantuntijuuden näkökulmasta nousivat muistioista esille osaamisen yhdistämistä, tiedon lisäämistä ja toiminnan esittelemistä koskevat muistiinpanot (muistiot 1-2, 5-14).

Yhteistä osaamista on pyritty lisäämään tarkastelemalla nuorisoasiainkeskuksen ja opetustoimen välistä rajapintaa eli sitä aluetta millä molempien toimijoiden osaamisen tulisi kohdata ja jossa tulisi saada yhdessä aikaan jotakin enemmän kuin erikseen toimimalla. Tässä tarkastelussa huomiota on kiinnitetty erityisesti Joustavan perusopetuksen osalta toimijoiden roolien ja tehtäväkuvien täsmentämiseen. Toiminnan kannalta on pidetty tärkeänä, että sillä on selvä jatkumo koulusta vapaa-ajalle. Molempien koulujen toimijoiden ja rehtoreiden yhteisen suunnittelutoiminnan käynnistymisen myötä sitä on voitu edistää. Osallisuustoiminnassa osaamisen yhdistäminen on näkynyt yhteisten koulutus-ten ja tapaamisten järjestämisenä, joissa molempien ammattikuntien edustajien on ollut

mahdollista jakaa kokemuksiaan. Koulutusten sisältöä on myös mietitty yhdessä kunkin kohderyhmän mukaan:

Koulutukset tulevat olemaan hieman erilaiset toimintatavoiltaan yhdysopettajille/ryhmien ohjaajille, kuin rehtoreille. Yhdysopettajat ja ohjaajat siirtyvät alun jälkeen toimimaan toiminta-alueittain. Rehtoreiden koulutus on vähän ”jäykempi” ja ilman työpajoja. Kaikki rehtorit pitää saada tietoiseksi myös yhdysopettajien tehtävästä osallisuudessa.

Osaamisen yhdistäminen on näkynyt osallisuustoiminnassa myös JOTOS -tapaamisiin valmistautumisessa. Ennen tapaamista on järjestävältä taholta tullut osallistujille kyselyjä, joihin on vastattu yhteisvoimin. Kaupunkikokouksen valmistelu ja toteuttaminen on vaatinut myös molempien toimijoiden osaamisen yhdistämistä, mikä näkyi erityisen selvästi ohjausryhmän muistioissa. Osaamisen yhdistäminen näkyi ohjausryhmien työskentelyssä erityisesti osallisuustoiminnan ja Joustavan perusopetuksen osalta, joiden kokoonpanoa on myös täydennetty toiminnan laajentuessa.

Tiedon lisäämistä on edistetty yhteistyön kehittämiseksi erityisesti koulutuksia järjestämällä. Porukalla -hankkeen aikana opetustoimen ja nuorisosiainkeskuksen toimijoille on järjestetty koulutustilaisuuksia, joiden tavoitteena on ollut välittää uutta tietoa muualla toteutetuista kehittämishankkeista ja esimerkiksi lasten psyykkisen pahoinvoinnin havaitsemisesta ja siihen puuttumisesta. Lisäksi Porukalla -hanketta on esitelty nuorisotyöntekijöille valtakunnallisessa risteilyseminaarissa. Osallisuustoiminnassa tiedon lisäämistä tukeneet koulutukset ovat olleet joko edellä mainittuja itse järjestettyjä, joihin on kutsuttu asiantuntijaluennoitsijoita, tai sitten JOTOS -hankkeen tapaamisten yhteydessä järjestettyjä koulutusosioita. Lisäksi osallisuustoiminnasta on valmistettu ja painettu esitteitä sekä laadittu JOTOS -hankkeeseen liittyen osallisuuden käsikirja.

7.4 Yhteistyö jaetun ammatti-identiteetin näkökulmasta

Jaetun ammatti-identiteetin osalta löytyi ohjausryhmien muistioista ainoastaan muutamia mainintoja opettajan ja nuorisotyöntekijän erilliseen työhön ja yhteiseen työhön liittyen (muistiot 4-5, 7 ja 11). Toimijoiden koulutustaustan käsittely ei näkynyt ohjausryhmien muistioissa.

JOPO -toiminnassa erillinen työ näkyi lähinnä koulun sisäisten työnjakojen käsittelyssä, joihin nuorisotyöntekijän toiminnalla ei näyttänyt olevan mitään yhteyttä. Oppilaiden yleisopetuksen ryhmiin integroiminen sekä aineenopettajan ja erityisopettajan keskinäinen toistensa tukeminen ja yhteistoiminta olivat tällaisia koulun sisäisesti ratkaistavia asioita. Sen sijaan opetussuunnitelman laatiminen monipuoliseksi ja käytännönläheiseksi sekä Joustavan perusopetuksen levittäminen vapaa-aikaan olivat asioita, joissa nuorisotyöntekijällä oli oma roolinsa.

Osallisuustoiminnassa on nimetty alueellisiin ryhmiin vastuuohjaajat nuorisoasiainkeskuksessa ja oppilaskuntatoimintaan ohjaavat opettajat jokaiselle koululle opetustoimessa. Ohjaavat opettajat ovat toimineet myös yhdysopettajina alueellisten vaikuttajaryhmien toiminnassa. Ohjaavien opettajien valinnalla on pyritty ohjausryhmissä käydyn keskustelun pohjalta saamaan mukaan opettajia, jotka sitoutuvat työhön ja ovat valmiita kouluttautumaan. Osallisuustoiminnassa opettajien ja nuorisotyöntekijöiden erillinen työ ja yhteinen työ näkyivät muistioissa myös tiedottamisen osalta. Tiedottaminen oli jaettu toiminnan alkuvaiheessa siten, että ohjausryhmä vastasi hallintokuntien ja päälliköiden sekä muiden tärkeiden toimijoiden ja median tiedottamisesta. Rehtorit vastasivat tiedottamisesta omien koulujensa osalta ja osallisuusvalmentaja nuorisoasiainkeskuksen osalta. Myöhemmin on suunniteltu alueryhmien vetäjistä ja koulujen yhdysopettajista muodostettuja työpareja, jotka voisivat levittäytyä kouluille jakamaan tietoa osallisuustoiminnasta ja kouluttamaan opettajia.

8 JOHTOPÄÄTÖKSET JA KEHITTÄMISEHDOTUKSET

Oulussa on tapahtunut kaksi merkittävää muutosta nuorisotyön palvelujen tuottamisessa viimeisen kymmenen vuoden aikana. Ensinnäkin organisaatiossa on siirrytty sisäiseen sopimusohjaukseen, jonka myötä palveluiden tilaaminen ja tuottaminen on eriytetty toisistaan. Varsinaisesti ei haluta puhua tilaaja-tuottaja -mallista, vaikka siihenhän Oulun ydinkunta-palvelukuntamalli perustuu. Toisena merkittävänä muutoksena on ollut uusien toimintojen kokeilu hankkeissa tai uuden toiminnan kehittäminen, joista saatuja hyviä käytäntöjä on otettu palvelukokonaisuuteen mukaan. Molempien muutosten voidaan katsoa olevan seurausta laajasta yhteiskunnallisesta muutoksesta, jossa uudentyypiseen julkisjohtamiseen kuuluu hierarkkisen johtamisen korvaaminen tulosjohtamisella sekä palvelutarjonnan, päätöksenteon ja vastuun hajauttaminen. Hallinnon ohjailun sijaan puhutaankin kumppanuudesta, osallistumisesta ja sopimuksista. Tällöin odotetaan yhteistyötä, jossa voidaan ratkaista sosiaalisia ongelmia yhdessä kehitettyjen innovaatioiden avulla. (Rantala & Sulkunen 2007, 10.)

Tutkimustulosten mukaan näillä palvelutuotannossa tapahtuneilla muutoksilla on ollut monia vaikutuksia Oulun kaupungin nuorisoasiainkeskuksen ja opetustoimen väliseen yhteistyöhön. Toisaalta niiden on koettu mahdollistavan entistä paremmin yhteistyön tekemistä, kun henkilöstöllä on ollut mahdollisuuksia vaikuttaa työn sisältöihin ja saada uusien työtehtävien ja vastuun lisääntymisen myötä uusia haasteita työhön. Toisaalta on koettu, että niiden myötä työtehtävien valmisteluun on joutunut käyttämään enemmän aikaa ja harkitsemaan tarkemmin käytettävää työpanosta. Hallinnon tasojen koettiin jonkin verran lisääntyneen, mutta sillä oli vain vähän vaikutusta käytännön työhön. Yhteistyölle oli annettu paljon tukea hallinnon taholta jo ennen sisäiseen sopimusohjausmalliin siirtymistä. Johtamisella onkin keskeinen rooli työyhteisölähtöisessä kehittämisessä. Johtamispuhunta eli miten puhutaan johdettaessa ja kehitettäessä saa suuren merkityksen. Pelkkä johdon sitoutuminen tai luvan antaminen ei riitä, vaan johtamisen ja esimiestyön rooli on syvällisempi sekä operatiivisessa että strategisessa mielessä. Esimiehen pitkäjänteinen sitoutuminen prosessiin ja sen kiinnittyminen osaksi johtamistyötä edesauttavat työyhteisön kokonaiskehittymisen selkiytymistä ja vahvistumista. (Sepänen-Järvelä & Vataja 2009, 71 - 73.) Tosin hallinnon tietämystä kentän toiminnasta

epäiltiin, mitä käsitystä yhteistyömuotojen ohjausryhmätyöskentelyyn liittyvät tutkimustulokset eivät tukeneet.

Uusiin palvelutuotannon tapoihin näyttää tutkimustulosten mukaan liittyvän paljon pelkoja ja uhkia, jos toiminnan ohjailua viedään pois omista käsistä. Pienten hallintokuntien yhdistyminen suurempiin kokonaisuuksiin, josta on jo alustavia suunnitelmia Oulussa, sai pohtimaan päätösvaltaan ja määrärahojen ohjailuun liittyviä seikkoja. Ohjausryhmissä on kuitenkin onnistuttu käsittelemään useita vastuuseen ja resursointiin liittyviä kysymyksiä, joten organisaatioiden yhdistymisellä ei näyttäisi olevan yhteistyön koordinoinnin kannalta muita kuin positiivisia vaikutuksia tulevaisuudessa. Toteutetun toiminnan seurannassa ja arvioinnissa koettiin olevan puutteita, mikä näkyi myös ohjausryhmätyöskentelyssä. Nämä kehittämisen osa-alueet on koettu työläinä ja ne onkin mielellään jätetty ulkopuolisten tehtäviksi toiminnan ollessa vielä vakiintumatonta. Kehittämistyöhön *tulisikin lisätä tarkoituksenmukaiset toiminnan arviointi- ja seuranta-menetelmät.*

Nuorisotyöntekijöiden ja opettajien välinen yhteistyö on eri puolilla kaupunkia jo pääosin toimivaa, tosin siinä koettiin olevan vielä alueellisia eroja. Erojen nähtiin johtuvan pääasiassa työntekijöiden omista asenteista ja motivaatiosta. Yhteistyön tekeminen nähtiin kuitenkin lasten ja nuorten kannalta tärkeänä, sillä sitä kautta tiedon jakaminen, kokonaisvaltainen tukeminen ja mahdollisimman monen lapsen ja nuoren kohtaaminen voivat toteutua. Yhteistyön tekeminen ei tarvitse olla itsetarkoitus, mutta erilaisten ympäristöjen hyödyntämisellä kasvun, kehityksen ja oppimisen tukemisessa on kuitenkin nuorisotyössä suuri merkitys. Tarkastelun kohteena olleista yhteistyömuodoista Porukalla -hankkeeseen sisältyneet Seiskalle -illat ja Reissut sekä alueellisten vaikuttajaryhmien kautta toteutuva lasten ja nuorten osallisuus kuuluvat jo kattavasti eri alueilla tehtävään yhteistyöhön. Kaikki työntekijät eivät sen sijaan ole tasapuolisesti tässä yhteistyössä mukana, jolloin toiminta voi jäädä tiettyjen, asiaan sitoutuneiden ja sen merkityksen sisäistäneiden työntekijöiden vastuulle. Mahdolliset henkilövaihdot voivat siinä tapauksessa vaikuttaa merkittävästi yhteistyön jatkumiseen. Ehdotankin *yhteistyön tekemisen jatkuvuuden turvaamista kiinnittämällä huomiota toiminnan tasapuoliseen jakautumiseen henkilöstön välillä sekä vaikuttamalla aktiivisesti työntekijöiden yhteistyön tekemiseen liittyviin asenteisiin ja motivaatioon.*

Nuorisotyön oppimisympäristöt poikkeavat koulussa tapahtuvasta oppimisesta nonformaalin luonteensa vuoksi, sillä se on käytäntöön ja vapaaehtoisuuteen pohjautuvaa. Silti se on tietoista, tavoitteellista ja ohjattua toimintaa. Oppimisympäristölle asetettuja kasvatustavoitteita voivat olla esimerkiksi luottamuksellisen aikuissuhteen syntyminen tai yhteiskunnallisen osallisuuden lisääminen. (Nieminen 2007, 28 - 29.) Joustavan perusopetuksen, osallisuuden tai vaikkapa seiskaluokkalaisten ryhmäytysten toteuttamisessa edellytetäänkin erilaisten oppimisympäristöjen ja yhteistoiminnallisuuden hyödyntämistä. Ohjausryhmien toiminnassa oli kiinnitetty paljon huomiota lasten ja nuorten ohjaamiseen ja valmentamiseen yhteistyössä. Tämän voidaan katsoa osaltaan edistäneen yhteistyön sujumista, kun ohjausryhmissä on voitu keskustella hyvinkin yksityiskohtaisesti myös lasten ja nuorten parissa tehtävästä työstä, ratkaista mahdollisia ongelmia ja suunnitella yhdessä esimerkiksi tulevia tapahtumia.

Käytännön toiminnan kehittämiseen hankemuotoisena liittyi resursointiin ja vetovastuuseen liittyviä kysymyksiä. Toisaalta resursseja on saatu lisää, mutta niiden koettiin jakautuneen lasten ja nuorten kannalta epätasaisesti. Vetovastuun koettiin painottuvan liikaa toiselle toimijalle, mutta sen suhteen ei haluttu ohjausryhmissä tehdä suuria muutoksia. Hankkeissa kehitetyn *toiminnan levittämiseen tulisi kiinnittää enemmän huomiota*, sillä kokemukset ajan ja tuen riittävyydestä eivät vastaa asian huomioimisen näkymistä ohjausryhmissä. Projektista tulisikin aina luoda prosessi, joka jatkuu sen loppumisen jälkeen kestäväällä pohjalla (Silfverberg 2007, 22 - 23).

Tutkimustulosten mukaan molempien hallintokuntien toimijoille järjestetyt yhteiset koulutukset ja tapaamiset ovat mahdollistaneet laaja-alaisesti osaamisen hyödyntämisen. Toiminnassa on voitu hyödyntää nuorisotyöntekijöiden ja opettajien vahvuuksia ja molemmille on muodostunut tilanteisiin sopivia rooleja erilaisissa ympäristöissä toimissaan. Niinpä voidaankin sanoa, että vuorovaikutuksellisten rakenteiden luominen ja keskustelukulttuurin kehittyminen ovat osa kehittämistyön tuloksena tapahtunutta muutosta, joka näkyy myös kehittämisosaamisena (Seppänen-Järvelä & Vataja 2009, 28). Nuorisotyön arvostuksen koetaankin selvästi kasvaneen yhteistyön vahvistumisen myötä, mikä näkyy yhteydenottojen lisääntymisenä ja tunnustuksen antamisena. Se ei kuitenkaan tarkoita, että kaikkeen tarvitsisi lähteä mukaan. Nuorisolain määrittelemä sidos nuorten omaan aikaan tarjoaa perustelun nuorten vapaa-ajan ja elämän asiantuntijana

toimimiselle (Cederlöf 2007, 288). Molemmipuolisen arvostuksen edistämiseksi ehdotetaan yhteisiä sopimuksia siitä, mihin toimintaan sitoudutaan mukaan.

Yhteistyön kehittämisellä oli myös yhteyttä työntekijöiden koulutustaustaan. Koulutuksen koettiin tukevan osaamista, mutta vähentävän myös käytännön osaamisen arvostamista. Nuorisotyöntekijän koulutuksen merkityksestä ammatti-identiteettiin ei löytynyt juurikaan viittauksia ohjausryhmien toiminnasta, mikä voi viitata kokemuksen kautta muodostuneen hiljaisen tiedon merkitykseen käytännön työssä. Luotetaan siihen, että nuoriso-ohjaajat osaavat työnsä. Nuorisotoimialalle tulleet ammattikorkeakoulututkinnot valmistavat työntekijöitä asiantuntijatehtäviin, joissa ollaan mukana kehittämässä työelämän käytänteitä. Kehittäminen tulee kuitenkin olemaan yhä lisääntyvässä määrin jokaisen työntekijän vastuulla koulutustaustasta riippumatta. Kunkin työntekijän *osaamista tulisikin hyödyntää tässä työssä nykyistä monipuolisemmin*.

Työyhteisölähtöiseen prosessikehittämiseen sisältyy ajatus kaikkien työyhteisön jäsenten osallisuudesta. Työyhteisötaitoihin kuuluu vastuu niin itsensä kuin yhteisön kehittämisestä. Tätä voidaan kuvata moniäänisyydeksi, johon sisältyy ajatus vaikutusmahdollisuuksista, valtaistamisesta ja empowermentista. (Seppänen-Järvelä & Vataja 2009, 35.) Ihannetilanteessa eri koulutustaustaiset työntekijät voisivat saada toisiltaan käytännöllistä ja teoreettista tietoa, joiden yhteisvaikutuksesta yhteistyöhönkin voitaisiin saada uusia ja monipuolisia näkökulmia. Tällaisessa työyhteisössä Colemanin (1988) määrittelemä sosiaalinen pääoma, jossa vastavuoroisuus, luottamus ja informaation kulku lisääntyvät, pääsee vahvistumaan.

Oulun kaupungin nuorisoasiainkeskuksen ja opetustoimen yhteistyön tavoitteena voidaan katsoa olevan hankemuotoisessa toiminnassa tapahtuvien kokeilujen ja uusien toimintamuotojen kehittämisen myötä pääseminen sellaiselle tasolle, jossa toiminnan jatkuvuus ja säännöllisyys ovat keskeisesti turvaamassa lapsille, nuorille ja lapsiperheille suunnattuja palveluja. Tästä tilasta voidaan käyttää nimitystä yhdessä tekeminen (vrt. taulukko 1). Tutkimustulosten mukaan tähän on jo pitkälti Oulussa päästy, mutta paljon on vielä tehtävää. Yhdessä tekemisen konkreettisia työkaluja ovat yhdessä laaditut *toimintamallit, joiden mukaista työtä opettaja ja nuorisotyöntekijä voivat tehdä tasavertaisina toimijoina tai työpareina*. Toimintamalleja onkin kehitetty kaikissa tarkastelun kohteena olleissa yhteistyömuodoissa, mutta niitä ei ole haluttu tehdä liian ohjaileviksi.

Aina on kuitenkin pyrittävä vielä parempaan ja muutettava toimintaa ympärillä tapahtuvien muutosten mukana. Tärkeintä lienee pysyä ajan tasalla ja ottaa rohkeasti askelia eteenpäin. Yhdessä hyvien, luotettavien, osaavien ja uskottavien strategisten kumppanien kanssa se onnistuu parhaiten (Virtanen 2005, 211).

Palvelutuotannossa tapahtuneilla muutoksilla, kuten tilaaja-tuottaja -mallilla, voidaan katsoa olevan edellytyksiä Valkaman (2004) esittämille erikoistuneen osaamisen ja kompetenssin kasvulle sekä kuntaorganisaation toimijoiden roolien ja vastuualueiden selkiytymiselle. Palvelutuotantoon tulee kuitenkin luoda rakenteita ja toimintatapoja, jotka mahdollistavat sellaisen vuorovaikutuksen viranhaltijoiden ja työntekijöiden välillä, jossa kaikkien mielipiteillä, tiedoilla ja taidoilla on merkitystä. Lisäksi palvelun käyttäjien tarpeet tulee ottaa kaikessa toiminnassa huomioon. Hehän kuitenkin lopulta määrittävät, onko kulloinkin järjestettävälle toiminnalle tilausta vai ei.

9 TUTKIMUKSEN LUOTETTAVUUS JA EETTISYYS

Tutkimuksen luotettavuuden arviointiin on monia erilaisia mittaus- ja tutkimustapoja. Yleisimpiä niistä ovat reliaabelius ja validius. Reliaabeliudella tarkoitetaan mittaustulosten toistettavuutta eli tutkimuksen kykyä antaa ei-sattumanvaraisia tuloksia. Validiudella tarkoitetaan puolestaan pätevyyttä eli tutkimusmenetelmän kykyä mitata sitä, mitä sen on tarkoituskin mitata. Kvalitatiivisissa tutkimuksissa reliaabeliutta ja validiutta on kuitenkin alettu tulkita erilaisin tavoin. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 231 - 232.) Jotkut ovat soveltaneet perinteisiä käsitteitä mahdollisuuksien mukaan, toiset ovat kehittäneet niille uusia sisältöjä ja kolmannet ovat hylänneet kokonaan vanhat termit ja luo- neet niiden tilalle uudet vedoten laadullisen tutkimuksen erityisluonteeseen (Eskola & Suoranta 1998, 212). Tarkastelen opinnäytetyöni luotettavuutta reliaabeliuden ja vali- diuden tilalle luotujen uusien termien avulla.

Tutkimuksen luotettavuutta arvioidaan laadullisessa tutkimuksessa usein vakuuttavuuden käsitteellä. Tekemällä tutkimusta koskevat valinnat näkyviksi sekä näyttämällä ai- neistonsa ja siihen perustuvat tulkintansa mahdollisimman avoimesti tutkija vakuuttaa yhteisönsä. Kehittämistoiminnassa luotettavuudella tarkoitetaan ennen kaikkea käyttö- kelpoisuutta, jolloin saadun tiedon tulisi olla hyödyllistä. Tulkintojen pohjalta tehdyt selkeät toimintasuositukset edistävät tulosten hyödynnettävyyttä. (Toikko & Rantanen 2009, 121 - 126.) Mäkelä (1990) on käyttänyt vastaavasti aineistojen yhteiskunnallisen merkittävyyden käsitettä, jolloin tutkijan tulee olla tietoinen aineiston kulttuurisesta paikasta sekä siitä, että on itse aktiivisesti osallistunut aineiston tuottamiseen (Eskola & Suoranta 1998, 215 – 216). Tutkimuksessani aineistoihin perustuvien tulkintojen avoi- muutta ja tulosten hyödynnettävyyttä on lisännyt haastattelu- ja dokumenttiaineistoista saatujen tulosten kattavuus sekä tutkimustulosten ja niiden pohjalta tehtyjen johtopää- tösten esittäminen toisistaan erillään.

Tutkimuksen luotettavuutta voidaan lisätä myös tutkimusaineiston keräämisen ja ana- lysoinnin huolellisella ja läpinäkyvällä kuvaamisella. Tällöin puhutaan tutkimuksen johdonmukaisuudesta. Myös toimijoiden sitoutuminen kehittämistoimintaan on yksi luotettavuuden osatekijä vaikuttaen aineistojen, metodin ja tuotosten luotettavuuteen. (Toikko & Rantanen 2009, 121 - 126.) Mäkelä (1990) on käyttänyt luotettavuuden

osoittamiseksi aineiston riittävyyden sekä analysoinnin kattavuuden, arvioitavuuden ja toistettavuuden käsitteitä. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa aineiston riittävyyttä on vaikea arvioida ennakolta, mutta yleisohjeena voidaan sanoa, että aineistoa ei ole tarpeen kerätä liikaa. Analyysin kattavuudella tarkoitetaan sitä, että tulkintoja ei perusteta satunnaisiin poimintoihin aineistosta. Arvioitavuudella tarkoitetaan lukijan mahdollisuutta seurata tutkijan päättelyä ja toistettavuudella puolestaan analyysissä käytettyjen luokittelu- ja tulkintasääntöjen esittämistä mahdollisimman yksiselitteisesti. (Eskola & Suoranta 1998, 216 – 217.) Olen pyrkinyt kuvaamaan aineiston keräämisen ja analysoinnin mahdollisimman perusteellisesti, mutta aineiston riittävyydestä en voi olla täysin vakuuttunut aineiston määrällisistä puutteista johtuen. Ohjausryhmien muistioita olisi voinut olla etenkin Joustavan perusopetuksen ja Porukalla -hankkeen osalta enemmän, sillä en saanut hankittua muistioita käyttööni lainkaan yhden vuoden osalta. Toisaalta kahden eri aineiston käyttämisen voi katsoa lisänneen tulosten luotettavuutta. Mukana olevien toimijoiden sitoutumista kehittämistoimintaan kuvastaa muun muassa useassa eri yhteistyömuodossa mukana oleminen. Haastattelujen kohdentamista useassa eri yhteistyömuodossa mukana oleviin työntekijöihin voidaan näin ollen pitää myös luotettavuutta lisäävänä tekijänä.

Kolmantena tutkimuksen luotettavuuden kriteerinä voidaan pitää tulosten siirrettävyyttä. Tältä osin kysymys voi olla tulosten levittämisen mekanismeista, joista tutkija ei voi olla vastuussa. Hänen osakseen jääkin tutkimuksen toteutuksen ja työelämäyhteyden esiin tuominen mahdollisimman tarkasti, jolloin tulosten käyttökelpoisuutta voidaan tarkastella luotettavasti myös jossain toisessa yhteisössä. (Toikko & Rantanen 2009, 121 - 126.) Tulosten siirrettävyyttä on vaikea ennakoida jo siitä syystä, että nuorisotoimien ja opetustoimien käytännöt ja yhdessä tekemisen tavat poikkeavat suuresti kuntien välillä. Ensinnäkin kunnat ovat erikokoisia. Toiseksi jokainen kunta ja kaupunki edustavat ainutkertaista toimintakenttää, jossa toimintoja on lähdetty kehittämään jostain historiallisesta kehyksestä toimien ja usean samaan aikaan vaikuttavan tekijän yhdistelmänä. Tämä työ mahdollistaa nuorisoasiainkeskuksen ja opetustoimen yhteistyön ja siitä saatujen kokemusten tarkastelun esimerkinomaisena kannustaen ja tarjoten näkökulmia jossain toisaalla toteuttaviin vastaavanlaisiin kehittämistoimiin.

Kehittäjäposition analysointia voidaan pitää keskeisenä luotettavuuden ja arvolähtökohden tarkastelun kannalta. Kehittäjän rooliin liittyy monenlaisia odotuksia ja sitoumuksia

sia. Tällaisia ovat sitoumukset organisaatiota tai kehittämishanketta kohtaan. Toisaalta tutkimukselta odotetaan rehellisyyttä ja kriittisyyttä. Kehittäjän on huomioitava myös palvelun käyttäjien näkökulma. Parhaassa tapauksessa kaikki nämä voivat olla yhteneviä, mutta ristiriitaisessa tilanteessa kehittäjä joutuu valitsemaan ja analysoimaan näkökulmansa. (Toikko & Rantanen 2009, 129.) Koska olen itse ollut mukana kaikissa tässä työssä esitellyissä yhteistyömuodoissa, niin oma vakuuttuneisuuteni niiden toimivuudesta ei voi olla näkymättä tulosten tulkinnassa. Toisaalta esitän myös selkeästi haastatteluissa ja ohjausryhmätyöskentelyssä ilmenevät toiminnan kehittämistä vaativat epäkohdat. Palvelun käyttäjien näkökulma on tullut huomioiduksi kunkin kehittämistoiminnan sisällä, tutkimuksessa käytettyjen näkökulmien avaamisen ja haastateltavien kertomien kokemusten kautta. Mikäli näiden näkökulmien välille on tullut ristiriitoja, niin olen pyrkinyt kuvailemaan ne mahdollisimman tarkasti ja tekemään oman näkökulmani selväksi.

Eettisiä ratkaisuja on tarkasteltava Kvalen (1996) mukaan kaikissa tutkimuksen suorittamisen vaiheissa. Tutkimuksen tarkoitukseen liittyy sen pohtiminen, miten tutkimuksen avulla voidaan parantaa kohteena olevaa inhimillistä tilannetta. Suunnitteluvaiheessa ja haastattelutilanteissa on saatava kohteena olevien henkilöiden suostumus, taattava luottamuksellisuus ja harkittava mahdollisia kohdehenkilöille tulevia seurauksia. Kehittäjällä on vastuu kohdehenkilöiden anonymiteetistä. (Uusitalo 1991, 30 – 32.) Opinnäytetyöni suunnitteluvaiheessa ja aineistonkeruumenetelmänä käyttämissäni haastatteluisa olen kysynyt haastateltavilta heidän suostumuksensa tutkimukseen ja lupautunut huolehtimaan heidän anonymiteettinsä säilymisestä tutkimustuloksia luovutettaessa.

Haastattelujen purkamisessa on tärkeää litteroida haastateltavien puheet juuri siinä muodossa kuin he ovat ne tarkoittaneet. Analyysivaiheessa eettisyys koskee analyysin syvyyttä ja kriittisyyttä sekä kohdehenkilöiden mahdollisuutta osallistua tulkintojen vahvistamiseen. Tutkijan tulee esittää mahdollisimman varmaa ja todennettua tietoa. Raportoinnissa korostuvat luottamuksellisuus ja seuraukset niin haastateltaville, heitä koskeville ryhmille kuin instituutioillekin. (Hirsjärvi & Hurme 2000, 20.) Olen litteroinut haastattelut tarkasti, jotta haastateltujen kokemukset ovat tulleet esille todenmukaisina. Olen pyrkinyt tekemään mahdollisimman oikeaan osuvia johtopäätöksiä analysoinnissa käyttämieni aineistojen luokittelun, yhdistelyn ja tulkinnan avulla. Raportoinnissa olen pitänyt mielessä kaikkia edellä mainittuja asioita, jotta luovutetulla rapor-

tilla ei ole ollut haitallisia seurauksia kenellekään tutkimuksen kohteena olleelle toimijalle. Olen myös merkinnyt tutkimuksessa käyttämiini lähteisiin tehdyt viittaukset tarkasti, jotta olen välttynyt toisten tuottaman tekstin luvattomalta lainaamiselta (Hirsjärvi ym. 2009, 26).

10 POHDINTA

Sain mielestäni vastattua asettamiini tutkimustehtäviin ja muodostettua konkreettiset kehittämis ehdotukset, joita voidaan hyödyntää Oulun kaupungin nuorisoasiainkeskuksen ja opetustoimen välisen yhteistyön kehittämisessä. Työntekijöiden kokemusten ja ohjausryhmien toiminnan yhteistyöhön tarjoaman tuen näkyminen palvelutuotannon, käytännön järjestelyiden, yhteisen osaamisen ja asiantuntijuuden ja jaetun ammatti-identiteetin kokonaisuuksissa tarjoaa arvokasta tietoa kehittämistyössä mukana oleville ja kaikille asiasta kiinnostuneille.

Nuoriso- ja opetustyön välistä yhteistyötä on tutkittu vähän, joten tämän opinnäytetyön merkitys näiden kahden toimijan rajapinnan kuvaajana on harvinaislaatuinen. Muualla maassamme on olemassa suuri joukko erilaisia yhteistyömuotoja, joissa nuorisotyöntekijät ja opettajat ovat voineet yhdistää osaamistaan, mutta näyttää siltä, että siitä on vielä niukasti koottua tietoa. Tähänkään opinnäytetyöhön ei ole sisällytetty kaikkea Oulun kaupungin nuorisoasiainkeskuksen ja opetustoimen välillä tehtyä yhteistyötä. Tarkastelun ulkopuolelle on jätetty muun muassa yläkouluikäisille suunnattu koulupäivystystoiminta ja alakouluilla järjestettävät välituntiaktiviteetit. Ensin tarkasteltavaksi oli tarkoitus ottaa myös niin sanottu Reitille -toiminta, jossa puututaan lasten lisääntyneeseen epäsosiaaliseen käyttäytymiseen ja tuetaan vanhempia heidän kasvatustyössään. Kyseisessä toiminnassa on ollut mukana myös muita toimijoita, joten sitä ei olisi voinut pitää pelkästään nuorisoasiainkeskuksen ja opetustoimen välisenä yhteistyönä.

Oulun kaupungin nuorisoasiainkeskuksen ja opetustoimen välisessä yhteistyössä toteutetut toiminnot ovat helposti siirrettävissä myös muihin kuntiin. Joustava perusopetus toimiikin suurelta osin samanlaisessa muodossa kaikissa mukana olevissa kunnissa, mutta nuorisotyöntekijä ei ole kaikissa mukana olevissa kunnissa opettajan työparina. Samoin lasten ja nuorten osallisuustoimintaan on kehitetty muilla paikkakunnilla monenlaisia vaikuttamiskanavia nuorisovaltuustoista aluefoorumeihin, unohtamatta nuorten omaa aktivoitumista esimerkiksi järjestötoiminnan kautta. Myös Porukalla -hankkeessa kehiteltyjä reissutoimintoja tehdään jossain muodossa muuallakin. Periaatteessa toiminnot ovat siis yleisesti tunnettuja. Oulussa toteutettuja yhteistyömuotoja voidaan kuitenkin pitää siinä mielessä paikallisina innovaatioina, että niistä on muodos-

tettu oululaisia malleja. Näiden mallien avulla toimintaa voidaan esimerkiksi esitellä nopeasti asiaa entuudestaan tuntemattomille ja siirtää toisillekin paikkakunnille, joissa niitä voidaan hyödyntää ja kehittää vielä paremmiksi.

Opinnäytetyön tekeminen työelämälähtöisenä kehittämistehtävänä on ollut mielenkiintoista mutta haastavaa. Mielenkiintoiseksi sen on tehnyt aktiivinen mukana oleminen toiminnassa, jolloin olen voinut yhdistää haastattelujen avulla kerättyjä kokemuksia ja ohjausryhmissä käsiteltyjä aiheita omiin havaintoihini ja näkemyksiini. Kerättyjen aineistojen pohjalta olen voinut tarkistaa myös omia kokemuksiani saaden niille vahvistusta tai löytäen uusia näkökulmia käsiteltyihin asiakokonaisuuksiin. Haasteellisen tehtävästä on puolestaan tehnyt oma roolini tutkijana, koska olen itse ollut mukana tuottamassa tietoa ja vaikuttamassa omalla toiminnallani toteutuneeseen yhteistyöhön. Aineiston tulkitsemisessa ja johtopäätösten teossa omasta kokemuksesta on ollut sekä hyötyä että haittaa. Se on väistämättä sekoittunut haastattelujen kokemuksiin, mutta toisaalta tehnyt niiden tulkitsemisesta helpompaa, kun yhteistyömuodot ovat olleet itsellekin erittäin tuttuja.

Tutkimuksen tekeminen osana omaa ammatillista työtä ei ole edennyt niin suoraviivaisesti kuin alun perin ajattelin. Suunnitelmat ovat muuttuneet ja tarkentuneet useaan kertaan ja lopullinen työ näyttää hyvin erilaiselta, jos sitä vertaa ensimmäisiin suunnitelmiin. Aihe on pysynyt koko ajan samana, mutta lähes kaikki muu onkin sitten ehtinyt muuttua matkan varrella. Lopullisen version muodostumiseksi on tarvittu useita rajoituksia, näkökulmien valintoja sekä epävarmuuden ja stressin sietämistä. Prosessista tuli suhteellisen pitkä, mutta opettavainen. Osaamiseni työelämälähtöisenä kehittäjänä on lisääntynyt, vaikka varsinaista uutta kehittämistyötä ei opinnäytetyöni vuoksi käynnistettykään. Työyhteisöni toiminnan syvällisempi tarkastelu, jota tuskin työaikojen puitteissa olisi ollut mahdollista tehdä, on antanut uutta tietoa nuorisotyöstä ja sen sekä opetustyön välisestä yhteistyön rajapinnasta. Opinnäytetyön myötä olen oppinut myös tarkastelemaan kehittämistyötä eri näkökulmista ja saanut lisää ymmärrystä siitä, miten työntekijöiden ammattitaidolla ja osaamisella sekä ohjausryhmätyöskentelyllä voi olla paljon merkitystä kehittämistyössä. Näistä kokemuksista on todennäköisesti itselleni paljon hyötyä tulevaisuuden työelämän kehittämis- ja johtamistehtävissä.

Koska tutkimuksellinen tehtävä oli rajattu koskemaan ainoastaan nuorisotyöllistä näkökulmaa yhteistyöhön, niin aihetta voisi tutkia jatkossa myös opetustoimen näkökulmasta. Yhteistyön syventyessä yhdessä tekemisen ja kenties tulevaisuudessa yhteistoiminnallisuuden tasolle, kun hallintokuntaakohtaiset raja-aidat jäävät historiaan, voisi yksi tutkimuksen kohde olla eri ammattilaisten systemaattinen osaamisen kehittäminen tai kehittyminen verkostossa, jossa arvostetaan koulutuksellista ja kokemuksellista moninaisuutta ja osataan hyödyntää sitä laaja-alaisesti. Tähän suuntaan ollaan nähdäkseni Oulussa jo menossa, kun toiminnallista vastuuta siirretään yhä enemmän kentälle ja hallinnolliselle tasolle jää toimintaedellytyksistä ja kustannustehokkuuden seurannasta vastaaminen. Nuoriso- ja opetustyön välisen yhteistyön hyödyllisyys lapsille, nuorille ja lapsiperheille voisi olla myös tutkimisen arvoinen asia. Sehän on asetettu yhteisen kehittämistyön tavoitteeksi, mutta sen toteutumista ei tällä työllä voitu tutkia, koska palvelun käyttäjiä ei valittu tutkimukselliseksi kohteeksi.

Oulun kaupungin nuorisoasiainkeskuksessa siirryttiin syksyllä 2010 palvelutuotannon osalta uuteen nuorisokeskusmalliin, jossa nuorisotoiminnan sekä koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminnan palveluyksiköt yhdistettiin kasvatuksellisen ohjauksen palveluyksiköksi. Sen myötä kunkin työntekijän tehtäväkuvaa ja vastuita on voitu tarkastella uudelta pohjalta ja samalla yhä useammalla työntekijällä on jatkossa mahdollisuus osallistua laaja-alaisemmin nuorisoasiainkeskuksen ja opetustoimen väliseen yhteistyöhön. Tämä voi mahdollistaa aiempaa monipuolisemman osaamisen hyödyntämisen ja kehittämisen sekä alueellisten tarpeiden kokonaisvaltaisemman tarkastelun. Nuorisotyöntekijöillä on ollut mahdollisuus osallistua uuden toimintamallin valmisteluun useissa kehittämistilaisuuksissa. Kääntöpuolena muutoksessa on resurssien kustannustehokkaampi hyödyntäminen, kun henkilöstö voidaan mitoittaa entistä tarkemmin vastaamaan tuotettavia palveluita. Kokonaisuudessaan muutos on hyvä esimerkki siitä, miten uudella julkishallinnollisella ohjauksella voidaan tehostaa toimintaa, mutta mahdollistaa silti kunkin työntekijän vaikuttamismahdollisuudet sen käynnistämisessä. Tulevat vuodet näyttävät, millaisia vaikutuksia uudella nuorisokeskusmallilla on eri alueilla tapahtuvaan palvelutuotantoon, käytäntöihin, osaamiseen ja asiantuntijuuteen sekä nuorisotyöntekijöiden ammatti-identiteettiin.

Uutena toimintamuotona nuorisoasiainkeskuksen ja opetustoimen välillä on Ritaharjun kaupunginosassa elokuussa 2010 avattu monitoimitalo, jossa lähtökohtana on palvelui-

den tuottaminen moniammatillisena yhteistoimintana kaikkien talossa toimivien kesken. Nuoriso- ja opetustyön lisäksi talossa toimii kirjasto ja päivähoido. Tämä uusi toimintamalli on vaatinut pitkäjänteistä hallintokuntarajat ylittävää suunnittelutyötä ja käytäntö tulee vasta näyttämään toiminnan todelliset haasteet. Oikealla asenteella ja riittävällä motivaatiolla sekä kehittymisen halulla uudesta toimintamallista tulee todennäköisesti muodostumaan sellainen käytännön esimerkki, jossa hallintokuntien väliset rajat voidaan häivyttää ja nähdä palvelujen tarvitsijat kaiken toiminnan keskiössä. Lähitulevaisuudessa toteutettavat uusien koulujen rakennushankkeet tulevat muutoinkin olemaan vastaavanlaisia alueiden palvelukeskittymiä, jossa lapset ja nuoret tulevat viettämään suurimman osan päivästä ja eri ammattikuntia edustavien työntekijöiden on mahdollista yhdistää osaamistaan verkostoitumalla tarkoituksenmukaisesti keskenään.

Oulun seudulla on tällä hetkellä vireillä monikuntaliitostyö, joka toteutuessaan lisää Oulun pinta-alaa ja asukasmäärää niin merkittävästi, että sillä on suuria vaikutuksia myös nuorisopalveluiden tuottamiseen. Välimatkaa varsinaisen kaupunkialueen ja maaseutukeskusten välillä on kymmeniä kilometrejä ja palveluja tulisi kuitenkin järjestää myös pienissä asutuskeskittymissä oleville lapsiperheille. Isoimmissa kuntakeskuksissa on jo tällä hetkellä toimivat palvelut, joten lähtökohtana tulee todennäköisesti olemaan palveluiden yhdenmukaistaminen muiden Oulun lähiöiden kanssa. Nuorisoasiainkeskuksen ja opetustoimen välillä toteutettuja yhteistyömuotoja tullaan laajentamaan myös uusille alueille. Näistä esimerkiksi Joustavaa perusopetusta tosin jo järjestetäänkin Haukiputaalla, Kiimingissä ja Oulunsalossa. Yhteistyöhön mukaan tulevien toimijoiden lisääntyminen on kuitenkin aina muutos, jossa uusien toimintojen sisäistäminen, työtehtävien omaksuminen ja työntekijöiden keskinäinen tutustuminen vie oman aikansa.

Haluan kiittää opinnäytetyötäni ohjanneita yliopettajia Helena Siiraa ja Helena Heikkaa. Olen saanut heiltä ohjausta ja tukea, jotka ovat edistäneet erinomaisesti työtäni. Työyhteisössäni suuri kiitos kuuluu esimiehelleni palvelupäällikkö Riitta Veijolalle, joka antoi tukea työn alkuvaiheessa ja jonka merkitystä nuorisoasiainkeskuksen ja opetustoimen välisen yhteistyön aktiivisena ja määrätietoisena kehittäjänä ja mahdollistajana kunnioitan syvästi. Kiitän nuorisotutkija Tomi Kiilakoskea, sillä hän on kannustanut, motivoinut ja antanut oivallisia vinkkejä opinnäytetyön teossa. Kiitokset kuuluvat myös haastatteluihin suostuneille työntekijöille, kaikille kehittämistyössä mukana olleille ja vaimolleni, joka on jaksanut tukea ja seurata puurtamistani työn parissa.

LÄHTEET

Adler, Paul S. & Kwon, Seok-Woo. Social Capital: Prospects For a New Concept. Academy of Management Review. 2002. Vol. 27. No 1, 17 - 40.

Allison, Graham T. Jr. 1983. Public and Private Management: Are They Fundamentally Alike in All Unimportant Respects? Teoksessa: Perry, James L. & Kraemer, Kenneth L. Public Management: Public and Private Perspectives. Palo Alto: Mayfield Publishing Company, 72 – 92.

Arponen, A.; Kihlman, E. & Välimäki, S. 2004. Matkalla moniammatillisuudesta moniasiantuntijuuteen. Teoksessa: Anttila M., Rousu S. (toim.) Haravalla kootut. Moniasiantuntijuus, strateginen kumppanuus, seudullinen kumppanuus. Helsinki: Lastensuojelun keskusliitto & Suomen kuntaliitto, 17 – 47.

Cederlöf, Petri. 2007. Nuorisotoimet rakennemuutoksen kynnyksellä: selvitys kunnallisen nuorisotyön asemasta ja haasteista kunta- ja palvelurakenteen uudistuksessa sekä Humanistisen ammattikorkeakoulun tutkimus- ja kehitystyöstä. Vaajakoski: Gummerus.

Dey, I. 1993. Qualitative data analysis. A user-friendly guide for social scientists. London: Routledge.

Ellonen, Noora. 2008. Kasvuyhteisö nuoren turvana: sosiaalisen pääoman yhteys nuorten masentuneisuuteen ja rikekäyttäytymiseen. Väitöskirja. Tampere: Yliopistopaino.

Eskola, Jari & Suoranta, Juha. 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. 2. painos. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Feldmann-Wojtachnia, Eva; Gretschel, Anu; Helmisaari, Vappu; Kiilakoski, Tomi; Matthies, Aila-Leena; Meinhold-Henschel, Sigrid; Roth, Roland & Tasanko, Pia. 2010. Youth participation in Finland and in Germany – Status analysis and data based recommendations. The Finnish Youth Research Network. Internet Publications number 32.

Gretschel, Anu. 2007. Nuori – ei asiakkaaksi, vaan vaikuttamaan nuorisotyön keinoin. Teoksessa: Hoikkala, Tommi & Sell, Anna (toim.) Nuorisotyötä on tehtävä: menetelmien perustat, rajat ja mahdollisuudet. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura. Julkaisuja 76. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto, 243 – 262.

Gretschel, Anu. 2007. Nuorisovaltuuston henki. Teoksessa: Gretschel Anu, Kiilakoski Tomi (toim.) Lasten ja nuorten kunta. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura. Julkaisuja 77. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto, 105 – 118.

Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena. 2000. Tutkimushaastattelu: Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.

Hirsjärvi, Sirkka; Remes, Pirkko; Sajavaara, Paula. 2009. Tutki ja kirjoita. 15. painos. Helsinki: Tammi.

Hirvonen, Elna. 2009. Nuorisotyö sosiaalisen asiantuntijuuden areenoilla. Teoksessa: Raitakari, Suvi & Virokannas, Elina (toim.) Nuorisotyön ja sosiaalityön jaetut kentät: puheenvuoroja asiantuntijuudesta, käytännöistä ja kohtaamisista. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura. Julkaisuja 96. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto, 41 – 60.

Iisakka, Laura (toim.) 2006. Sosiaalinen pääoma Suomessa – Tilastokatsaus. Helsinki: Tilastokeskus.

Isoherranen, Kaarina. 2008. Enemmän yhdessä: moniammatillinen yhteistyö. Helsinki: WSOY.

Joensuu, Minna. 2007. Millaista roolia lapselle tarjoavat kuntien lapsipoliittiset ohjelmat? Teoksessa: Gretschel Anu, Kiilakoski Tomi (toim.) Lasten ja nuorten kunta. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura. Julkaisuja 77. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto, 144 – 157.

Kalevan verkkolehti. 15.12.2009. Tilaaaja-tuottaja malli kriittiseen arviointiin Oulussa. Viitattu 17.6.2010

<http://www.kaleva.fi/plus/Tilaaja-tuottaja-malli-kriittiseen-arviointiin-Oulussa/829901>

Kiilakoski, Tomi. 2007. Lapset ja nuoret kuntalaisina. Teoksessa: Gretschel Anu, Kiilakoski Tomi (toim.) Lasten ja nuorten kunta. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura. Julkaisuja 77. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto, 8-20.

Kiilakoski, Tomi. 2009. ”Parempihan se on että sovitellaan ku että ei sovitella” Vertaissovittelu, konfliktit ja koulukulttuuri. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura. Verkkojulkaisuja 30. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto.

Kiilakoski, Tomi & Nieminen, Juha. 2007. Pedagogiikka – Nuorisotyön pedagogiikat ja uudet haasteet. Teoksessa: Hoikkala, Tommi & Sell, Anna (toim.) Nuorisotyötä on tehtävä: menetelmien perustat, rajat ja mahdollisuudet. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura. Julkaisuja 76. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto, 185 – 188.

Koivumäki, Jaakko. 2008. Työyhteisöjen sosiaalinen pääoma: tutkimus luottamuksen ja yhteisöllisyyden rakentumisesta ja merkityksestä muuttuvissa valtion asiantuntijaorganisaatioissa. Väitöskirja. Tampere: Yliopistopaino.

Kuntalaki. 17.3.1995/365. Viitattu 6.11.2010

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1995/19950365>

Lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelma 2007 -2011. Pääministeri Matti Vanhasen II hallitus. Opetusministeriön julkaisuja 2007:41. Helsinki: Opetusministeriö.

Lastensuojelulaki. 13.4.2007/417. Viitattu 23.10.2010

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417>

Manninen, Jyri & Luukannel, Saara. 2008. Joustava perusopetus -hankkeen vaikuttavuuden arviointi. Raportti. Helsinki: Yliopistopaino.

Martikainen, Juha-Pekka & Meklin, Pentti. 2003. Oulun ydinkunta-palvelukuntamalli – kunnallisen palvelutuotannon turvaaminen. Tieteellinen tutkimus. Oulun kaupunkisuunnittelu. Sarja B 41. Tulostettu 11.3.2010

<http://www.ouka.fi/talous/julkaisut/YPK-raportti.pdf>

Metsämuuronen, Jari. 2006. Tutkimuksen tekemisen perusteet ihmistieteissä. 2. laitos. 3. uudistettu painos. Vaajakoski: Gummerus.

Myrskylä, Pekka. 2004. Muuttoliikkeen vaikutukset pienenevät ja leviävät. Tilastokeskuksen julkaisu. Viitattu 23.10.2010

http://www.stat.fi/tup/tietoaika/ta_09_04_muuttoliike.html

Nieminen, Juha. 2007. Vastavoiman hahmo – Nuorisotyön yleiset tehtävät, oppimisympäristöt ja eetos. Teoksessa: Hoikkala, Tommi & Sell, Anna (toim.) Nuorisotyötä on tehtävä: menetelmien perustat, rajat ja mahdollisuudet. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura. Julkaisuja 76. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto, 21 – 43.

Numminen, Ulla & Ouakrim-Soivio, Najat. 2007. Joustava perusopetus, JOPO-toiminnan aloittaminen ja vakiinnuttaminen. Opetusministeriön julkaisuja 2007:15. Helsinki: Opetusministeriö.

Nuorisolaki. 27.1.2006/72. Viitattu 23.10.2010

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2006/20060072>

Nykänen, Seija; Karjalainen, Merja; Vuorinen, Raimo & Pöyliö, Lea. 2007. Ohjauksen alueellisen verkoston kehittäminen: poikkihallinnollinen ja moniammatillinen yhteistyö voimavarana. Jyväskylän yliopisto. Koulutuksen tutkimuslaitos. Tutkimusselosteita 34. Viitattu 13.2.2011.

http://ktl.jyu.fi/img/portal/6822/G034_2._painos.pdf

Ojala, Juha. 2007. Teoksessa: Kuopila, Antti et al. Tilaaja-tuottaja -toimintatapa : ideasta käytäntöön. Helsinki: Hakapaino, 91 – 97.

Opetusministeriön tiedote. 20.11.2009. Ministeri Wallin palkitsi lastenkulttuurin tekijöitä. Viitattu 5.1.2010

<http://www.minedu.fi/OPM/Tiedotteet/2009/11/lastenpalkinnot.html>

Oulun kaupunginhallituksen kokous 31.1.2005. Pöytäkirja. Tulostettu 5.1.2010

<http://www.oulunkaupunki.fi/ltk/html/KH/2005/31011500.0/FRMTXT79.HTM>

Oulun kaupungin nuorisoasiainlautakunnan kokous 23.2.2005. Pöytäkirja. Tulostettu 23.10.2010

<http://www.oulunkaupunki.fi/ltk/html/NUORLTK/2005/23021630.0/INDEX.HTM>

Oulun kaupungin nuorisoasiainlautakunnan kokous 17.5.2005. Pöytäkirja. Tulostettu 5.1.2010

<http://www.oulunkaupunki.fi/ltk/html/NUORLTK/2005/17051630.0/FRMTXT16.HTM>

Oulun kaupungin nuorisoasiainlautakunnan kokous 28.2.2006. Pöytäkirja. Tulostettu 5.1.2010

<http://www.oulunkaupunki.fi/ltk/html/NUORLTK/2006/28021630.0/FRMTXT9.HTM>

Oulun kaupungin nuorisoasiainlautakunnan kokous 29.4.2008. Pöytäkirja. Tulostettu 23.10.2010

http://ktweb.ouka.fi/ktwebbin/dbisa.dll/ktwebscr/pk_asil.htm?+elin=NUORLTK&pvm=29.4.2008%2016%3a30%3a00

Oulun kaupungin nuorisotoimen strategia 2010 – 2015. Tulostettu 10.4.2010

<http://www.ouka.fi/nuoriso/nuorisoasiainkeskus/strategia.html>

Oulun kaupungin opetustoimen visio ja strategia. Tulostettu 10.4.2010

<http://www.edu.ouka.fi/sivu1.cfm?id=9&osa=Opetustoimi&paikka=Strategia>

Oulun kaupungin tilastollinen vuosikirja 2009. Tulostettu 23.10.2010

<http://www.ouka.fi/tilasto/pdf/Tilastollinen vuosikirja 2009.pdf>

Oulun kaupungin visio ja arvot. Tulostettu 10.4.2010

http://www.ouka.fi/strategia/visio_ja_arvot.html

Oulun seudun kunnat yhteistyössä. Tukeva2 –jatkohankkeelle rahoitusta Sosiaali- ja terveysministeriön kasteohjelmasta. Viitattu 28.11.2010

<http://www.ouka.fi/seutu/Tiedote.asp?ID=14611>

Perusopetuslaki. 21.8.1998/628. Viitattu 6.11.2010

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980628>

Perustuslaki. 11.6.1999/731. Viitattu 6.11.2010

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731>

Pohjois-Suomen alueellinen kehittämistoiminnan suunnitelma. 28.1.2009. KASTE – sosiaali- ja terveydenhuollon kansallinen kehittämisohjelma 2008-2011. Tulostettu 28.11.2010

http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=42733&name=DLFE-7910.pdf

Pollitt, Christopher. 1990. Managerialism and the Public Service: The Anglo-American Experience. Oxford: Basil Blackwell.

Rantala, Kati & Sulkunen, Pekka. 2007. Teoksessa: Rantala, Kati & Sulkunen, Pekka (toim.) Projektityhteiskunnan kääntöpuolia. 2.painos. Tampere: Gaudeamus, 7 - 14.

Ruuskanen, Petri. 2007. Sosiaalisella pääomalla selittäminen. Teoksessa: Alanen Leena, Salminen Veli-Matti, Siisiäinen Martti (toim.) Sosiaalinen pääoma ja paikalliset kentät. Jyväskylä: Koulutuksen tutkimuslaitos, 11 – 38.

Salminen, Ari. 2004. Julkisen toiminnan johtaminen: hallintotieteen perusteet. Helsinki: Edita Prima.

Seppänen-Järvelä, Riitta & Vataja, Katri. Työyhteisölähtöinen kehittämisote ja sen periaatteet. 2009. Teoksessa: Seppänen-Järvelä, Riitta & Vataja, Katri. (toim.) Työyhteisö uusille urille: kehittäminen osaksi arjen työtä. Juva: WS Bookwell, 11 – 94.

Silfverberg, Paul. 2007. Ideasta projektiksi: projektityön käsikirja. Helsinki: Edita Prima.

Soanjärvi, Katariina. 2007. Nuorisotyön verkostoituminen - nuorisotyöntekijöiden yhteistyöstä osaamisverkostoksi. Teoksessa: Hoikkala, Tommi & Sell, Anna (toim.) Nuorisotyötä on tehtävä: menetelmien perustat, rajat ja mahdollisuudet. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura. Julkaisuja 76. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto, 155 – 167.

Sosiaali- ja terveydenhuollon kansallinen kehittämisohjelma (Kaste). Viitattu 28.11.2010

http://www.stm.fi/vireilla/kehittamisohjelmat_ja_hankkeet/kaste

Syrjälä, L.; Ahonen S.; Syrjäläinen E. & Saari S. 1994. Laadullisen tutkimuksen työtapoja. Helsinki: Kirjayhtymä Oy.

Taajamo, T.; Soine-Rajanummi, S. & Järvinen, R. 2005. Kehittykö ammatillisuus? Raportti Päijät-Hämeen hyvinvointineuvolan kehittämistyöstä. Päijät-Hämeen ja Itä-Uudenmaan sosiaalialan osaamiskeskus. Lahti. Verso. Viitattu 11.1.2011. <http://verso.palmenia.helsinki.fi/kirjasto/julkaisut/hyvinvointineuvola.pdf>

Tervonen, Jussi. 2009. Jotos - polku osallisuuteen, lasten ja nuorten osallisuuden käsikirja. Tampere: Multiprint Oy.

Toikko, Timo & Rantanen, Teemu. 2009. Tutkimuksellinen kehittämistoiminta: näkökulmia kehittämisprosessiin, osallistamiseen ja tiedontuotantoon. Tampere: Yliopistopaino.

Tynjälä, Päivi; Virtanen, Anne & Valkonen, Sakari. 2005. Työssäoppiminen Keski-Suomessa. Taitava Keski-Suomi –tutkimus. Osa 1. Jyväskylän yliopisto. Koulutuksen tutkimuslaitos. Tutkimuselosteita 23. Viitattu 13.2.2011

http://ktl.jyu.fi/img/portal/5124/Taitava_Keski-Suomi_osa_I.pdf?cs=1131087912

Uusitalo, Hannu. 1991. Tiede, tutkimus ja tutkielma: johdatus tutkielman maailmaan. Helsinki: WSOY.

Valkama, Pekka. 2004. Kilpailuneutraliteetin toteutuminen kuntapalveluiden näennäismarkkinoilla. Sähköinen väitöskirja. Acta Electronica Universitatis Tamperensis 386. <http://acta.uta.fi>

Vehviläinen, Jukka. 2002. Moniammatillinen nuorisotyö: yksinäisten sankareiden ajasta tiimityöhön. Humanistisen ammattikorkeakoulun julkaisu. Sarja C. Kauniainen: Nykypaino Oy.

Virtanen, Petri. 2005. Houkutteleva työyhteisö. Helsinki: Edita.

YK:n lapsen oikeuksien sopimus. 1989. Viitattu 6.11.2010
http://www.unicef.fi/Lapsen_oikeuksien_sopimus_koko

julkaisemattomat lähteet:

Knuutinen, Orvokki; Veijola, Riitta; Vähä, Teemu; Väärälä, Lucina & Willman, Arto. 2010. Oulun kaupungin nuorisosiainkeskus ja opetustoimi. JOPO – Joustava perusopetus, Oulun malli. Työryhmän raportti.

Ojala, Heikki. 2008. Oulun kaupungin nuorisosiainkeskus. Porukalla -hankkeen loppuraportti.

Rantakokko, Aslak & Veijola, Riitta. 2004. Oulun kaupungin nuorisosiainkeskus. Palvelurakenneselvitys.

Kehittämistoiminnan ja opinnäytetyön aikataulut

LIITE 1

2005	2006	2007	2008	2009	2010
	Hankkeen toteuttaminen		Raportointi & toimintojen levittäminen		
	Porukalla -hanke				
	Toiminnan käynnistäminen Oulussa			Jotos & Osallisuuden II vaihe	
	Lasten ja nuorten osallisuus ja vaikuttaminen				
	Toiminnan käynnistäminen		Merikosken koulu		Kastellin koulu
	Joustava perusopetus (JOPO®)				
			Tutkimuksellinen kehittäminen		
			Opinnäytetyö		

Opiskelen Oulun seudun ammattikorkeakoulussa Ylempään AMK-tutkintoon johtavassa Sosiaali- ja terveysalan kehittämisen ja johtamisen koulutusohjelmassa. Tähän koulutukseen liittyvänä opinnäytetyönäni tutkin Oulun kaupungin nuorisoasiainkeskuksen ja opetustoimen välillä toteutettuja yhteistyömuotoja (Porukalla –hanke, lasten ja nuorten osallisuustoiminta sekä Joustava perusopetus eli JOPO-toiminta) ja kokoan niistä saatuja kokemuksia yhteistyön kehittämiseksi ja arvioimiseksi. Opinnäytetyösäni käytän tutkimusmenetelmänä teemahaastatteluja. Myös palaverista ja kokouksista laaditut muistiot ja pöytäkirjat toimivat työni aineistoina.

Jotta työni olisi mahdollisimman laaja-alainen ja luotettava, niin juuri sinun näkemyksesi ja mielipiteesi yhteistyöstä ovat todella tärkeitä ja arvokkaita. Sinulla on kuitenkin täysi oikeus jättäytyä halutessasi pois tästä tutkimuksesta. Tutkimukseen osallistuvien näkemykset esitetään raportissa siten, että kenenkään mukana olevan henkilöllisyyttä ei paljasteta.

Jos sinulla on jotain kysyttävää tähän tutkimukseen liittyen, niin voit ottaa yhteyttä minuun.

ystävällisin terveisin,

Teemu Vähä

teemu.vaha@ouka.fi

044 -703 8284

Teemahaastattelurunko

LIITE 3

Perustiedot haastateltavasta

- tehtävänimike
- työkokemus

Toimenkuva

- työtehtävät
- moniammatillisen yhteistyön määrä

Palvelutuotanto

Tilaaja-tuottajamallin tuntemus

Tilaaja-tuottaja eli Ydinkunta- palvelukuntamallin vaikutus työhön

- mallin mahdollisuudet ja uhat yhteistyössä
- mallin heikkoudet ja vahvuudet yhteistyössä

Käytännön järjestelyt

asiakastyö

muutokset työssä

- kokeminen
- näkyminen
- helppous / haastavuus

hanketoiminta

- positiiviset / negatiiviset tekijät

yhteistyön esteet

Yhteinen osaaminen ja asiantuntijuus

osaamisen yhdistämisen tarve

tieto lasten ja nuorten elämästä

- hyödyntäminen yhteistyössä

työmenetelmät tai -välineet

roolit

yhteistyöstä oppiminen

Jaettu ammatti-identiteetti

nuorisotyöntekijän työ

opettajan työ

yhteinen työ

koulutuksen merkitys

yhteistyöstä yhdessä tekemiseen

Luettelo ohjausryhmien muistioista:

LIITE 4

Porukalla –hanke:

1. 19.1.2006 (muistio nro 1)
2. 22.3.2006 (muistio nro 2)
3. 7.6.2006 (muistio nro 3)

Joustava perusopetus:

1. 30.10.2008 (muistio nro 4)
2. 20.4.2009 (muistio nro 5)
3. 30.4.2009 (muistio nro 6)

Lasten ja nuorten osallisuustoiminta:

1. 12.4.2006 (muistio nro 7)
2. 7.8.2006 (muistio nro 8)
3. 14.5.2008 (muistio nro 9)
4. 22.8.2008 (muistio nro 10)
5. 3.10.2008 (muistio nro 11)
6. 19.3.2009 (muistio nro 12)
7. 14.9.2009 (muistio nro 13)
8. 7.10.2009 (muistio nro 14)